

diyanet
aile
dergisi

ZOR ZAMANLARDA
AİLE OLMAK

Mayıs 2023 | Sayı: 53

42
RESHAD
STRİK İLE
SÖYLEŞİ

16
EN GÜVENLİ
SİĞİNAK AİLE

22
ARZU EVRENİNDE
ERDEMLİ HAYAT

56
İŞÂRİN EN GÜZEL
ÖRNEKLERİ

60
SÖZÜN
BAŞLADIĞI YER

Sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler baş döndürücü bir hızla akarken bu gelişmeler beraberinde aile ve toplum yapısında zayıflama, çözülme, bireyselleşme, ötekileştirme gibi olumsuz sonuçları da getirebilmektedir. Ailelerin ve aile bireylerinin karşılaştığı problemlerin çözümü için profesyonel desteğe duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu ihtiyacı tespit eden Diyanet İşleri Başkanlığı aile hakkında topluma doğru dinî bilgi sunmak, aileyi ve aile içinde bireyi tehdit eden problemlerin çözümüne dinî katkı sağlamak amacıyla müftülükler bünyesinde Aile ve Dini Rehberlik Bürolarını kurmuştur. Aile ve Dini Rehberlik Bürolarına danışanlar, ailenin kuruluşundan başlayarak nişan, nikâh, eşler arası hak ve sorumluluk dengesi, çocuk eğitimi, boşanma gibi dinî/fıkhi pek çok konuda sorular sormaktadırlar.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

AİLE OLMAK: ZORLUKLARI BİRLİKTE AŞMAK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Aile, dünyaya gözlerimizi açtığımız ilk andan itibaren bizi kucaklayan, barındıran, koruyup kollayan güvenli bir limandır. Allah'ın rahmeti ile korunan, onun bahşettiği çocuklar ile büyüyen, güzelleşen, sevgi, huzur ve güven ortamıdır. Aile, inancımızın, karakterimizin ve hayat tarzımızın şekillendiği en değerli okuldur. Aile, insana güven ve mutluluk bahşeden eşsiz bir nimettir. Sıcak bir yuvanın tadını, dertlere derman olan müşfik elini, hayata anlam katan desteğini başka hangi nimet karşılayabilir ki? Kuşkusuz tüm bu güzelliklerin yanı sıra bazen acı ve meşakkatle bazen sevinç ve ümitle ama mutlaka bir sınanma ile hayatımız akıp gider. Zira sınanmak insanın kaderinde vardır. Tıpkı yeryüzünün ilk ailesi Âdem (a.s.) ile eşi Havva gibi. Aile olmak, imtihanlar karşısında mümince bir tavır sergileyip zorlukları birlikte göğüslemek, birbirine destek olmaktır. Sevinci ve kederi, varlığı ve yokluğu birlikte yaşamaktır. Sevgi ve saygıyla, şefkat ve merhametle, ilgi ve hassasiyetle hayatı paylaşmaktır. Aile olmak, iyi günde, kötü günde vefakârlık ve fedakârlıkla bir bütünü tamamlamaktır. Ailenin varlığı ve güçlü bağları, insanı hayatın zorluklarına, acılarına karşı dirençli kılar. Umutsuzluğa kapılmaktan, yalnızlığın girdabında kaybolmaktan muhafaza eder.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay, aile haftası münasebetiyle dosyamızda “Zor Zamanlarda Aile Olmak” konusunu ele aldık. Fatih Yıldız yazısında; Kur'an ve sünnet rehberliğinde bilhassa zor zamanlarda aile olmanın önemine işaretle 6 Şubat'ta yaşadığımız asrın felaketi olan depremin yaralarını sarmada millet ve ümmet olarak büyük bir insanlık ailesi olduğumuza dikkat çekti. Hatice Ebrar Akbulut, “İç Kale:Aile” yazısıyla dosyamıza katkıda bulundu. Dr. Kübra Çiçekli, Nahl suresi 80. ayet-i kerimenin ışığında ailenin huzur iklimi ve güvenli bir sığınak olmasına vurgu yaptı. Hadislerle Aile köşemizde Dr. Semih Acet, “Allah'ın Buyruklarını Gözetmek” in hayatımıza rehber etmesinin önemini hatırlattı.

İrem Nur Önay, “Düşünce Hatalarımız ve Stres” yazısıyla bu ay dergimizde yer aldı. Medeniyetimizin Münevver Kadınları köşemizde Meryem Dalğış, dünyada ilk üniversitenin kurucusu olan “Fatıma El Fihri”nin tarihte bıraktığı izi kaleme aldı. Nermin Taylan, “Doğal Afetlerde Vakıfların Rolü” yazısıyla afetlerde vakıfların önemine dikkat çekti. Yeşil Alanda Şule Tüzün, “Kompost: Sofralarımızdan Başlayan Dönüşüm” yazısıyla ev atıklarımızı çevreye zarar vermeden nasıl değerlendireceğimizin altını çizdi. Bu ay İyiliği Konuşalım köşemizde yolumuz deprem bölgesinde isarın, diğergâmlığın en güzel örneğini canı pahasına ortaya koyan fedakâr insanlarımızla keşişti.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken yeni sayımızda sizlerle tekrar buluşmayı temenni ediyoruz.

TAKDİM

10. UZMANINA SORDUK
Betül YILMAZ EMİNSOY

12. İÇ KALE: AİLE
Hatice Ebrar AKBULUT

16. EN GÜVENLİ SİĞINAK AİLE
Dr. Kübra ÇİÇEKLİ

**18. ALLAH'IN BUYRUKLARINI
GÖZETMEK**
Dr. Semih ACET

20. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

**22. ARZU EVRENİNDE
ERDEMLİ HAYAT**
Sema BAYAR

**26. DÜŞÜNCE HATALARIMIZ VE
STRES**
İrem Nur ÖNAY

30. DOSTUN AYNANDIR
Nagihan AYDIN

04
**ZOR ZAMANLARDA
AİLE OLMAK**
Fatih YILDIZ

34
NEFİS VE DEĞERLER
Ali Necip ERDOĞAN

38
**EVLİLİĞİ
KOLAYLAŞTIRMAK**
Cihan ULUÇ

**MAYIS
2023**

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

50

KÖSTENCE HATIRALARI

Dudu ALKAN

42. RESHAD STRİK İLE SİNEMA SEKTÖRÜ ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

46. MIŞ GİBİ YAŞAMAK

Özlem GÖKTAŞ

54. FATİMA EL-FİHRİ

Meryem DALĞIÇ

56. İSÂRIN EN GÜZEL ÖRNEKLERİ

Mahir KILINÇ

63. HAYAT...

Mustafa KURT

64. NADİR OLAN AZİZDİR

Gülşen ÜNÜVAR

66. KOMPOST: SOFRALARIMIZDAN BAŞLAYAN DÖNÜŞÜM

Şule TÜZÜN

68. BABASININ DUASI: HZ. İSMAIL

Dr. Ferda YILDIRIM

72. KALSİYUM EKSİKLİĞİ

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

74. DOĞAL AFETLERDE VAKIFLARIN ROLÜ

Nermin TAYLAN

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

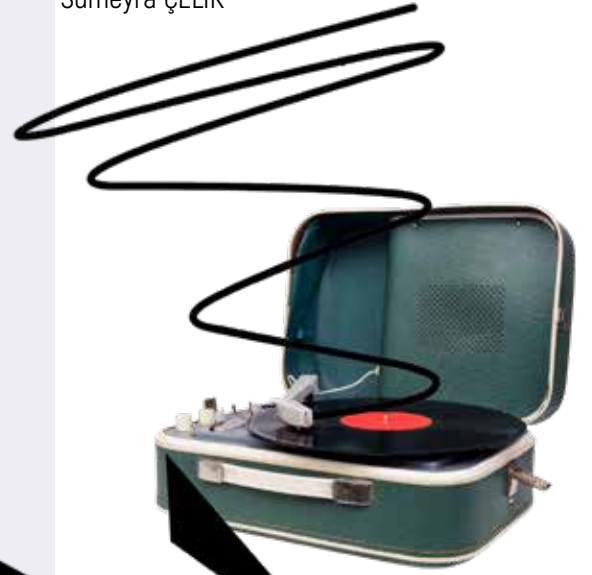
80. KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

60

SÖZÜN BAŞLADIĞI YER

Sümeysra ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviçre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 19.04.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.
Anadolul Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayın organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

ZOR ZAMANLARDA AİLE OLMAK

■ **Fatih YILDIZ**
Diyanet İşleri Uzmanı

Aile olmak... Birbirine can olmak, canan olmak, hayatın zorlu yokuşlarında da yoldaş olmak... Bir taraftan güzellikleri paylaşırken diğer taraftan yarım kalmışlıkları tamamlamaktır. Sevgi, saygı, merhamet ve sakinin kaynağı olan aile; zorlukların birlikte aşıldığı, dert ve kederlerin paylaşılarak üstesinden gelindiği bir yuvadır aynı zamanda.

İnsanın dünya serüveni aileyle başlamıştır. Zira Hz. Âdem ile Hz. Havva insanlık tarihinin ilk ailesidir. Birlikte aynı hataya düşen yine birlikte imtihan için yeryüzüne gönderilen bir aile. Bir müddet ayrı düştükten sonra hatalarının farkına vararak pişman olup af dileyen ve tevbe nimetini bizatihi yaşayan bir aile. Her ne zaman yürekleri çetin sınavlarla daralsa da itminana ermenin yolunu Rahman'a teslim olmakta bulmayı başaran bir aile.

Aile, hayatı anlamlandırma yolculuğunda insanın acizliğinin, eksikliğinin farkına vardığı yuvadır. Eksikliklerin giderilerek bir bütünün parçalarını tamamlamanın öğrenildiği ve mutluluğunun tadıldığı en nadide meskendir. Ahsen-i takvim kıvamında, en güzel bir biçimde yaratılmış olsa da bazen yetemez kendine insan. Yaşam mücadelesinde zorluklar karşısında tükendiğini hisseder. Hâlini anlayacak, derdini dinleyecek, sıkıntısını giderecek bir eşe, arkadaşına, dosta muhtaç olduğunu fark eder. Her ne kadar yaratılışı itibarıyla birtakım üstün yetenek ve meziyetlere sahip olsa da derdini anlatabileceği, sırrını

paylaşabileceği güvenilir bir liman arar kendine.

Aile kavramının kök anlamlarından biri de “bir şeye muhtaç olmak” manasıdır. Kur’an’ın “Seni ihtiyaç içinde bulup da zengin etmedi mi?” (Duhâ, 93/8) ayetinde geçen “aile” kelimesi “ihtiyaç içinde olmak” şeklinde tercüme edilmiştir. Burada Allah Teâlâ, bir yandan yetim ve himayeye muhtaç olarak büyüyen Sevgili Peygamberimizin Hz. Hatice ile evlenmesiyle eriştiği maddi zenginliğe işaret ederken diğer yandan da gönderdiği vahiy ile elçisinin manevi dünyasını zenginleştirerek hem kendisini hem insanlığı aydınlayabilecek özelliklerini ortaya koymaktadır. İnsan soylu bir

» Aile, hayatı anlamlandırma yolculuğunda insanın acizliğinin, eksikliğinin farkına vardığı yuvadır. Eksikliklerin giderilerek bir bütünün parçalarını tamamlamanın öğrenildiği ve mutluluğunun tadıldığı en nadide meskendir.

aileye sahip olsa da bir eşin, bir dostun eksikliğini hissedebilir hayatında. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, yetim olarak dünyaya gelip altı yaşında da öksüz kaldığında önce dedesi sonra amcası ona sahip çıkmıştı. İlk vahye muhatap olduğu o telaşlı anında da eşi Hz. Hatice en büyük destekçisi olmuştu Sevgili Peygamberimize. Toplumun muhtaç kesimine yaptığı iyiliklerini hatırlatarak kendisini sakinleştirmiş, yanında olduğunu hissettirmişti. "Öyle deme! Allah'a yemin ederim ki O hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabayı gözetirsin; muhtaç olanların bakımını üstlenirsin; aç ve açıkta olanı koruyup kollarsın; misafire ikram edersin ve musibete maruz kalanlara yardım edersin." (Buhari, Bed'ül-vahy, 1) sözleriyle teselli etmiş, her birimizin psikolojik ve manevi yönden sahip olmamız gereken ahlaki değerler manzumesini bize hatırlatmıştı.

Cüzel ahlakı tamamlamak üzere insanlığa en güzel örnek olarak gönderilen Hz. Muhammed'in (s.a.s.) ahlakının güzelliği hiç şüphesiz Kur'an'a dayanmaktadır. Zira Kur'an'dır cimrilik girdabından kurtulup cömertlik sahillerinde huzura ermeyi teşvik eden. "... İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın..." (Mâide, 5/2) hatırlatmasıyla ihsanı, adaleti, yardımlaşmayı, dayanışmayı öğütleyen Kur'an'dır. Anne babaya her

» Ülke olarak zor zamanlardan geçiyoruz. Bu zor zamanlarda en kıymetli hazinemiz ailemiz. Bizim ailemiz, sadece kan bağıyla birbirine bağlı olanları değil inanç bağıyla birbirlerine destek olanları da içine alır.

daim saygı göstermeyi; eşe, kardeşe, çocuğa, canlı cansız bütün varlığa merhametle davranmayı; sıla-i rahimi ihmal etmeyerek yakın ve uzak akrabayı gözetmeyi öğreten yine Kur'an'dır. Çünkü ailenin güçlü kalabilmesi için akrabalık bağları çok önemlidir. Akrabalık bağları ile güçlenen aile, karşılaştığı zorluklarla başa çıkma mücadelesinde yalnız kalmayacak, belki hemen üstesinden gelemese de bu zorluklardan pes etmeyerek sonunda felaha erişecektir. Bunun örneğini yine İslam tarihinde bulmak mümkündür. Boykot yılları... Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in (s.a.s.) peygamberliğine inananların sayısının artması,

Hız. Hamza ve Hız. Ömer'in aralarına katılmasından sonra rahatsız olan müşriklerin Müslümanlara uyguladığı o boykot yılları, ne zorluklar barındırıyordu. Mekkeli liderler, Kâbe duvarına astıkları boykotta "Haşimoğullarına acımama, mal alıp satmama, onlardan kız alıp- vermeme, onlarla konuşmama, görüşmeme ve evlerine girmeme" kararı almışlardı. Üç sene süren boykotta Müslümanlar son derece insanlık dışı bir muameleye maruz kalmış, ellerindeki gıda maddelerinin bir müddet sonra bitmesiyle açlıktan ağlayan çocukların çığlıkları ve hatta açlıktan ölen insanlara dair haberler Mekke sokaklarında yankılanmıştı. İnananlar, aç ve susuz geçen günlerde birbirlerine kenetlenmişler, akrabalık ilişkilerinin güçlü olması sayesinde boykottan kurtulabilmişlerdi. Bu zor günleri yaşayan Resul-i Ekrem, "...Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa, akraba ile irtibatını sürdürsün..." (Buhari, Edeb, 85) diyerek akrabalarla iletişimin güçlü tutulmasını tavsiye etmiştir. Nitekim Kur'an'daki birçok ayette akrabaya hakkının verilmesi, yardım ve iyilik yapılması; akrabalık hukukunun çiğnenmemesi ve bağların koparılmaması hususuna yer verilmiştir. Sevgili Peygamberimiz ahabına, akrabalarından birinin ilişkiyi kestiği hâlde onunla bağları koparmayıp ilişkiyi sürdürmenin en faziletli davranışlardan biri olduğunu (İbn Hanbel, III, 439) söylemiştir.

Aslında her şeyden önce iman kardeşliği bizi Muhammed ümmetinin bir ferdi yapmaktadır. Öyle ki ümmet ailesi olarak yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örnekleri saadet asrında görülmektedir. Muhacirlere evlerini açan, ekmeğini paylaşan ensarın alicenaplığı, çağlar ötesine ışık tutan bir diğer kâmlık timsali olmuştur. Ensardan biri Allah Resul'ünün misafir edilmesini istediği fakir bir muhaciri ağırlamak için evine götürür. Evinde ise sadece çocuklarına yetecek miktarda yiyecek vardır.

Hanımıyla anlaşıp çocuklarını erkenden uyuturlar. Kendileri de yiyormuş gibi yaparak o azıcık yemeği misafirlerine ikram ederler. Çocuklarıyla birlikte o gece aç yatan ensar ailesi, ertesi gün uyandıklarında sergiledikleri bu özverili davranışın Allah katındaki değerinden habersiz bir şekilde "... Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler..." (Haşr, 59/9) ayetine muhatap olmuştur. Böylece Allah Teâlâ'nın hoşnutluğu müjdesine nail olmuşlardır.

Yakın tarihe göz atıldığında, hamuru İslam mayasıyla yoğrulmuş Anadolu toprağında yetişen aziz milletimizin; ırk, renk, dil, din ayrımı gözetmeksizin hareket ettiği görülmektedir. Dünyanın neresinde bir yangın, sel, heyelan, deprem gibi bir felaket olmuşsa hemen oradaki insanların yardımına koşmayı da ulvi bir vazife bilmıştır. O zor zamanlarda, yüreği daralan Afrikalı, Uzak

Aile olmak...
Birbirine can
olmak, canan
olmak, hayatın
zorlu yokuşlarında
da yoldaş olmak...
Bir taraftan
güzellikleri
paylaşırken diğer
taraftan yarım
kalmışlıkları
tamamlamaktır.

Doğulu kardeşlerine umut olmuş, onların tekrar yarınlara dair hayaller kurmasına omuz vererek destek olmuştur.

Bizler de 6 Şubat'ta ülkemizi, yüreklerimizi derinden sarsan Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında milletçe büyük bir felaketle karşı karşıya kaldık. Bu felaketin hemen sonrasında, dost ve kardeş ülkelerden Afrika'ya, Batı'dan Doğu'ya, Uzak Doğu'dan Orta Doğu'ya birçok ülkeden arama kurtarma ekipleri başta olmak üzere barınma ve beslenme yardımları sağanak hâlinde ülkemize yağdı. Kalpleri elinde tutan Rahman, böyle büyük bir afet sonrasında insanlık ailesinin fertlerinin göğüslerinde taşıdığı o kalplerde vefa duygusunu yeşertti.

Evet, ülke olarak zor zamanlardan geçiyoruz. Bu zor zamanlarda en kıymetli hazinemiz ailemiz. Bizim ailemiz, sadece kan bağıyla birbirine bağlı olanları değil

inanç bağıyla birbirlerine destek olanları da içine alır. Nitekim "Müminler ancak kardeşlerdir..." (Hucurât, 49/10) anlayışıyla "Müslüman Müslüman'ın kardeşidir..." (Müslim, Birr, 58) perspektifi, ensar-muhacir kardeşliğinde en güzel şekilde sergilenmiştir. Peygamberimiz (s.a.s.) müminleri, birbirlerini sevmeye, merhamet ve şefkat göstermeye, bir bedene benzetmiştir. O bedenin bir organı acı çektiği zaman, diğer organların da uykusuz kalıp aynı acıyı hissedeceğini belirterek aslında aile çatısının ne kadar geniş olduğuna dikkat çekmiştir (Müslim, Birr, 66). Böyle engin bir bakışa sahip olan aziz milletimiz, tarih boyunca canı acıyanın, yüreği sızlayanın yanına hiç tereddütsüz koşmuş; ümmetin ve insanlığın umutlarına tercüman olmuştur.

Öyleyse tek yürek olarak kocaman bir aile olduğumuz unutulmamalı. Sevinçlerin paylaşarak arttığı, üzüntü ve acıların paylaşarak azaldığı hakikatinden hareketle birlik ve beraberliğimiz korunmalı. Vücuttaki organlar misali birimizin canı yanınca diğerinin ciğerinde yankılanmalı. Zira bu; milletçe, ümmetçe ve insanlık açısından aile olmanın en üst noktasıdır.

Hayatlarının baharında birbirine kenetlenmiş kalplerin, yuvanın sarsıldığı zor zamanlarda sorunların kördüğüm olmadan güzellikle çözüldüğü, birbirine destek olarak huzurun yeniden tesis edilebildiği ailelerin çoğalması niyazıyla...

UZMANINA SORDUK

■ **Betül YILMAZ EMİNSOY**

Aile Danışmanı

Gelenek ve göreneklerimizden günlük yaşam pratiklerimize kadar çeşitli değişimler meydana gelse de aile kurumu günümüz insanı için hâlen çok önemli bir ihtiyaç. Bilhassa toplumumuz için ailenin bir değer olarak önemini korumasındaki saikler nelerdir?

İnsanlığın başlangıcından bu yana toplumsal hayatın çekirdeği olan aile, sayısız düşünürün, ilim insanının çalışma konusu olmuştur. Evlenmek, aile kurmak, aile olmak, bir ailenin mensubu olmak, kültür ya da inanç sistemlerinden bağımsız olarak insanın en temel, en değişmez ihtiyaçlarından biri olmaya devam ediyor. Havaya, suya, gıdaya olduğu kadar bağlanmaya, bakım almaya, sevmeye ve sevmeye, küçüklü büyüklü sistemlere dâhil olmaya ihtiyaç duymak insan evladının fabrika ayarlarında var. Dâhil olduğumuz ilk sistem şüphesiz ki bakım veren ebeveynlerimiz ve içine doğduğumuz aile; burada işler yolunda giderse toplumu oluşturan diğer sistemler de doğru çalışıyor.

İnsanın tek başına yaşayabilmesi mümkün değil,

ihtiyaçlarını karşılayamaması bir yana, hayattaki var oluşunu anlamlandıramıyor, anlamlandıramadığı hayatına değer katma gereği ya da gücü bulamıyor ve kendi tekâmül yolculuğunda ilerleyemiyor. Tekâmülün olmadığı insanda bozulmalar, çürümeler baş gösteriyor.

İnsan, insan olmaya dair yeteneklerini önce içine doğduğu aileyi ve yakın çevreyi modelleyerek sonrasında da yakın ve uzak diğer insanlarla bağ kurarak kazanıyor. Ailenin bozulduğu, işlevini yerine getiremediği durumlardaysa sistem çözülmeye, hata vermeye başlıyor. İşte bu sebeple, dünyadaki tüm değişime, dönüşüme rağmen insan var olduğu sürece aile bir ihtiyaç olarak kalmaya devam edecek.

Bizim toplumumuz özelinde değerlendirecek olursak, pek çok bozulmaya ve değişime rağmen aile bizim için hâlâ çok kıymetli, çok kutsal. Aile yapıları farklılaşsa da aileye verilen önem toplumumuzun hemen her kesiminde devam ediyor. Bireyselleşme hevesi, birlikte yaşamayı zora soksa da evlenmeye ve çoluk çocuğa karışmaya özlem; anne baba ve

kardeşlerimize duyduğumuz bağlılık, muhabbet devam ediyor.

Yeni dünya düzeni ve dönüşen roller bağlamında aile bireylerinin üstlendikleri görev ve sorumluluklarda ne gibi değişimler meydana geldi? Geniş ailelerden çekirdek aileye doğru ivme kazanan bu süreçte bilhassa çocuklarımız nasıl etkilendi?

Aile yapımızın değişime etki eden unsurlardan biri, evlilik yaşının artmasıdır. Günümüzde evlenebilmek için hem eğitim ve kariyer konusunda belli bir hedefe varılması hem de inanılmaz boyutlara ulaşan düğün ve ev kurma masraflarını karşılayabilmek uğruna yıllarca beklenmesi gerekiyor. Evlilik yaşının gecikmesiyle birlikte eşlerin birbiriyle ve birbirlerinin aileleriyle uyum düzeyleri de evliliğin yüklediği sorumlulukları kaldırabilme becerileri de düşüyor.

Modern aile yapısında gözlemlediğimiz bir diğer değişiklik, evlenecek bireylerin artık aileler düzeyinde değil bireysel ortamlarında tanışıp evlilik kararı almaları, ailelerin evlilik kararına sonradan dâhil olmalarıdır. Bu durumda köken ailelerin rolleri silikleşirken çekirdek ailenin sorumlulukları ağırlaşıyor.

Bir diğer önemli değişiklik, kadının dışarıda çalışma hayatına daha büyük oranda dâhil oluşu diyebiliriz. Bu şekilde hem ekonomik dengeler hem aile içi rol ve görevlerin dağılımı değişmiş oldu. Dışarıda çalışan kadın, ev ve iş yaşamını dengelemeye

çalışırken bir günde iki kişilik performans sergilemek zorunda kalıyor. Artık evin tek geçim sağlayıcısı olmayan, ev işleri ve çocuk bakımı konularında da iş bölümüne uyum sağlayamayan erkeğin aile reisliği konumu sarsılıyor. Reislik, kadın ile erkek arasında paylaşılırken güç ve otorite çatışmaları sertleşebiliyor.

Diğer yandan çocuk, ailenin merkezinde ve hatta ailenin patronu konumunda, ihtiyaçlarından ziyade istekleri gözetilerek yetiştiriliyor; bazen de bireyselleşmenin dozunu ayarlayamamış ebeveynlerine çok az temas edebilmek büyükanneler ya da bakıcılar/kreşler tarafından büyütülüyor.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimini bir geçiş dönemi olarak adlandırabiliriz. Geçiş dönemleri kendi içinde çeşitli çelişkiler ve çatışmalar barındırır. Geleneksel toplum yapısından modern toplum

yapısına, geniş aileden çekirdek aileye evrilisinin sancıları hem toplumsal hem bireysel sıkıntıları doğuruyor. Bu sıkıntıları baştan aşağı olumsuzluk olarak algılamak doğru olmaz. Yani her şeyin eskisini güzel, yenisini eksik ve kusurlu olarak gören bakış açısı bizi yanıltır. Değişimin rüzgârında savrulup hırpalanmaya çare, değişimi reddetmek ya da görmezden gelmek olamaz. Tüm bu meseleleri yeni, güzel ve işlevsel yollar keşfedebilme niyet ve gayretiyle konuşmalıyız.

Maalesef her çocuk dünyaya gözlerini açtığı anda bir aileye sahip olmuyor, olamıyor. Ebeveynlerden birinin yahut her ikisinin olmadığı hatta kimi zaman çocukla ilgilenen bir aile büyüğünün dahi bulunmadığı durumlarda toplum olarak üzerimize düşen nedir? Toplumun uhdesine tevdi edilmiş çocuklarımız için “aile” kavramını nasıl inşa etmeliyiz?

Tarihsel süreç içerisinde savaşlar, afetler, zorunlu göçler, yoksulluk, suçlar, hastalıklar, psikolojik sorunlar ve daha pek çok sebeple parçalanmış aileler, ardında korunmaya muhtaç çocuklar bıraktı, bırakıyor. Kendisini dünyaya getiren ailesini kaybetmiş ya da onlardan bakım alamaz duruma gelmiş çocuklar, en yakınları olan akraba, dost ve komşularından başlamak üzere halka halka genişleyen bir sorumluluk ile tüm toplumun meselesidir. Bu çocuklarımızın bakımının, güvenliğinin, şefkat ve muhabbetle büyümesinin

sağlanması için toplumdaki tüm yetişkin bireylerin ilgi ve emeğine ihtiyaç var. Yukarıda bağlanma ihtiyacının insan için ne kadar hayati olduğundan bahsetmiştik. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki bir çocuğun fiziksel ve ekonomik ihtiyaçlarını gidermek ona tam anlamıyla bakım verdiğimiz anlamına gelmez. Varlığı çevresindekiler tarafından görülmemiş, önemsenmemiş, duygusal bağlar kurulmamış çocuk diğer tüm eksikleri giderilmiş olsa dahi mutluluğu, güvende olma hissini yaşayamayacaktır.

Günümüze kadar denenen pek çok yöntem neticesinde bugün, anne babadan mahrum bir çocuk için en uygun bakım ortamının, mümkün olan en yakın akraba ya da tanıdıkları tarafından sağlanan ortam olduğu görülüyor. Anne ve babası ile büyüme imkânı olmayan çocukları yakın akrabaları himaye eder, bakım verenlere de hem devlet hem de toplum sahip çıkarsa herkes sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Yakınları olmayan çocuklar için ise devletin imkânlarıyla gerekli çalışmalar yapılmalı, bizler de bu çalışmaları bireysel olarak destekleyen konumda olmalıyız.

Hem bireysel olarak hem de organize bir şekilde herkes üzerine düşeni bilir ve yaparsa hiçbir çocuk “kimsesiz” kalmamış olur. Harekete geçebilmek için vicdanımızı işitebilmemiz, vicdanımızı işitebilmek için de diğer tüm duyularımızı açıp, “Bana ihtiyacı olanlar nerede?” diye arar hâlde olmamız gerek.

İÇ KALE: AİLE

■ Hatice Ebrar AKBULUT

Aile, bir tohumun kök salmak için hayata tutunma azmini uyandırır bende.

Evliliğe adımla başlayan yuva, evlatlarla büyür, serpilir. Aile, karşılıklı sadakatle örülen ve en önemlisi de eşlerin birbirinde sükûn bulduğu dünyadır. Ne olursa olsun huzuru birlikte yaşayabilme, birbirine dayanabilmedir.

İki insan bir yürüyüşe başlayınca birlikte kurdukları bir dünyanın inşası da başlar. Aile, dışarıyla bağlantısı olmakla birlikte dışarıdan ayrı kurulan, maddi ve manevi emeklerle inşa edilen ve kendine has bir dokusu olan dünyadır. Her ailenin yapısı, benimsedikleri, kültürü ve görgüsü kendine münhasırdır. İnsan; karakterini, ahlakını, şahsiyet gelişimini, bilgi ve anlayışını aile görgüsüyle şekillendirir.

İnsanın hayat yolculuğu bir dokuma ustasının hâline benzer. Dokuma ustası renk renk iplikleri birbirine dolayarak, karıştırarak ve aynı zamanda kendine özgü bir nizam kurarak desenler ortaya çıkarır. İnsan da ailede dokunur. Hayatla mücadeleyi, mutlu olmayı, acıyla başa çıkmayı, tavır ve duruş sahibi olmayı ailede öğrenir.

Aile insanı hayatın zorluklarına, acılarına karşı dirençli kılar. Dışarıda kırılan güven evde onarılır. Hayatta cesur adımlar atabilmek için insanın risk alması gerekir. Acı da sıkıntılar da hayatın kaçınılmaz gerçekleridir. İnsan

kendini ne kadar güvenceye alırsa alsın bir yerlerde onu bekleyen acılar, meşakkatler, güçlükler mutlaka vardır. Aile bağları, insanı bu acılara karşı metanetli kılar.

Aile olmanın ilk adımı, iki gönlün birbirini seçmesidir. İki gönlün bir olması, kavlen söylenip geçilen derme çatma bir birliklilik değil, fiilen de yaşanan ve hissedilen bir sevgi mertebesidir, ferah günlere birlikte çıkma inancıdır. Hayat görüşü, yaşam tarzı, aynı yöne bakmak ve ruhsal denklik gibi unsurların yakalanmış olmasıdır. İletişim kuramayan, birbirinin hâline aşına olamayan, birbirinin bakışı ve sözleriyle rahata eremeyen insanlar yuva kurmada zorlanır. Bazen insan kelimelerle varamaz birbirine. İşte o zaman bir bakış, bir tebessüm veya birlikte susmanın eşlik ettiği bir sessizlik yetmeli, yoksa evin içinde yalnızca huzursuzluğun sesi duyulur.

Tolstoy, Anna Karenina romanına "Mutlu ailelerin hepsi birbirine benzer; mutsuz ailelerin mutsuzluğuysa hep kendine özgüdür." cümlesiyle başlar. Sanırım bu cümlenin tam tersi daha doğrudur. Aksine mutsuz aileler birbirine daha çok benzer, mutlu ailelerin mutlu olma biçimleriye kendine özgüdür. Çünkü mutlu olma yetisi, hayata karşı bir bakış açısı kazanmayla ilgilidir. Mutlu olabilen insanların genellikle bir derinliği, tutkusu, hayata baktığı bir pencere vardır. Mutsuz insanlarsa genellikle aynı dertlerden, şikâyetlerden,

yakınmalardan muzdariptir. İnsanın mutsuz hissetmesi çok daha kolayken, mutluluğu yakalamak, hayatını mutlu bir bakış açısıyla sürdürmek zor bir yürüyüştür.

Bazen de güvenimiz aile içinde sarsılır. Ailemiz, acılarımızın kaynağı olur. Hayatta başa gelebilecek en zor şeylerden biridir bu. Çünkü aile bağları, dışarıdaki en güçlü bağdan bile daha güçlüdür. Dışarıda kurulan bir bağı söküp atmak ne derece zorsa aile bağı koparmak ondan katbekat daha zordur. Dışarıda incindiğimiz bir insanı dışarıda bırakabiliriz ama aile içindeki bir incinmeyi ömür boyu içimizde taşıyoruz. Ailenin yol açtığı bir travmayı aşmak için türlü çarelere başvurulsa da ömür boyu arada nükseden bir hastalık gibi çıkıp gelir, başkalarıyla kurulan ilişkileri etkiler, kaygıyı tırmandırır, güven duygusunu zedeler ve insanı kendilik aynasında utanç duygusuyla baş başa bırakır. Bu sebeptendir ki çocukluk dönemi bazıları için mutluluk zamanları değil, can yakıcı bir dönemdir.

Ailenin sebep olduğu travma, insanın olgunlaşma, büyüme ve yol alma hikâyesini ele geçirir. İnsanın kişiliğini yaralayan bir aile, onun bütün bir hayatı boyunca alacağı kararları olumsuz etkiler. Ev içinde kırılan, parçalanan bir kişilik kendisiyle barışamaz, kendinden memnuniyet duyamaz, kendini sürekli olarak aşılması zor bir çatışmanın içinde huzursuz ve mutsuz hisseder.

Aile içerisinde birbirinin kararına saygı duymamak, birbirini yok saymak ve aile fertlerinin birey olmasına izin vermemek saygıyı aşındırır. Saygı her şeyin özüdür, tüm insani bağların temelini sağlam tutan yegâne kuvvettir. Saygı her şeyden önce çok derin bir kişilik meselesidir. Sevgi bazen yüzeysel kalabilir. Çünkü insan, gününbirlik ilgilerle de bir şeye geçici bir sevgi duyabilir veya sevgisini sorunları aşmada bir tür geçiştirme aracı olarak kullanabilir. Saygıya derin bir kişilikten ve güven duygusundan kaynaklanır. Her seven aile kuramaz. Sevgisini saygıyla taçlandıran, muhabbetlerini saygıyla koruyan insanlar gerçek bir aile olur. Saygı, yüz göz olmayı önler, birbirinin yüzüne bakacak kapıyı açık bırakır, yaşamışlıkların hatırını korur. Bir meselede haklı olduğunuz hâlde yüzleşemediğiniz, hakkınızı sormadığınız insanlar vardır. Saygısı olmayanla ne yol yürünür ne hesaplaşılır ne de bir hatıra saklanır. Aile kurulacak, yoldaş olunacak insan yolu yürüme biçiminden, üslubundan, saygısından anlaşılır.

Evin asıl gerçeği yuvadır; yuvanın asıl gerçeği de aile. Yuva en güzel eşyalarla kurulmaz. Sadakat, bağlılık, sevgi, saygı gibi sahil duygularla ve birbirine yeten bir iletişimle kurulur. Evin içini, eş ve çocukların en mahrem hâllerini dışarıya açmak evin haysiyetini zedeler ve yuvayı

yuva olmaktan çıkarır. Evin mahremiyetini korumak ailenin ve bireyin iç huzurunu korumaktır.

Ali Şeriatî, *Anne Baba Biz Suçluyuz* kitabında çocuklar için düşünsel gıdalardan söz eder. Her anne baba evladı için düşünsel gıdalar hazırlamak, bunları uygun bir dil ve üslupla çocuğuna aktarmak zorundadır. Çocuğun ruhu ihmale gelmez. Söz gelimi çocuğu için en güzel giysileri seçen bir ebeveyn, o giysilerden daha çok çocuğun ruhunu güzelleştirmeye gayret etmelidir. Mesela en anlamlı, en güzel kelimeleri seçerek çocuğu ve eşyle konuşmaya özen göstermelidir. Şefkat,

İnsanın hayat yolculuğu bir dokuma ustasının hâline benzer. Dokuma ustası renk renk iplikleri birbirine dolayarak, karıştırarak ve aynı zamanda kendine özgü bir nizam kurarak desenler ortaya çıkarır. İnsan da ailede dokunur. Hayatla mücadeleyi, mutlu olmayı, acıyla başa çıkmayı, tavır ve duruş sahibi olmayı ailede öğrenir.

merhamet, sorumluluk gibi hayat boyu çocuğa eşlik edecek duygular, küçük yaşta çocuğun dünyasında yer etmelidir. Immanuel Kant, çocuklara başkasına acıma duygusunu öğretmekle kalmayıp acıma duygusuyla beraber yardım etme bilincinin de uyandırılması gerektiğini söyler. Çocuğundaki cevheri keşfeden anne-baba, çocuğunu bu yönde eğitir ve çocukken yatkınlığının neye yönelik olduğu keşfedilen çocuklar kendileriyle barışık ve kendilerinden emin bir şekilde yol alır.

Bazı ebeveynler, çocuklarında olmayan hasletleri onlara zorla giydirmeye çalışır. Çocuğu yeteneği olmayan bir alanda zorlar. Oysa hiçbir çiçek zorlamayla açmaz. Her çiçek kendine uygun bir vaziyette açar. İnsanın potansiyeli, kendi gerçekliği, yapabilecekleri içinde saklıdır. Zamanı gelince gün yüzüne çıkar. Çocuklar, doğru bir yönlendirmeye kendiliğinden kabiliyetlerini keşfeder ve geliştirir. Büyümek ve olgunlaşmak bir anda olmaz. Uzun süren, çok sabır isteyen bir süreçtir. Evdeki bağlar sayesinde nasıl bir insan olacağımızı seçer, kendimizi ona göre yetiştiririz. Ev, karakterin oluştuğu ilk mekândır.

Bugün şiirlerindeki ince manaya tutularak okuduğumuz Rainer Maria Rilke, çok zor bir çocukluk geçirmiştir. Anne ve babasının çatışmaları arasında

kalmasının ve okulda dışlanan bir çocuk olmasının sonucu olarak incinmişliğiyle bir köşeye çekilmemiş, incinmek ve yaralanmak onun duygusal ve düşünsel dünyasının besleyici bir kaynağı olmuştur. Her insan incinir, gücenir, zayıf düşer. Bazıları bütün bu olumsuzluklardan sağlam bir karakter inşa eder, nasıl bir insan olması veya olmaması gerektiğini öğrenir. İyi karakterli çocuklar ailenin huzuru, ailenin huzuru da toplumun huzuru demektir.

İnsanın sabrı en çok aile ortamında sınanır. Her gün birbirini görmek, aile fertleri arasında incelikli bir dilin oluşmasına mani olabilir. Her gün birbirine uyanmak esasında bir şükür sebebiyken gündelik hayatın telaşı içinde sıradan bir şeymiş gibi algılanır. Aile içinde herkesin birbirine olan tahammül haddini azaltır. Bazı badireler atlatıldığında, bir hastalık geçirildiğinde, birtakım istenmeyen hâller yaşandığında aile fertleri birbirine ne kadar muhtaç olduğunu kavrar. Aile olmak en çok da zor zamanlarda kenetlenilebilmeyi öğretir.

Aile, anne ve babanın evlatla evlatların da anne ve babalarıyla imtihan olmasıdır. İnsanlık tarihi bunun sayısız örneğiyle doludur. Keza peygamberler tarihi de aile ile imtihanın çetinliğini anlatır. Aynı zamanda peygamberlerin aileleriyle imtihan olurken kullandıkları dil, bize çok şey söyler. Hz. İbrahim, put

yapan babasını tevhide davet eder ve her defasında kaba bir üslupla karşılaşır. Buna karşılık Hz. İbrahim babasına hürmette kusur etmez. Hz. Nuh, oğlu iman etsin ya da etmesin tufan geldiğinde oğlunu gemiye davet eder. Ancak oğlu babasının çağrısına kibirle karşılık verir. Bu hayat hikâyelerinde gördüğümüz üzere aile fertleri arasında anlaşmazlık, uyuşmazlık, aykırılık olabilir. Olgun karakterli olana düşen ise bu aykırılıklara güzelce karşılık verip yoluna devam etmesidir.

Hz. Peygamber, kızı Fatıma'ya sık sık "Peygamber kızı bile olsan..." uyarısında bulunur. Çünkü insana kendi kalbinin emeğiyle yaptıklarının karşılığı vardır. Buradan çıkarmamız gereken en önemli sonuç şudur: Bir Müslüman asla başkasının aile hayatını sorgulamamalı ve kınayıcı çıkarımlarda bulunmamalıdır. "Kendi evladına sözü geçmiyor." diye küçümseme ve aşağılama hadsizliğinde olmamalıdır. Aile, bütün fertleriyle bir bütündür ama her ferdin ayrı bir kişiliği, mizacı ve karakteri vardır.

Aile, insanın alın yazısıdır. İnsanın kaderiyse çabasına bağlıdır (İsrâ, 17/13). Anne ve babamızın kalıtsal özelliklerini, huylarını, davranış biçimlerini taşıyabiliriz. Artık bir yetişkin olduktan sonra kendi şahsiyetimizi öğretilir, kendi dünyamızı inşa edebiliriz. İnsan hayatta her zorluğa rağmen yürümek ve yolda olmak zorundadır.

EN GÜVENLİ SİĞİNAK AİLE

Dr. Kübra ÇİÇEKLI

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ
جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاءً
وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

“Allah, size evlerinizi huzur ve dinlenme yeri yaptı. Hayvanların derilerinden gerek göç gününüzde gerek ikamet gününüzde kolayca taşıyacağınız evler; onların yünlerinden, yapağlarından ve kıllarından bir süreye kadar yararlanacağınız ev eşyası ve geçimlikler meydana getirdi.”

(Nahl, 16/80)

slam, insan için hayatın tüm alanlarında güvenli havzalar ihdas etmiştir. Bunların içinde aileyi ve evi, sağlam bir güvenlik odağı olarak merkeze almıştır. Öyle ki ev ve ahalisinin huzur içerisinde yaşamasını, evin mahremiyetinin zedelenmemesini, bu yolla aklın, dinin, canın, malın ve neslin güvenliğinin korunmasını dinin temel ilkelerinden biri olarak kabul etmiştir.

Bireyin sağlıklı bir yaşam sürmesi için ilk ve en vazgeçilmez olgu güvendir. İnsan dünyaya güvende olma ihtiyacı içinde gönderilmiştir. Doğduğu andan itibaren annesi ile duygusal, güvene dayalı bir

bağ kurar. Bireyin kendisine dair öz algısının temelini bu güvenli bağlanma oluşturur. Çünkü çocuğun dünyayı algılamaya başladığı ilk yer ailedir. Ailede ebeveyn ve diğer yetişkinlerle geliştirdiği güvene dayalı ilişkileri, gelişim süreci içerisinde diğer sosyal ilişkilerini de etkilemektedir. Çocuğun şefkatle sevilmesi, ona düzenli bir hayat yaşatılması, temel güven denilen içgüdüsel sürecin gelişiminde önemli yer tutar. Bu, insanın iç dünyasındaki huzurun temelidir. Birey bu duygularla çocukluğunda tanışarak güvendiği ailesiyle huzur içinde yaşayıp yetişkin olduğunda, ruhunda çocukluğundan beri aşına olduğu o güven olgusu yerini

Allah'a bırakır. Ericson'a göre çocuğun ailede edindiği temel güven ya da güvensizlik duyguları onun Allah'a karşı duyduğu güven duygusunu da etkilemektedir. Söz konusu olumlu tecrübeleri yaşamayan çocuk, Allah sevgisini, mutlak güven kaynağı olan bir varlığı hissetmede, anlamlandırmada ve dinî bir inanca sahip olmada güçlük çekecektir.

İnsanın başkalarına güven duyabilmesinin yanı sıra kendisinin de güvenilir olması, başkaları tarafından da emin olarak bilinmesinin temel nüvesi ailede atılır. Çünkü güven olgusu Arapça “e-m-n” kökünden gelir. Bu kök huzur ve sükûnette olmak, güvende olmak ve güven vermek anlamlarına gelmektedir.

Sosyal çevrenin bireyin öz güven kazanmasında çok katmanlı fonksiyonları vardır. İlk ve en önemli sosyal çevrenin aile olduğunu göz önünde bulundurursak kişinin ailesiyle kurduğu münasebeti, olumlu ya da olumsuz yaşantıları bireyin hayatında kurucu temel vazife görür.

Anne babanın güven içinde olduğu yuvada onların duygularını sünger gibi çeken çocuklar daha farkına bile varmadan, adını dahi koymadan huzur ikliminde yaşarlar. Buna mukabil, çocuk eğer ailede haksızlığa, istismara uğrarsa insan figürüne endişeyle yaklaşır. Ebeveynlerinden birisi diğerine zulmeden ise çocukların eş figürüne karşı güveni sarsılır.

Aile, insanın dünyada aidiyet duygusunu en derinden hissettiği yerdir. İnsanın yaşam kodları fitratında soy ve aile bağlarıyla büyümek, kök salmak vardır. Sudan yaratılan soy ve evlilik bağlarıyla büyük bir nesil hâline getirilen (Furkân, 25/54) insan kök saldıkça varoluş amacını hatırlar. Yaşamda bu amacın en görünür hâli tamamlanma duygusudur. Bu ise barış, esenlik ve güven temelleri üzerinde yükselerek mutluluk verir insana. Allah, insanın dünyada mutlu olduğu anların ailesi, çoluk çocuğu ile birlikte geçirdiği zamanlar olduğunu (Inşikak, 84/13), içine doğduğu haneyi güvenli bir sığınak hâline getirenin de yine kendisi olduğunu (Yûnus, 10/87) buyurmaktadır. İslam'ın yaşandığı evler dört duvarın

huzur ve güven ortamına dönüştüğü mekânlardır. Barış ve huzur anlamına gelen bir isme sahip bir dinin vadettiği şey ancak güven ve mutluluğun olduğu bir ortamdır. Selam sıfatına sahip olanın gönderdiği ilahi din, o Yaradan'ın varlığıyla huzur ve güven verir. İslam yuvasının temel unsuru ise böyle bir Yaradan'a iman etmiş kimselerden oluşması ile güven vermesi ve güvenli olmasıdır. Çünkü güven imanın sosyal hayatta görünürleşmesi, sosyal ilişki biçimini almasıdır. İslam'ın yaşandığı bir ev Allah'ın ifadesiyle kişi için sığınak hâli alır.

Ailede sağlanan bu güven ilişkilerine insan her yaşta ihtiyaç duyar. Aile üyelerinin birbirlerine karşı olan itimatları onların hedeflerine ulaşmasında temel motivasyon unsurudur. Bunun en güzel örneği ilk vahiy geldiğinde Hz. Muhammed'in (s.a.s.) o korku ile ailesine sığınması ve eşi Hz. Hatice ile arasında geçen konuşmadır: "Endişelenme Rabbin sana hayırdan başka bir şeyle muamele etmez. Sen misafire ikram eder, doğruyu söyler, emaneti yerine getirirsin." Ailesine sığınan Hz. Peygamber (s.a.s.) risalet görevinde ilk anda yaşadığı korkulardan eşiyile arasındaki güven ilişkisiyle arınmış ve tüm yaşamı boyunca zor zamanlarda ailesinden gördüğü destekle motive olmuştur. Bunun bir başka örneği ise Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra yaşananlardır. Hz. Peygamber ahab-ı kirama "Haydi artık

kalkınız, kurbanlarınızı kesip başlarınızı tıraş ediniz." dediğinde ahabın ağırdan alması üzerine Allah Resulü üzüntüyle ailesinin çadırına gelerek durumu eşine anlatmıştır. Eşi Ümmü Seleme'nin gösterdiği fetanet ve üst bilinç olağanüstü derecededir. Hz. Peygamber'e "Halkın harekete geçmesi için dışarı çıkıp önce kurbanlıklarını kendin kes ve tıraşını ol, göreceksin onlar da seni takip edecekler." demiştir. Eşinin tavsiyesini uygulayan Hz. Peygamber onu zorlayan bu durumdan eşinin desteğiyle çıkmıştır.

Yaşamın doğasında var olan ve her yaşta karşılaşılan zorluklara karşı insanın ortaya koyduğu mücadele gücü, ailede yenilenir, tazelenir. Zor zamanlar en yakınlarla kolay olur. İnsan ailesinden beslendikçe, her türlü duygu ve düşünceyi paylaşıp kendini ifade ettikçe güçlenir. Sığındığı o yuvada onu aşağıya çeken duygu ve düşüncelerden arınır. Böylece insan ailesinin ona sağladığı güven ve sağlam bir psikoloji mutlu olur.

İnsanın başkalarına güven duyabilmesinin yanı sıra kendisinin de güvenilir olması, başkaları tarafından da emin olarak bilinmesinin temel nüvesi ailede atılır.

ALLAH'IN BUYRUKLARINI GÖZETMEK

Dr. Semih ACET
Atabey İlçe Müftüsü

يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ
أَحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا
اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ
عَلَىٰ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَّمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ
قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَىٰ أَنْ يَضُرُّوكَ
بِشَيْءٍ لَّمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ
رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ

“Delikanlı! Sana bazı sözler öğreteceğim: Allah'ın hakkını koru ki Allah da seni korusun. Allah'ın hakkını gözet ki O'nu hep yanında bulasın. Bir şey isteyeceğinde Allah'tan iste. Yardım dileyeceğinde Allah'tan yardım dile. Şunu bilmelisin ki bütün toplum (varlık âlemi) bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine (bütün toplum) sana zarar vermek için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler. Zira kalemler kaldırılmış, sayfalar kurumuştur.”

(Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 59)

Bir gün Allah Resulü eski dönemlerde yaşamış üç gencin ibretlik bir hadisesinden bahsetmişti. Üç delikanlı bir yolculuğa çıkmışlar ve akşamüzeri dinlenmek için bir mağaraya çekilmişlerdi. Ancak geceleyin dağdan kopan bir kaya parçası mağaranın ağzını kapatmış ve gençler bir türlü buradan çıkamamıştı. Bunun üzerine gençler yapmış oldukları güzel davranışların bereketiyle bu zorluktan kurtulabileceklerini düşündüler. Akabinde birinci genç yaşlı anne ve babasına karşı hürmetinin tezahürü olan bir hatırasından bahsetti. Delikanlı anne ve babası için sağmış olduğu sütü eve getirdiğinde onları uyumuş hâlde bulmuş ve uyandırmaya kıyamadığı için şafak sökene kadar başlarında beklemişti. Diğerinin ise bir sevdiği vardı. Ona sahip olmak tek hayaliydi. Ancak her defasında bu talebi reddediliyordu. Bir seferinde şehirde yaşanan kıtlık sevdiğini kapısına kadar getirmiş ve delikanlı isteğinin kabul edilmesi şartı ile yardım edebileceğini söylemişti. Çaresizlik meşru olmayan bu teklifi genç kıza kabul ettirmişti. Derken genç kız “Allah'tan kork!” diye haykırdı delikanlıya. Delikanlı bu sözün tesiriyle irkilerek kendisine gelmişti. Ardından verdiği altınları da almadan orayı terk etti. Üçüncü gencin ise işçileri vardı. Akşama kadar çalışır, yevmiyelerini alır giderlerdi. Bir defasında ise işçilerden birisi ücretini almadan çekip gitmişti. Delikanlı ise işçinin parasını çalıştırmış ve nihayetinde büyük bir servet elde etmişti. Derken işçi ücretini almak için çıkagelmiş; delikanlı ise işçisini tanıyınca onun ücreti ile elde edilen servetin hepsini teslim etmişti. İşçi şaşkınlık içerisinde verilen malları alıp gitmişti. Her üç

delikanlı da şayet yaptıklarını Allah rızası için yapmışlarsa bu sıkıntıdan bizi kurtar diye Cenab-ı Hakk'a yakardılar. Neticede kaya yavaş yavaş aralandı ve delikanlılar mağaradan çıkabildiler. (Buhari, Edeb, 5) Yaşanan bu ibretlik hadise Abdullah İbn Abbas'ın Efendimizden duyduğu nasihatlerin bir izahıydı âdetâ. Evet, mağaradaki gençler hayat boyu Allah'ın rızasını gözetmişler, yasaklarını çiğnemekten endişe etmişler, bir sıkıntı ile karşılaştıkları esnada ise yalnız ona sığınıp yalnız ondan yardım istemişlerdi. "Kim Allah'a dayanıp güvenirse, Allah ona yeter." (Talâk, 67/3) buyuran Cenab-ı Hakk, elbette kendisine yönelen bu halis yakarıları hiçbir zaman karşılıksız bırakmamıştır.

Nitekim yaşlı hâlinde Rabbinden bir evlat bağışlamasını murat eden Zekeriya Peygamber de "Rabbim, sana (ettiğim) dua sayesinde hiç bedbaht olmadım." (Meryem, 19/4) diyerek Cenab-ı Hakk'tan bir evlat lütfetmesini istemiş ve Allah Teâlâ bu niyaza ismi Yahya olan bir evladın müjdesi ile karşılık vermiştir. "Kullarım sana beni sorduklarında bilsinler ki şüphesiz ben yakınım, bana dua ettiğinde dua edenin dileğine karşılık veririm." (Bakara, 2/186) teminatında bulunan Allah Teâlâ'nın, kullarının niyazına icabet edeceği aşikârdır. Önemli olan en çaresiz anında "Rabbim bana göndereceğin her hayra muhtacım." (Kasas,

28/24) diyerek umutla ellerini açabilmek ve ciğer yangınını içine gömüp "Ben gam ve kederimi sadece Allah'a arz ediyorum." (Yûsuf, 12/86) diyerek sabır ve teslimiyetle Allah'a sığınabilmektir. Bu imani olgunluk gösterilebildiği takdirde Allah kulunu sahipsiz bırakmayacaktır. Nasıl ki ateşlere atılan İbrahim'i selamete çıkarmışsa, kuyulara bırakılan Yusuf'u aziz edip, kundaktaki Musa'yı annesinin şefkatli kollarına iade etmişse kendisine sığınan kulunu düşmanın insafına bırakmayacaktır.

"Bilmelisin ki, bütün toplum (varlık âlemi) bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse, ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine (bütün varlık

âlemi) bir konuda sana zarar vermek için bir araya gelse, ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler..." (Tirmizi, Sıfatü'l-kıyâme, 59) Oysa bu öğretilerden habersiz Mekke müşrikleri Sevr Mağarası'nın ağzına geldiklerinde Efendimizi sığındığı bu mağarada bulacaklarından ne kadar da emindiler. Bütün tedbirlerini almışlar hep beraber olmuşlardı ama bu çaba, bir örümceğin incecek ağına takılmıştı. Tam bu esnada Hz. Ebu Bekir telaşla "Ya Resûlallah! Şunlardan biri eğilip aşağıya bakacak olsa mutlaka bizi görür." dediğinde Efendimiz "Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne zannediyorsun." (Buhari, Fedâilü's-sahâbe, 2) diyerek mağaradaki dostunu teselli etmişti. Zira "Allah seni insanlardan koruyacaktır." (Mâide, 5/67) hitabına mazhar olan Allah Resulü kurulan bunca tuzağa karşın Allah'ın kendisine yeteceğinden emindi. Tedbir, tevekkül ve teslimiyet mukabilinde Peygamber'ini yalnız bırakmayan Cenab-ı Hak, velî/dost olarak nitelendirdiği müminleri de elbette yalnız bırakmayacaktır. Öyleyse inananlar olarak, Allah'ın buyruklarını gözetelim ki Allah da bizi koruyup gözetilsin. İsteyeceğimizde de yalnız O'ndan isteyelim ve yalnız O'na sığınalım. Millî şairimiz Mehmet Akif'in dediği gibi, *Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete ram ol.*

Yol varsa budur, bilmiyorum başka yol.

inananlar
olarak, Allah'ın
buyruklarını
gözetelim
ki Allah'da
bizi koruyup
gözetilsin.
İsteyeceğimizde
de yalnız O'ndan
isteyelim ve
yalnız O'na
sığınalım.

Gülsüm KARAPINAR

Bi' ALINTI

Aziz Oğlum,
Sen benim umudum, mutluluğum, şifa
ve dermanım, yaşama gücüm, yaşama
sevencim ve kavgamın devamısın. Bir bayrak
koşusu içerisindeyiz. İmanımı, inancımı,
fikirlerimi sen ve o can kardeşin Selman
ebediyete dek devam ettireceksiniz... Sen
benim fikir arkadaşım ve asıl daha mühimi
yolda yoldaşım, tarikat kardeşimsin... Sen
özlemini çektiğim Türkiye'ye Anadolu'nun
masum, zulme ve kavra uğramış insanına
yardım edeceksin. Bu hizmetten bir ibadet
ahlâkı çıkaracaksın... Oradaki ağabeylerine
şükran duygularını benim adıma da ifade et.
Hepsinin Ramazan Bayramlarının kutlu ve
mutlu olmasını dilerim. Onların bayramları
doktoralarını verdikleri gün tecelli edecektir.
Şimdi arifeyi yaşıyorlar... Ayrıca belirtiyim
ki "Müminin her nefesi bayramdır." Bayram
tevhidi kutlamaktır. Tevhide şükürdür.
Tevhidi hamd ve senadır...
(Fethi Gemuhluoğlu, "Ali
Gemuhluoğlu'na Mektup",
Dostluk Üzerine, İz Yayıncılık,
s.214)

Sürdürülebilir Malzeme Bambu

Bi' BİLGİ

Yaklaşık 1.600 alt türü bulunan bambu, dünya üzerinde 14 milyon hektardan fazla alan kaplar. 6-7 ay gibi bir sürede 20-30 metreye kadar uzayabilen bitki, dünyadaki en hızlı büyüyen çim olarak kabul edilir. 6-8 yıl sonunda ise odunlaşır. Benzer ağaçlarla aynı miktarda karbondioksit emerken %35 daha fazla oksijen üreterek âdeta bir hava temizleyici gibi davranır. Yetiştirildiği bölgelerde binlerce yıldır yapı malzemesi olarak da kullanılan bambu, % 100 doğal bir malzemedir ve aynı zamanda üretiminden binaya hazır hâle gelmesine kadar fazla enerjiye ihtiyaç duymaz. Türlerine göre ortalama 1-5 yıl içinde hasat edilebilir. Bu nedenle gelecekteki kereste alternatifi olarak kabul edilir. Bambular çok az atık üretir. Bitkinin her bir parçası kullanılabilir. Neredeyse her uygulama için ahşabın yerini alabilir. Lifleri odun liflerinden daha güçlüdür ve değişen atmosferik koşullardan dolayı daha az hasar alır. Kasırgaya, darbelere ve yanmaya karşı dayanıklıdır. Bu bağlamda bambu, bilinen sürdürülebilir, yenilenebilir bir kaynak olarak kabul edilen bir pazarda giderek daha fazla araştırılan malzeme hâline gelmektedir.

Bİ' KAVRAM

Kriyoterapi

Kriyoterapi, hem sağlık hem de estetik görüntü açısından hasta için rahatsız edici olan siğil, nasır, şiddetli akne, ben, tırnak batması gibi anormal doku oluşumlarının tedavisinde kullanılan bir dondurma işlemidir. Kriyoterapi tüpünde -190 santigrat dereceye kadar soğutucu özelliğe sahip gazlar (azot, sıvı nitrojen, karbondioksit gibi) bulunur. Tedavinin yapılacağı bölgeye ve ilgili alanın genişliğine göre belirlenen prob üzerine kriyoterapi tüpünden gaz pompalanır. Gazların etkisi ile soğuyan probun hastalıklı bölgeye değdirilmesiyle bölgedeki hücreler dondurulur, hastalıklı doku tahrip edilerek ortadan kaldırılır. Tedavide ağrı, sızı ve kramp hissedilebileceğinden lokal veya genel anestezi yöntemlerine başvurulabilir. Kısa süren bir işlemdir ve kişi, uygulama sonrasında sosyal hayata hızlıca geri dönebilir. Tedavi öncesi mutlaka gerekli testler (biyopsi, PAP smear vb.) yaptırılmalıdır.

Bİ' SORU

CRP Hangi Durumlarda Yükselir?

CRP, karaciğerde üretilen bir proteindir. Vücudumuz; enfeksiyon, tümör, travma gibi durumlara karşı karmaşık bir yanıt verir. Bu fizyolojik yanıt, enfeksiyona veya enflamasyona sebep olan etkeni ortadan kaldırmaya, doku hasarını azaltmaya ve vücudun tamir mekanizmasını harekete geçirmeye yöneliktir. Sistemde sorun olduğunda CRP hızlıca yükselerek 24 saat içerisinde 1000 kata kadar artabilir. Artışa sebep olan etken ortadan kalktığında 18-20 saat içerisinde tekrar normal seviyelere iner. Sağlıklı bireylerin % 90'ında CRP düzeyi 3.0 mg/L'nin altındadır. 3 mg/L üzerindeki CRP değerlerinde, belirgin hastalık tablosu olmasa bile, altta yatan bir hastalık olduğu düşünülür. CRP; enfeksiyonlar, kalp krizi, inme, menenjit, enflamatuvar bağırsak hastalığı, ailesel Akdeniz ateşi, eklem romatizması, travma, yanık ve kırıklar, organ ve doku hasarları, kanser gibi rahatsızlıklarda artar.

Ancak CRP'nin yükselmiş olması tanı için tek başına yeterli değildir. Kesin tanı için fiziksel muayene de dâhil olmak üzere diğer muayene yöntemleri ve tetkiklerden elde edilen bulgular birlikte değerlendirilir.

ARZU EVRENİNDE ERDEMLİ HAYAT

■ Sema BAYAR

Byung-Chul Han, *Güzel Kurtarmak* kitabında söze “Pürüzsüzlük çağımızın alametidir.” diyerek başlar. Kadim öğretilerle modern felsefeyi mezcettiği eserinde ilk sözü estetik algımızı tümüyle değiştiren, güzele bakışımızı biçimlendiren ve yaşam pratiklerimiz kadar değer dünyamızı da etki altına alan “pürüzsüzlük” meselesine ayırmıştır. Çünkü “pürüzsüz olan yaralamaz” direnç göstermez ve konfor alanını korur.

Peki, neydi pürüzsüzlük ve nasıl olmuştu da arzunun nesnesi hâline gelmişti? “Pürüzsüz görsel iletişim, bulaşıcı olarak estetik mesafeden yoksun bir şekilde ortaya çıkar.” Muhayyileyi zedeleyerek mesajını doğrudan verir. Bu nedenle, ilk bakışta çekici olsa da uzun vadede etki gücünden yoksundur. Anlık bir tepki doğurur. İnsanı bütün duyguları ile nesneleştirir. Varlığı amacından ve sahip olduğu anlamından sıyrarak objeye indirger. Göz alıcıdır ama gönle dokunmaz. Kalıcı iz bırakan şey pürüzlerdir;

sanatı doğuran, insanın anlam dünyasına seslenen, doğanın güzelliklerini perde perde açan pürüzün ta kendisidir: Girintiler ve çıkıntılar... Ahşabı sanat eserine dönüştüren oymalar, taşa zarafet katan hakkaklar, bir bestenin can alıcı noktasını temsil eden meyanlar...

Modern çağ; istek ve arzuları, beğeni ve dikkatleri biçimlendirmek üzere, "güzel" kavramına hücum etti. Yerel ve yerleşik algıları bozguna uğratarak "güzel"i tek tipleştirdi. Onu pürüzsüzlükle cezalandırdı. Eşyadan insan bedenine, maddi alem pürüzsüzlüğün hegemonyasına girdi. İçinde yaşadığımız

Her türlü arzunun tatmin edilmesi hem bir hak hem de bir ödev olarak dayatılmakta. İstemek, güç ve özgürlükle ilişkilendiriliyor, insanlar gıpta edilesi bir yaşamın peşinden sürükleniyor. Arzunun ocağını harlayan duygu ise kıskançlık oluyor.

çağ, ortaya koyduğu güzellik tanımında ısrarcı dahi olmadan moda adı altında her yıl, her sezon yeni bir güzellik algısıyla karşımıza çıkarak insanlığın arzularını kamçılıdı. Vazgeçmediği müstahkem kalesi ise pürüzsüzlük oldu. Bütün bu olup bitenin ardında değer dünyamız örselendi. Beden algımızdan eşyaya bakışımıza kadar pürüzsüzlük baş tacı edildi ve gözler, surete odaklandı. İnsanın sireti de eşyanın nihai amacı da hasıraltı edildi. Güzel olan, arzulanan nesne ile sınırlandırıldı.

Maalesef kavramların içini boşaltan arzu evreniyle karşı karşıyayız: İsteklerin kutsandığı, "Çünkü istiyorum!" sloganının yaşamı ele geçirmeye yeltendiği bir dünyayla. Eğitim politikalarımız istek ve ihtiyaç hiyerarşisini genç dimağlara yerleştirmek için cansiperane uğraşadursun günümüzde reklamlar bize bir yaşam algısı pazarlamakta.

Reklamların stratejilerinin dayandığı nokta oldukça basit: Bahanesiz ve ihtiyaçtan bağımsız, sadece istemek. Satın alın çünkü hak ediyorsunuz, satın alın çünkü siz buna değersiniz, satın alın çünkü güzel ve pürüzsüz. Mutluluk, bir tüketicinin hızlı ve kolay ama maalesef ki anlık doyum sağlama görevine indirgenmiş durumda. Doyum elde etmeye yönelik her dürtü, popüler kültürde işlerliğini korumakta. Hayatta kalmamız için edindiğimiz beceriler amacını aşıyor. Aşırı tüketimle ve kullan at devrimiyle sürekli

olarak daha fazla şeye sahip olma arzusu duyuyoruz.

Her türlü arzunun tatmin edilmesi hem bir hak hem de bir ödev olarak dayatılmakta. İstemek, güç ve özgürlükle ilişkilendiriliyor, insanlar gıpta edilesi bir yaşamın peşinden sürükleniyor. Arzunun ocağını harlayan duygu ise kıskançlık oluyor. İmrenme duygusu medeniyeti inşa eden temel taşlardan biriyken kıskançlıkta ruhsal huzursuzluklar baş veriyor. İmrenme, ölçülü olduğu takdirde uygarlaştırıcı bir etki gösterir. Kıskançlık ise yiyip bitirir ve kişiyi kendinde olmayana odaklar. Amerikan kültürü eleştirmeni Henry Louis Mencken'in, zenginlik tanımını bu gerçeği ironik bir şekilde ortaya koyar: "Yıllık gelirinizin karınızın kız kardeşinin kocasınınkinden en az yüz dolar daha fazla olması" gerekir ki kendinizi zengin hissedebilsin. Mencken'in anlatmaya çalıştığı hakikat, kıskançlığın en yakınlarımızla dahi aramıza aşılmaz mesafeler koyması; insanı, insanın sığınağı olmaktan çıkartıp Batılı tabirle kurdu yapması.

Günümüzde gençlik kültürünün hâkim konumda bulunmasının arka planında yine aşırı tatmin çabasının yer aldığı ileri sürülebilir. Güzellik algısındaki değişim, arzunun kışkırtılması ve istek merkezli yaşamın öne çıkarılması insanlığı "gençlik" in kutsandığı bir hayata empoze etmeye çalışıyor: Pürüzsüz bir cilt ve yaşlanma karşıtlığı. Maddi olana boyun eğiş... Bitip

tükenmeyen bir sahip olma güdüsü. Bu güdünün altında yatan temel saik ise kıskançlık. Kıskançlığın ızdırabından kurtularak kıskanılan olma, gıpta edilen bir bireye dönüşme arzusu. İnsanlar "şeyler" e arzu duyarken kendi yaşamlarını da arzu duyulur hâle getirmeye çalışıyor. Eşyaya odaklanma, kıskançlıktan kaynaklanan arzularımızın belki de en dolaysızı.

Marcus Aurelius, *Düşünceler* eseriyle çağlar öncesinden sesleniyor ve âdeta günümüz insanını düşünmeye davet ediyor: "Sahip olmadığın şeyler üzerine, sahip olduğun şeyler üzerine düşündüğünden daha çok düşünme. Var olanlar arasında sana en çok hoşnutluk veren şeylere bir bak, eğer onlara sahip olmasaydın ne kadar çok isteyeceğini düşün. Ama sahip olmaktan hoşnutluk duyduğun şeylere karşı da ölçülü ol, yoksa olanı yitirecek olursan fazlasıyla sarsılırsın." Aurelius, kitabında kanaatkârlığı ön planda tutarak eşya ile kurulan bağın sağlıklı bir zemine çekilmesini salık veriyor.

Dolaylı olarak odaklandığımız bir başka maddi varlık ise bedenlerimiz. Peki, ruh, duygular ve kalp... Manevi varlığımızı sembolize eden bu kavramlar dünya ile alışverişimizin neresinde dersiniz? Farkına dahi varmadan, konfor alanımız bizi kuşatan bir düşmana, müstahkem kalelerimiz birer hapisaneye dönüşebiliyor. Sınırsızca tatmin edilen arzu bizi kendi burgaçlarında

sıkıştırıp öğütüyor. Arzular, doyuruldukça acıkan obur bir canavara dönüşüyor.

Müslüman Bilinci: Arzuya Ket Vurmak

Çağımızda mutluluk, arzunun tatmin edilmesi, isteklerin yerine getirilmesiyle eş değer tutuluyor. Elizabeth Farrelly'nin *Mutluluğun Sakıncaları*'nda ifade ettiği şekliyle "...mutluluğu görev, sorumluluk ve gereklilikle şekillendirilmiş bir yaşamın ümit edilen bir yan etkisi olarak görmekle, mutluluğu ele geçirilemediği için daha

Arzu evreninde erdemli bir hayat sürmek, nerede olursa olsun Allah'a karşı sorumluluğun bilincinde olan, kötü ve çirkin olanı, iyilik yaparak yok eden, insanlara da güzel ahlaka uygun bir şekilde davranan mümin tavır ile mümkün olacaktır.

da büyük bir hırsla peşinden koşulan, neredeyse evrensel bir amaç olarak görmek arasındaki fark”ı ıskalıyoruz.

Bu noktada yapılması gerekenlerden biri hiç kuşkusuz kavramların iadeitibarıdır. Başta “güzellik” ve sadece ona sahip olmanın mutluluk vereceğine duyulan inanç olmak üzere kavramlar ve değerler üzerinde yeniden düşünmeliyiz. Mutluluk tanımlarımızı gözden geçirmeli, onun sürekli peşinden koşulan bir amaç değil erdemli yaşamın bir sonucu olduğunu idrak etmeliyiz. Bakışlarımızı suretten sirete çevirerek fânilik karşısında baki olanın yanında yer almalıyız.

Aurelius, insanın fâniliğini özetlerken çarpıcı örnekler verir: “Pek yakında küle ve kuru kemiklere döneceksin, bir addan başka bir şey olmayacaksın, belki bir adın bile kalmayacak geride. Hem ad da bir sestem, bir yankıdan başka bir şey değildir.” Böylesi bir acziyete mukabil insanın maddi olana odaklanması tam anlamıyla trajikomiktir.

Tarih boyunca felsefi ve dinî öğretiler güzel ve iyi olanı fâniliğin ellerinden çekip alır, maddi olanın geçiciliğinden kurtararak ona sonsuzluğun kapısını aralamayı amaç edinir. İslam dininin temel öğretisinde de “güzel”, kalbe sürur veren ve manevi tatmin sağlayan şeydir. “Ben, (başka değil, sadece) (iyi), güzel ahlakı tamamlamak (uygulamak) için gönderildim.” (İbn Hanbel, II, 381) buyuran

Hz. Peygamber (s.a.s.), güzelin ahlakla ilişkisine dikkat çeker. Onu suretin hegemonyasından kurtararak siretin değeri hâline getirir.

Peki, arzu evreninde erdemli bir hayat sürmek nasıl mümkün olacaktır? Bütün dinler ve felsefi öğretiler arzunun haşarılığına ket vurma gayesindedir. Yine de onu yeryüzünden silmeyi hedeflemezler. Çünkü arzunun insanlığı ele geçirilmesinden daha dehşet verici bir şey varsa bu da hiç arzu duyulmamasıdır. Arzunun sona ermesi yaşamın sona ermesidir. William Irvine’in dediği gibi: “Arzuyu çıkarırsanız, geriye ne yaşamayı ne de ölmeyi arzulayan, donuk varlıkların oluşturduğu bir dünya kalır.”

Byung-Chul Han bu duruma *Yorgunluk Toplumu*’nda “Bartleby Vakası” adını verir. Merville’in metafizik ve teolojik okumaya müsait bu novellası, adını başkahramanı Kâtip Bartleby’den alır. O, “Yapmamayı tercih ederim.” söylemiyle yitirilen arzunun sembolü hâline gelir ve hikâyenin sonunda ne yaşamı ne de ölmeyi arzulayan donuk bir nesneye dönüşür. Nasıl ki arzu herhangi bir sınırlandırılmaya tabi tutulmadığı takdirde insanı nesneleştiriyorsa arzunun yitimi de benzer sonuçlar doğurur. O hâlde yapılması gereken arzunun yeryüzünden silinmesi değil kontrol altına alınarak hayra tebdil edilmesidir. Bu da erdemlerin öncelenmesiyle mümkündür.

Güzellik ve mutluluk kavramları gibi, diğer bütün insanı değerlerin tohumları iyilikle sulanmalıdır. Yaratılışı ifade eden ahlak ancak güzel ile buluştuğunda anlam kazanır. Müslüman şahsiyete düşen görev ve sorumluluk arzuyu yok etmek yahut yok saymak değil onu istendik alanlara kanalize etmektir. Müslüman birey, maddi varlığın fâniliğini görerek asıl doyumun manevi olana yönelmekle mümkün olduğunu idrak eder. Hayatını güzel ahlak ve salih amellerle müzeyyen kılar. “Sen elbette güzel bir ahlak üzeresin.” (Kalem, 68/4) buyurulan Peygamber’i (s.a.s.) kendine örnek alır.

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır.” (Ebu Davud, Sünnet, 15) buyuran Hz. Peygamber, güzel ahlakın iman ile ilişkisine dikkat çekmiş, yaşantısıyla da erdemli bir hayatın niteliğini ortaya koymuştur.

Arzu evreninde erdemli bir hayat sürmek, nerede olursa olsun Allah’a karşı sorumluluğun bilincinde olan, kötü ve çirkin olanı, iyilik yaparak yok eden, insanlara da güzel ahlaka uygun bir şekilde davranan mümin tavır ile mümkün olacaktır (Tirmizi, Birr, 55). Ancak o zaman güzellik algısı çağın dayatmalarından kurtulacak, mutluluk kutsanan uçarı bir hâl değil, iç huzurun remzi olacak ve arzu sadece iyi ve güzel olana yönlendirilerek bireysel ve toplumsal yaşantı nitelikli bir şekilde tesis edilecektir.

DÜŞÜNCE HATALARIMIZ VE STRES

■ İrem Nur ÖNAY
Psikolog, Nörobilim Uzmanı

Günlük hayatımızda beynimiz, devamlı çok yüksek miktarda bilgiyi işlemek durumundadır ve bunun getirdiği zihinsel yükü hafifletmek için bazı kısa yollara başvurur. Bu kısa yollar sayesinde bizim için önemli olmadığını düşündüğümüz verileri eleyerek işimize yarayacak bilgilere odaklanabilir ve ihtiyacımız olan sonuçlara daha hızlı varabiliriz. Bu filtreleme işlemi, kimi zaman faydalı olmakla birlikte kimi zaman da bizi olumsuz düşünce döngülerine hapsederek bize faydadan çok zarar verebilir. Örneğin, pozitif olayları farkında olmadan görmezden gelebilir, gün içinde yaşadığımız onlarca olayın arasından sadece negatif olayları değerlendirmeye alabiliriz. Bu tür düşünce hatalarını bilişsel çarpıtmalar olarak isimlendiriyoruz. Bilişsel çarpıtmalar düşünce sistemimiz içinde devamlı bir hâl aldığında gündelik deneyimlerimiz üzerimizde olumsuz etkiler bırakmaya başlar ve stres düzeyimizi düşürmekte zorlanırsınız.

Nöroendokrinolog Robert Sapolsky, *Zebralar Neden Ülser Olmaz?* isimli kitabında, düşünce yapımızın stresi deneyimleme biçimimiz üzerindeki etkilerine dair ilginç bir bakış açısı sunuyor. Yazarın açıkladığına göre, zebra gibi hayvanlarda stres mekanizması, bir aslanla karşı karşıya kalma gibi hayati anlarda devreye giriyor.

Zebanın vücudu, sindirim ve hücre yenileme gibi işlevlere ara vererek tüm kaynaklarını kaçış için kullanıyor. Aslandan kurtulmayı başardıktan sonra ise normal işleyişine geri dönüyor. Zebra, hayatının geri kalanını tekrar aslanla karşılaşmış olabileceği endişesiyle yaşamıyor. İnsanlar olarak, stresin vücudumuz üzerindeki etkileri zebraadından çok da farklı değil. Farklı olan, günlük hayatımızdaki birçok olayın bu mekanizmayı tetiklemesine izin vererek stresi hayatlarımızda uzun süreli, hatta kalıcı bir etken hâline getirmemiz. Kronik stres ise nihayetinde ülserden depresyona, kalp krizinden kansere uzanan birçok rahatsızlığa yol açabiliyor. Öyleyse, gelin stres düzeylerimizi yükselten, kaygı bozukluğuna, depresyona neden olabilen ve dolaylı olarak bedensel sağlığımızı tehdit eden bu düşünce hatalarından bazılarını ele alalım ve kendi yaklaşımlarımızı bu ışıktaki bir değerlendirmeye tabi tutalım.

Ya Hep Ya Hiç Tarzı

Düşünme: Olayları tamamen iyi ya da tamamen kötü olarak değerlendirmek, ikisi arasında kalacak bir sonucu kabul etmemektir. Örneğin, verdiğiniz bir davet her bakımdan mükemmel olmadıkça sizin için bir başarısızlıktan ibarettir. Bu tür bir düşünce yapısı kaçınılmaz davranışlara da zemin hazırlar. Örneğin, mükemmel olmayacağı

endişesiyle davet vermeyi sürekli erteler, sosyal hayatınızı sekteye uğrattırabilirsiniz. Aslında, hayatın büyük bir kısmı iki kutupta değil, arada kalan geniş alanda yaşanmaktadır. Davetler çoğunlukla kusursuz olmayacak ama davetliler mutlu ayrılacaktır. Hayatınızda dengeli bakış açılarında ve sonuçlara yer vermek, değerli deneyimler edinmenize yardımcı olacaktır. Bu düşünce hatası, depresyon ve kaygı bozukluğunun yanı sıra yeme bozukluklarıyla da yakından ilişkili olduğundan farkındalık önemlidir.

Aşırı Genelleme: Tek bir olaydaki olumsuz deneyimi; “her zaman, asla, herkes, hiç kimse” gibi ifadeler kullanarak genel hâle getirmektir. Örneğin, değer verdiğiniz biriyle aranızda bir yanlış anlaşılma yaşandığında insanlarla ilişkilerinizin “her zaman” bozulduğunu, kendinizi “hiçbir zaman” iyi ifade edemediğinizi, hatta “kimsenin” sizi gerçekten sevmediğini düşünebilirsiniz. Yaşadığınız olumsuz olayları doğru değerlendirdiğinizde tekrarlamayı önleyebilecekken bu durumda kendinizi yenik ve çaresiz hissedersiniz. Bu tür genelleyici ifadelerle düşündüğünüzü farkettiğinizde bu sonuca nereden vardığınızı irdelemek faydalı olacaktır.

Felaketeleştirme: Bir deneyimin felakete sonuçlanacağını beklemek ya da doğal bir olayı felaket olarak değerlendirmektir. Ne kadar uzak bir ihtimal olursa

olsun kişi en kötü ihtimale odaklanır. Örneğin, sizden bir sunum yapmanız istendiği anda otomatikman sunumda bir hata yapıp kendinizi rezil edeceğinizi, hatta işinizi kaybedeceğinizi düşünebilir, sunum gününe kadar uykularınızı kaçırabilirsiniz. Ya da eşiniz eve biraz geç kaldığında başına bir şey geldiğinden endişe etmeye başlar, kapı çalana kadar aklınızdan onlarca felaket senaryosu geçirirsiniz. Bu düşünce tarzı, kaygı bozukluklarıyla yakından ilişkili olduğundan dolayı önünü almak çok önemlidir.

Kişiselleştirme: Sebep olmadığınız olumsuz olayların sorumluluğunu üstlenmek ya da bu tür olayları kişisel algılamaktır. Örneğin, çocuğunuz kazara düşüp hafifçe yaralandığında “Benim yüzümden oldu.” diye düşünerek kötü bir anne ya da baba olduğunuza karar verebilir, kendinize güveninizi yitirerek çocuğunuzu yetiştirirken yapacağınız seçimlerde strese girebilirsiniz. Hayatta olumsuz durumlarla karşılaşmak olağandır ve bu durumların altında birçok farklı sebep yatabilir. Kendimizi suçlu bulmadan önce en azından yargılamamız gerekir. Gerçekten hatalı olduğumuzda dahi yaklaşımımız hatamızdan ders alarak ileride daha iyi bir iş çıkaracağımıza inanmak yönünde olumlu olmalıdır.

Zorunluluk Cümleleri: Çalışmalar, depresyon ve kaygı bozukluğuna sahip insanların çoğunun kendilerinden ve

hayatlarından bahsederken, “yapmalıydım, yapmamalıyım, olması lazım” vb. zorunluluk ifadeleri kullandığını göstermiştir. Örneğin, “Egzersiz yapmam lazım, aslında çok daha önce başlamalıydım.” diye düşündüğünüzde üzerinizde baskı oluşturmuş olursunuz. Bunun yerine, “Egzersiz yapmak istiyorum çünkü daha sağlıklı bir yaşam hedefliyorum.” diye düşünmek daha sağlıklı bir motivasyon kaynağıdır. Kendinizi ya da başkalarını sürekli yapılması gereken (ama yapılmayan) şeyler hakkında suçlamak mutlu olmanıza engel olacaktır.

Seçici Dikkat ve Olumluyu Yok Sayma: Ortalama bir insan her gün olumlu ve olumsuz birçok olay yaşayabilir. Bu düşünce hatasını yapan kişiler ise olumlu olayları görmezden gelerek yalnızca olumsuz olaylara odaklanırlar.

Örneğin, çocuğunuzun veli toplantısında dokuz olumlu ve bir olumsuz geri bildirim aldıysanız, devamlı aldığınız bu tek olumsuz geri bildirim düşünerek moralinizi bozar, aldığınız dokuz olumlu yorum için kendinizi ve çocuğunuzu tebrik etmeyi unutursunuz. Oysa olumlu davranışları dile getirdiğimizde ve ödüllendirdiğimizde bu davranışlar katlanarak artacaktır. Bu düşünce hatası öz güveni zedeler, ilişkilerimizi yıpratır ve psikolojik rahatsızlıklara zemin hazırlar. Aktif olarak hayatımızdaki olumlu şeyleri görmeye çalışmak, çevremizdeki insanların olumlu yönlerini fark ederek memnuniyetimizi hissettirmek çok daha sağlıklı bir ruh hâli içinde olmamıza yardımcı olacaktır.

Etiketleme: Kişinin nadiren karşılaşılan olumsuz durumlara dayanarak kendisini

ve çevresindekileri olumsuz bir etiketle tanımlamaya başlamasıdır. Örneğin, yazıldığınız bir kursu iki üç sefer aksattığınız için iradesiz olduğunuza karar verirsiniz ya da kardeşiniz birkaç kez alınganlık yaptığı için onu huysuz olarak tanımlarsınız. Bu şekilde, kursa katıldığınız günlerdeki emeğinizi ya da kardeşinizin anlayışlı davrandığı birçok olayı yok sayarak kendinizi son derece olumsuz bir çerçevenin içine hapsedersiniz. İnsanlar çok yönlüdür ve devamlı değişme kapasitesine sahiptir. Bu nedenle, kendimizi ve diğer insanları tek bir sözcükle tarif etmeye çalışmak gerçeği yansıtmayacak, dahası öz güvenimizi ve ilişkilerimizi olumsuz etkileyecektir.

Keyfi Çıkarsama: Kişinin elinde herhangi bir kanıt olmamasına rağmen olayları olumsuz olarak yorumlamasıdır. Örneğin, sabah trafiğinde riskli bir durumla karşılaştığınız için üzerinizde bir uğursuzluk olduğuna inanıp günün devamında başka kötü olaylarla karşılaşacağınız konusunda endişelenirsiniz. Bu düşünce hatasının bir türü de zihin okuma olarak ifade ettiğimiz yaklaşımdır. Zihin okuma, herhangi bir kanıt olmadığı hâlde başkalarının ne düşündüğü hakkında bir çıkarım yapmaktır. Bu çıkarımlar genellikle olumsuzdur. Örneğin, eşinize bir hediye verdiğinizde beğendiğini söylemesine rağmen aslında sizi zevksiz

bulduğunu, hocanız tez çalışmanız hakkında henüz yorum yapmamış olsa da onun hayal kırıklığına uğradığını düşünebilirsiniz. Çevremizdeki insanlarla iletişim kanallarını açık tutmak ve bize verdikleri olumlu yanıtlara güvenmek, bu alışkanlıktan kaçınmamıza yardımcı olacaktır.

Eğer bu düşünce hatalarının bazıları size tanıdık geldiyse, hemen endişelenmeyin. Her insan zaman zaman bu tür düşüncelere kapılabilir. Bazen, konfor alanımızın dışına çıktığımızda olumsuz ihtimallere karşı daha ihtiyatlı olmak isteriz. Bazen, zor bir dönemden geçmek bizi ufak aksiliklere karşı daha hassas hâle getirebilir, kendimize olan inancımızı sarsabilir. Esas sorun, bu tür düşüncelerin döngü hâlini alması ve hayatımızı olumsuz etkilemeye başlamasıdır. Bu durumda dahi, yetkin bireyler olarak kendi düşüncelerimize karşı çaresiz olmamız düşünülemez. İlki farkındalık olan gerekli adımları atarak düşünce tarlamızdaki yabancı otları ayıklayabilir, yerlerine bizi zehirlemek yerine bize fayda verecek düşünceler ekebiliriz.

Düşünce hatalarımızı yakalamayı başardığımızda içinde bulunduğumuz duruma bir adım uzaktan bakarak mantık çerçevesinde yeni bir sonuca ulaşmamız mümkün olabilir. Gelecekte ne olacağını bilmemiz, başkalarının aklından geçenleri doğru tahmin etmemiz,

elimizi attığımız her işte mükemmelliği yakalamamız, ömür boyu hiçbir terslikle karşılaşmamayı başarmamız bir insanın yapabileceklerini fazlasıyla aşmıyor mu? Bu çerçevede, bir insan ve kul olarak muktedirliğimizin sınırlarını doğru değerlendirerek üzerimizdeki birçok ağır yükü atabiliriz.

Bunun yanında, ihmal etmeye alıştığımız olumlu düşünceleri hayatımıza geri kazandırmak için aktif çaba göstermemiz de önemlidir. Çalışmalar, olumsuz düşüncelerle başa çıkmakta zorlandığımızda, bizi memnun eden üç özelliğimizi saymak ya da gün içindeki ufak başarılarımızı bir deftere not etmek gibi öz-olumlama uygulamalarının oldukça faydalı olduğunu gösteriyor. Bu düşünce hatalarının çabalarımıza karşı direndiğini ve hayatımızı olumsuz etkilemeye devam ettiğini hissederek bir uzmandan yardım almak da doğru bir tercih olacaktır.

Belki de içinde bulunduğumuz zaman hayatın özünü es geçip yaşantıya odaklandığı için her anımızda mükemmeliyet bekliyor, hayatımıza yüksek stres altında devam etmeyi yadırgamıyoruz. Düşünce hataları gibi içsel faktörleri ve hayat tarzımızla ilişkili dışsal faktörleri çözümleyerek stres düzeylerimizi en aza indirmek, ruhsal ve fiziksel sağlığımızı korumamıza yardımcı olarak hayatımızın her alanına bir yatırım olacaktır.

DOSTUN AYNANDIR

■ Nagihan AYDIN

Bu sabah, gece boyu kesilmeden yağın yağmurla tazelenen sokağın pencereye değen kokusuyla uyandım. Yoldaki su birikintilerine bata çıka köşedeki bakkala ekmek almak için geldim. Kapıya elimi uzattığımda arkamdan gelen bir sesle irkildim. “Bugün bakkalı açan olmadı kızım.” dedi evinin önünü süpüren yaşlı teyze. “Akşamdan beri gelen giden de olmadı.” diye ekledi ardından. Biraz bekleyip etrafa bakındım kimsecikler yoktu. Beklemenin faydasız olacağını düşünüp tekrar eve döndüm. Elimde ekmek olmadığını gören annemin soru dolu bakışlarına karşı bakkalın kapalı olduğunu söyledim.

Dünden kalan yarımdayan az ekmekle kahvaltımızı yapıp kahvaltı bitiminde kardeşimin yırtılan defter sayfalarını sanki o sayfalar hiç yokmuş gibi iyice temizlemeye koyuldum. Akşam babamın yanında söyleyememiş, arkadaşı uçak yapmak için sürekli defterinden sayfalar koparıyormuş. Neyse ki son uçağı yakalayan öğretmeni artık sınıfta uçak yapmayı

yasaklamış. Ben kardeşimin defterini onarmaya uğraşırken annem de bir yandan kardeşimin saçını elindeki çamaşır lastiğiyle iyice sıkıştırmaya çalışıyordu. Biraz acele etmelerini yoksa derse geç kalacağımızı söyledim. Çarçabuk çantamı sırtıma alıp kardeşimin elinden tutup okula gitmek üzere evden ayrıldım.

Okula giderken sokağı tam döndüğümüzde asırlık çınar ağacının yapraklarına esir olmuş Çınaraltı Çay Bahçesi'nin boş masalarına konan martıların rızık arayan bakışlarıyla karşılaştık. Biz yaklaşıncaya hepsi birden gürültüyle havalandı. Akşamdan kalma griliğini muhafaza eden gökyüzü, güneşin yaklaşmaya çalışan nefesinin inatla görünmesine izin vermiyordu. Rüzgârdan dolayı hızlı adımlarla yürüyüp önce kardeşimi okuluna bıraktım. Sonra aceleyle iki sokak ötedeki okuluma doğru yürümeye başladım.

Sınıfa girdiğinde öğretmen gelmek üzereydi. Dün ateşlenen sıra arkadaşım Selma henüz gelmemişti. Öğretmen sınıf yoklaması

alırken Selma'nın adını söylediğinde bir sessizlik oldu. Durumuyla ilgili haberim olup olmadığını sorar bakışlarla bakan öğretmenime, Selma'nın henüz gelmediğini geç kalmasıyla ilgili bir haberim olmadığını hatta sabah bakkalın da kapalı olduğunu, daha önce de ateşli hastalık geçirdiği için evde istirahat ediyor olabileceğini söyledim. İlk üç ders geçince de bugün daha gelmez diye düşündüm.

Mahallede her sabah rastlaşır okula birlikte gelirdik. Evleri bizim alt sokakta eski bir gecekonduydu. Babası, Selma küçük yaştaiken çalıştığı inşaatta kalp krizi geçirerek vefat etmişti, hayatta annesinden başka kimsesi yoktu. Sahip oldukları şeyler, babasından kalma, içinde oturdukları mahkemelik gecekonda ve yıllar önce vefat eden akrabalarından yadigâr tek göz bakkalardı.

Bakkal dedimse içinde sadece ekmek, açık çekirdek ve altın renkli para çikolatadan başka bir şey bulunmazdı. Yıllar önce babasına bu yer kalınca, sokaktaki ihtiyacı karşılamak adına fırınla anlaşılıp ekmek satmaya başlamış. Vefat edince annesi de tanıdığı eşe dosta diktiği terzilikten, sildiği merdiven parasından artırdıklarıyla bakkalı kapatmamış devam ettirmiş. Annesinin eli terzilikte çok

iyiymiş, annem öyle söylerdi. Tam da bu sebepten olsa gerek annem kumaş aldığında etek ya da elbise diktirmek için Selmalara giderdik. Evlerinde, üzeri el örgüsü renkli örtüyle kaplı yayı kırılmış bir kanep, siyah beyaz Grundig televizyon ve kırılmış anten yerine şiş takılmış küçük kırmızı bir radyo vardı. Sobanın kurulu olduğu yerdeki duvarın rengi kararmış, arka odaya geçişteki ahşap duvar da zamana yenik düşmüş

ve nerdeyse dökülmeye başlamıştı. Yerde serili kilimin desenindeki odacıklar da yıllardır yıkanmaktan kaybolmaya yüz tutmuştu.

Bir akşam annesinin hasta olduğunu duyan annemle birlikte ziyarete gitmiştik. O gün Selma da okula gelmemişti. Meğer annesine bakmak içinmiş. Gittiğimizde kapıyı Selma açtı. Annesi sobanın yanındaki kanepede yatıyordu. Elleri ve yüzü kireç gibi bembeyaz olmuş, başındaki beyaz örtüyle yarışıyordu. Annem evde pişirip getirdiği çorbadan bir kâseye koyarak ikram etti. “Sıcak çorba iyi geldi.” dedi mahcup bir sesle. Selma da bir kâse içti. Onları içeride yalnız bırakıp arka odaya geçtik. Yarın okula gelecek misin, diye sorduğumda doktorun, annesinin hayli üşüttüğünü ve en az üç gün yataktan çıkamaması gerektiğini sıkıca tembihlediğini anlattı. Kömür karası bulaşmış eliyle saçını geriye doğru attı ve okulda işlediğimiz yerleri benden göstermemi istedi. O gün sosyal bilgiler dersi vardı. Öğretmenin ülkelerin dünya haritasındaki yerini ezberlememizi istediğini söyledim. Gazeteyle kapladığı kitabı eline aldı. Özenle kuruttuğu çiçekleri yoklayıp tekrar kitabın arasına koydu. Önce başını öne eğdi. Sonra da parlayan gözlerle bana bakıp yatak odasının ahşap, rutubetten çillenmiş duvarında, üst üste yapılan badana kalıntılarından oluşan bir kabartıyı göstererek, “Biliyor musun, benim dünya haritam

burası, öğretmen haritadan ülkeleri gösterdiğinde ben de haritamdan yerlerini belirliyorum.” dedi. Sonra kalkıp ellerini rutubetli duvar kabartmasında gezdirmeye başladı. Bir noktada durup “İşte bak! Tam burası Türkiye.” dedi. İkimiz de gülüştük. Esasında yeni kitap alacak parası olmadığı için annesinin öğretmenlerden ettiği rica ile yıllardır üst sınıfa geçenlerin verdiği kitaplarla okuyordu. Nedense arkalarındaki haritalar da hep koparılmış oluyordu.

Sohbetimiz birden annemin sesiyle yarım kaldı. Hasta ziyareti bitmiş eve dönme vakti gelmişti. Annem çorbayı bir tencereye boşaltıp sobaya da biraz kömür attıktan sonra Selma ve annesiyle vedalaşıp oradan ayrıldık. Selma tam dört gün okula gelemedi. Aklım onda kaldı. Onunla okul çıkışı gazeteden külahlara koydurduğumuz çekirdek ve annesinin verdiği altın para çikolatalarımızı alıp Çınaraltı Çay Bahçesi'nin solundaki yoldan aşağı inerek gittiğimiz deniz kenarındaki

yerimizi özlemiştim. Her zaman çekirdek ve çikolatamız olmazdı. Bazen de babam bizi sokakta yakalarsa bize Çınaraltı Çay Bahçesi'nde portakallı oralet ismarlardı. Üstünde dumanı tüten oraleti Selma koklamayı çok severdi. İki elinin arasına sıkıştırdığı bardağı bir yandan koklar, diğer yandan da sürekli babama bakar, gözleri dolardı. Deniz kenarına her gittiğimizde de anlam veremediğim bir şekilde gözleri buğulanır, sürekli uzaklara daldı. Bir gün başını omzuma koyup ağlamaya başladı. Görmediği babasını çok özlediğini ve bir gün sanki çıkıp gelecekmış gibi onu beklediğini söyledi. Konuşmadan ağladığı zamanlar da oluyordu. Sanki kıyıda kayalıkları döven denizle dertleşiyor, içindekileri ona döküyordu. Bir sonraki gidişimizde ise emanetlerini deniz ona iade ediyordu. Bunu sürekli taze hüznünden anlıyordum. Denizle olan bu sessiz muhabbetini içten içe kıskanmıyor da değildim. Yine bir arife günü deniz kıyısında oturduğumuz sırada birden arkada çöpleri karıştıran kardeşim yaşlarında küçük bir kızın ağlama seslerini duyduk. Selma hemen yerinden doğruldu, kızın yanına gitti ve hiç soru sormadan gözlerindeki yaşları silip cebinden çıkardığı parayı kızın eline tutuşturup "Hadi ne istiyorsan git al." dedi. Çocuğun sevinçli gözlerine bakarak saçlarını okşadı. "Bu da benim sana bayram harçlığım olsun." dedi. Parayı Selma'ya bayram öncesi sevinisin,

bayram sabahına sevinçle uyansın diye aynı gün babam vermişti. Gözündeki yaşı sildi ve yüzüme bakarak "Görüyor musun, benim bayramım erken geldi." dedi.

Son zil çalınca, okuldan çıkıp doğruca kardeşimi almaya gittim. Sokakta kimsecikler yoktu. Sanki yağan yağmurla ne varsa sürüklenip denize dökülmüştü. Geçerken de bakkala baktım, hâlâ kapalıydı. Eve vardığımda anneme söyleyip Selma'ya gidecektim, kafaya koymuştum. Kapıya vurdum ama açan olmadı. Tekrar denedim yine olmadı. Sonra yedek anahtarı yerinden alıp eve girdim. Annem ocaktaki yemeğin altını yeni söndürüp gitmiş olmalıydı hâlâ sıcak yemek kokusu geliyordu. Yanan sobanın yanında kardeşimle kıyafetlerimizi değiştirdik. Tam o sırada kapı sesi duyuldu. İçeri giren annem hayli üzgün görünüyordu. Nereden geliyorsun dediğimde, dolan gözleriyle Selmalardan, dedi. Hayırdır, ne olmuş, diye sordum. Seni almaya geldim, dedi. Kardeşini yan komşuya bırakalım, diye de ekledi. Hemen evden çıktık ve Selma'nın evine doğru yürüdük. Sokağın başından duyulan ağlama sesleri, annemin gözyaşlarına karışıyordu. Annesine bir şey olduğunu düşündüğüm sırada Selma'nın annesini evin kapısında ağlarken gördüm. Bir süredir devam eden öksürük ve dün gece aniden yükselen ateşle Selma yakalandığı zatürreden dünya yolcuğunu tamamlamıştı. Üzüntüden

anneme sarıldım. Yaşlı gözlerimi açtığımda Selmasız bir dünyaya uyanmıştım.

Selma gideli bir ay olmuştu. Bir gün okul çıkışı bakkalın önünden geçerken Selma'nın annesi bana seslendi. Yanına gittim. Ağlayan gözlerle elindeki şeffaf poşete koyduğu kitapları uzatarak belki ihtiyacı olan vardır, istersen okula götür kızım, dedi. Çantayı elinden aldım. Bu gönül ağırlığıyla eve gitmem imkânsızdı. Doğru Selma ile gittiğimiz deniz kenarındaki yerimize koştum. Kayalıklara oturdum. Poşeti açtım. Her biri gazeteyle kaplanmış üç kitap vardı. Birini elime alıp sayfaları çevirmeye başladım. Arasından ikiye katlanmış çizgili defter sayfası çıktı. Sayfayı açtığımda bir yanında kurumuş gelincik, diğer yanında kendi el yazısıyla bir cümle yazıyordu; "Dostun aynandır." O zaman anladım, yıllar önce bir bahar günü okul çıkışında yol kenarından koparıp hediye ettiğim gelinciği kurutmuştu. Hediye ettiğim çiçek kim bilir kaç kitabın arasından vefayla süzülüp tekrar elime gelmişti. Meğer insan, kaybettiıklarını biçare bakışlarla deniz sularına emanet ederken yanındakileri kaybetme korkusuyla kitapların arasında saklarmış. O an gözyaşlarım kurumuş gelincik kokusunda kayalıklara çarpa çarpa denize dökülüyor, deniz ise beklemeksizin her dalgada aldıklarını geri veriyordu. Artık ikimiz de zamansız bir metcezirde sırrını yitirmiş aynalar gibiydik.

NEFİS VE DEĞERLER

■ Ali Necip ERDOĞAN

●
İnsan, değerler silsilesi içerisinde var olup anlam kazanır ve değerden değer üretir. Yaşam kültürü inşa eder. Hz. Musa'ya (a.s.) inen on emir değerler silsilesinin en önemli çerçevesini oluşturur. Daha sonra insan kendi yaşam pratiği içinde hem bu değerlere riayet eder ve değerleri çeşitlendirip ayrıntılandırır hem de dünyadaki tabiat sisteminden değerler üretir ve yine bu ürettiği değerleri çeşitlendirip ayrıntılandırır. İlki Yüce Allah'ın (c.c.) verdiği değerlerdir, ikincisi ise dünya düzeninin işleyişinin (doğa bilimleri) ilham ettiği değerlerdir. İlki iman esasları üzerineyken ikincisi bilinç üzerinedir.

İman, uhrevi değerleri merkeze alarak dünyevi olanı etrafında döndürüp düzenlerken bilinç, dünyevi değerleri anlamlı, anlaşılır, açıklanabilir kılar. Bu, hem toplumun ahlakını şekillendirir hem de devlet yasalarıyla bu ahlakı norma dönüştürür. Toplumun ahlakı ve devletin yasası üst üste binerek yaşam diyagramını meydana getirir ve bir döngü oluşturur. Bu döngü anlam alanları üretir. Sapmaları cezalandırır, anlam alanına katkıda bulunanları ve bu alanı genişletenleri ise ödüllendirir. Yaşam pratiğinin ürettiği yeni durumlara, genişleyen anlam alanlarına göre de devlet kurumları vasıtasıyla vaziyet alır, güncelleme yapar. Böylelikle değerler silsilesi içindeki kişi, kendi istek ve arzularını yaşam pratiğinin el verdiği ölçüde hem kendi

ahlakı hem de yasalar çerçevesinde gerçekleştirmek ister. Toplumun ruhuna (ahlakına, yasına, tinine) riayet ederken kendi potansiyelini (sırrını) de açığa çıkarmak ister.

Bilinci, toplumu oluşturan ve bir arada tutan duygu ve düşünceyi (tini) aşama aşama öğrenip açılır. Kişi; öğrendiklerini, dünyada olup bitenlerle karşılaştırma yaparak yeniden ve sürekli olarak şekillendirir. Dışarıdan gelen bilgileri denetler ve kendine, çevresine, toplumuna göre biçimlendirir, uygun olanları kabullenip dönüştürürken uygun olmayanları ya reddeder ya da uygun hâle getirmeye çalışır. Yani var olan değerler silsilesi ile üretilen değerler silsilesini

Nefse her istediğini vermek onu şişirip büyütürken, onu tezkiye etmek küçültüp kontrol etmeyi (irade) sağlar. Bu kontroldeki ana unsur imandır, onun nasıl kontrol edileceğine dair esaslar Yüce Allah (c.c.) tarafından insanlığa verilmiştir.

denetler; ya uzlaştırmaya çalışır ya da kendi değerler silsilesine daha sıkı sarılır veyahut yeni değerler silsilesini kabul etmeye yönelir. Kişiyi bu tercihler, uzlaştırmalar ve retlere yönelten istek ve arzularıdır yani nefsidir. Nefsin en olduğu ve nasıl inşa edildiği son derece belirleyicidir.

Nefis; "insanın özü, kendisi, ilahi latife, kötü huyların ve süfli arzuların kaynağı anlamında bir terim" (TDV *İslam Ansiklopedisi*), şeklinde tanımlanıyor ve Süleyman Uludağ'ın yazdığı maddede "Sözlükte 'ruh, can, hayat, hayatın ilkesi, nefes, varlık, zat, insan, kişi, hevâ ve heves, kan, beden, bedenden kaynaklanan süfli arzular' gibi manalara gelen nefis kelimesi, Kur'an'da 'ruh' anlamında kullanıldığı gibi (En'âm, 6/93) 'zat ve öz varlık' manasında da kullanılmıştır (Âl-i İmrân, 3/28, 30)" deniliyor. Görüleceği gibi tanımda insanın mahiyetiyle ilgili nitelemeler ve isimler kullanılıyor. Her insan teki için bu sıfatları ve isimleri rahatlıkla kullanabiliriz ve her birini (belki) ayrı ayrı açıklayabiliriz ama hiçbiri bize nefsin ne olduğunu tam olarak söyleyemiyor. Çünkü ne olduğunu tam olarak bilemiyoruz. Kur'an-ı Kerim'in 4. suresi olan Nisa suresi 1. ayette ise nefis şöyle zikrediliyor: "Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok erkek ve kadın üretilen yayan Rabbinize itaatsizlikten sakının. Adını anarak birbirinizden dilek ve

istekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlıktan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.”

Buradan anladığımızı göre insan “tek bir nefisten” yaratılıyor ve o nefisten de “eşi” yaratılıyor. Tefsirlerde “nefis” kavramı açıklanmıştır. Bu açıklamaların yanı sıra biz, insanın yaratılmasından önce nefsin var olduğu gibi bir anlama ulaşabiliriz. Çünkü insanın “bir nefisten” yaratıldığı söyleniyor. İkinci olarak da insanın “biçimlendirilmiş, forma sokulmuş bir nefisten” yaratıldığını düşünebiliriz. Her iki durum da nefsin insanın mahiyetine karıştığı, mahiyetinde olan bir şey olduğu anlaşılıyor. Çünkü insandan nefsi çıkardığımızda insanın mahiyeti değişiyor ve belki de insan olmaktan çıkıyor, mesela meleklerin nefislerinden söz edilmemiştir. Dolayısıyla nefsin ne olduğu, insanın ne olduğuyla doğrudan alakalı. Zaten bu yüzden nefse, “insanın özü, kendisi, ilahi latife, kötü huyların ve süfli arzuların kaynağı” deniliyor.

Bu da bizi tek bir insanın tüm insanlığı temsil ettiği ya da insanlık dediğimiz tek bir insana ulaştırıyor. İnsanlık tek bir insandır. Milyonlarca parçadan oluşan bir tek nefis. Parça-bütün ilişkisi üzerinden baktığımızda kâinatın işleyişi gözümüzün önüne gelir. Kâinatın işleyişinin (doğa bilimleri) bir kanun üzere deveren ettiğini biliyoruz ve her parçanın işlevi dışına çıkmadığını tespit ediyoruz.

Çünkü hiçbir parça kendi istek ve arzularına göre hareket etmiyor. İşlevi ne ise neye yönelikse onunla meşgul oluyor ve bunun dışına çıkmıyor. Bütün bir bilim tarihi bu parçaların işlevlerini (ve birbiriyle uyumlarını) keşfetme sürecidir.

Tek bir nefisten yaratılan ve ondan da eşi yaratılan insan; bu oluş mantığına riayet edersek bir öz (nefis) ve o özden bir eşin varlığı söz konusu olur ve ikili bir “tek yapı” anlamına gelir. Özden alınıp yaratılan “eş”in varlığı (ki eşin de aynı özden olduğu sabittir, dolayısıyla bir türev değildir) her ikisini de hem birbirlerine göre “eş” konumuna yerleştirir hem de aynı özden olmaları sebebiyle birbirlerini (kendilerine) çekmelerini gerektirir.

Bu çekim “tek bir nefis ve ondan yaratılan eş” gerçeğinin ikili bir yapı oluşturduğunu ve bu yapının tüm kâinata şamil olduğunu; iyi ve güzel kavramlarının (bir de) buradan doğduğunu düşündürtebilir. Çünkü nefis kendinden yaratılana yönelir ve eşini arar; üstelik bu tek bir nefsin görüngüleri olarak tezahür eder. Var olmak bakımından tek bir nefis tüm insanlığı kapsarken olmak bakımından her nefis kendinden yaratılanı arar, bulunca da tamamlanmaya yönelir. Öyleyse kendinden olanı arayan iyi ve güzeli arayandır. Bulduğu kesinlikle iyi ve güzeldir çünkü kendindedir.

Bu aşamadan sonra nefsin başka bir boyutunu anlamamız gerekiyor. Kutsal

kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Rabbimizin merhamet ettiği kimseler hariç, nefsin kötülüğü emrettiği ifade ediliyor (Yûsuf, 12/53). Yine Peygamber Efendimiz de pek çok hadisinde inananları nefis konusunda uyarıyor. Bütün bunların yanında "Nefsini bilen Rabbini bilir." kaidesi bize nefsimizi tanımamız ancak onunla da mücadele etmemiz gerektiğini hatırlatıyor. Yani nefsin istek ve arzularını bilip hangi istek ve arzuya riayet etmek gerektiğini, hangi istek ve arzuya da riayet etmemek gerektiğini bilmeye sevk ediyor. Bu ancak nefsi bilmekle olur. Nefsi bilmek ise, onu hem içeriden hem de dışarıdan bilmeyi gerektirir. Yani dış dünyayı tanımakla bilincimizi genişletmek ve iç dünyamızı tanıyarak imanımızı genişletmek gerekliliği...

Nefsi dış dünya üzerinden tanımanın en iyi yolunu Lacan söylemiştir: Arzunun nesnesi daima eksik olmak zorundadır. Eğer istediğimiz her şeyi gerçekleştirebilseydik iki durumla karşılaşırız: Birincisi neyi istediğimizi nereden bilecektik? İkincisi bir şeyi isteyip istememek için o şeyin bilgisine (en azından yüzeysel) sahip olmayı gerektirir, varlığından haberdar olmadığımız bir şeyi isteyemeyiz. Bu yüzden değerler silsilesi içinde var olmamız (aklımızı inşa eden akıl) ve isteyeceğimiz şeyler hakkında (nefsimizi idare edebileceğimiz bir akıl- eğer nefis akılı idare ederse yıkıma götürür) bilgi sahibi olmamız gerekir. Nefsimiz arzu ettiği şeyi (nesneyi vb.) kendisinde eksik bulmalıdır

ki arayabilirsin ve arama sürecinde hem kendini gerçekleştirebilirsin, inşa edebilirsin hem de bu yolla içinde yaşadığı topluma faydalı olabilirsin. İç dünyamızı tanımanın yolu da "istek ve arzularımıza" direnç göstermekle mümkün olur. Nefse her istediğini vermek onu şişirip büyütürken onu tezkiye etmek küçültüp kontrol etmeyi (irade) sağlar. Bu kontroldeki ana unsur imandır, onun nasıl kontrol edileceğine dair esaslar Yüce Allah (c.c.) tarafından insanlığa verilmiştir. Dış dünyayı tanıma ve bilme süreci bilinci genişletip var ederken iman yoluyla nefsin istek ve arzularına gösterilen direnç iradeyi etkin kılar.

İman, uhrevi değerleri merkeze alarak dünyevi olanı etrafında döndürüp düzenlerken; bilinç, dünyevi değerleri anlamlı, anlaşılır, açıklanabilir kılar. Bu, hem toplumun ahlakını şekillendirir hem de devlet yasalarıyla bu ahlakı norma dönüştürür.

EVLİLİĞİ KOLAYLAŞTIRMAK

■ Cihan ULUÇ
Psikolog

Çocuklarımızın, kendi kararlarını aldıklarında büyüyebileceklerini unutmamalım. Ancak ayrışabildiğimizde, kendi ayaklarımız üzerinde dururuz. Böylece evliliğimizde eşlik, çocuklarımıza da ebeveynlik yapabiliriz. Aksi hâlde hep bağımlılık, yetersizlik ve başarısızlık duyguları ile mücadele ettiğimiz bir hayatı yaşamak zorunda kalırız.

Evlilik, tarihin en kadim kurumlarından biridir. Evlilik vesilesiyle toplumun en küçük birimi olan aile oluşur. Aile biriminin içine doğan çocuklar büyürler, toplumun bir parçası olmayı ve kuralları aileleri vesilesiyle öğrenirler. Böylece insanın en önemli gelişim safhalarından biri olan toplumsallaşma süreci tekâmül eder ve toplumun devamlılığı sağlanır. En küçük toplum birimi olarak kabul edilen ailedeki ilişkiler sağlıklı olduğu takdirde toplum da daha huzurlu, maddi ve manevi emniyet içinde olacaktır. Aynı zamanda bireyin psikolojik iyi oluş hâline, temel ihtiyaçlarını sağlıklı bir düzlemde karşılanmasına katkı sağlar.

Yeni Bir Başlangıç

Bütün toplumlarda evlilik, insanın gelişim aşamalarından yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Yeni başlangıçlar yapmak beraberinde olumlu sonuçlar getireceği bilinse dahi çok kolay olmayabilir. Hele ki evlilik gibi karmaşık dengelerin var olduğu bir ilişki ağına adım atmak çoğu kişi için kaygı verici olabilir.

Birey; o zamana kadar alıştığı düzenden, ailesinden, yaşam biçiminden farklı bir hayata geçmeye hazırlık yapmaktadır. Bu yeni başlangıç, çeşitli bireysel ve sosyal nedenlerden dolayı sancılı geçebilmektedir. Bu dönemde karşılaşılan birtakım zorlaştırıcı ve katı tutumlar çiftin hem maddi borç yüküyle hem de

uzun yıllar unutulmayacak kırgınlıklar ve hayal kırıklıkları ile sürece başlamasına yol açmaktadır. Bu da çiftlerin henüz çiçeği burnunda ilişkilerini, aralarındaki münasebetin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Evlilik öncesinde kimi zaman gelin ve damadın aileleri arasında irili ufaklı birçok konu problem olabilmektedir. Bunlar arasında ekonomik nedenler, psikolojik nedenler, ailelerin güç mücadelesine girmesi, inanç, mezhep, meslek, yaş, âdetler sayılabilir. Şimdi son yıllarda sıklıkla karşılaşılan evliliği zorlaştırıcı güncel problemler üzerinde duralım:

Aileden Ayrışmak ya da Ayrışmamak

Ayrışmak, kişinin içinde büyüdüğü ve yaşadığı aileden ayrılarak kendisinin onlardan ayrı biri olduğunu fark ettiği ve ailesine benzerlikleri olmakla birlikte kendine has duyuş, düşünüş, zevk ve kararlarının da olabileceğini idrak ettiği bir dönemdir. Ayrışmak, ayrılmak ya da kopmak değildir. Destek gördüğü ailesinden artık bu desteğe ihtiyaç duymadan hayatına devam edebilmesi, kendi kendine yetebilmesi demektir.

Aileden ayrışmamak, evlilik öncesi dönemde evliliği geciktirici bir neden olabileceken, evliyken de ilişkiyi olumsuz yönde etkileyen bir unsur olabilmektedir. Ailelerin, evlatları eş adaylarını seçerken

kendilerinin ne kadar sorumlu olduklarını ve sınırlarını bilmeleri çok önemlidir. Maalesef bununla ilgili sıkça sınır ihlalleri yaşanıyor, aileler “Benim çocuğum, kararı ben veririm.” gibi bir tutum sergilemektedir. Fakat buradaki “çocuk” aslında bir yetişkindir. Eş adayının iyiliği için birtakım katı müdahaleler ve tutumlar göstermeyi kendimizde hak görebiliriz fakat şunu aklımızdan asla çıkarmamalıyız ki bir yetişkin kiminle evleneceğinin, nasıl bir merasimle bunu yapacağını, hangi eşyaları tercih edeceğinin veya nerede oturacağını kararını verme hem hakkına hem sorumluluğuna sahiptir. Burada ebeveynlerin genelde eş adaylarını bir yetişkin olmasına rağmen hâlâ çocuk olarak görmeye devam ettiklerini görüyoruz. Kızımızın veya oğlumuzun yanlış kararlar vermesinden endişe edebiliriz ya da seçimlerini kendi ailemize yakıştırmayabiliriz ama oğlumuz/kızımız olmasına rağmen o artık farklı bir bireydir; kendine has duygu, düşünüş ve seçimleri olacaktır. Çocuklarımızın ancak kendi kararlarını aldıklarında büyüyeceklerini unutmamalıyım. Ancak ayrışabildiğimizde kendi ayaklarımız üzerinde durur, evliliğimizde eşlik çocuklarımıza ebeveynlik yapabiliriz. Aksi hâlde hep bağımlılık, yetersizlik ve başarısızlık duyguları ile mücadele ettiğimiz bir hayatı yaşayabiliriz.

Evlatlarımız adına bunu yaptığımızda onların büyümelerine, olgunlaşmalarına engel oluruz. Dolayısıyla onları çocukluk evresine hapsederiz. Kuşkusuz bu menfi durum da toplumumuzdaki “çocuk yetişkinler” sayısının artmasına neden olur.

Burada eş adaylarına da kendi sınırlarının farkında olmaları, gerektiği yerde hayır diyebilmeleri, yeni kuracakları aileyi öncelemeleri gibi sorumluluklar düşmektedir. Aksi hâlde hayır diyemediğiniz hemen her şeyin yıllar içinde

Evlilik kişiyi patolojik düzeydeki yalnızlıktan korur. Hayata anlam ve amaç katar. Bu anlam ve amaç bazen o kadar önemlidir ki yokluğunda kişi, kendini kocaman bir boşluğun içinde hissedebilir ve hayattan kopabilir.

bir “söylenme”ye dönüşmesi sıkça rastlanan ilişki hâllerinden olmaktadır.

Türkiye’deki çiftlerin boşanma nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak kök ailelerin etkisi üst sıralarda yer almaktadır.

Gelenekler ve Görenekler

Ülkemizin hangi köşesine giderseniz evlilik sürecinde çok sayıda birbirinden farklı âdete, gelenek ve göreneğe rastlayabilirsiniz. Bu çeşitlilik, kültürel zenginliğimizi gösterirken bir taraftan da evliliğin önünde engelleyici ve geciktirici neden olabilmektedir. Buradaki gelenek ve göreneklerin hiçbirisi olmazsa olmaz değildir. Şu âdeti yapmazsak insanlar hakkımızda ne düşünür düşüncesi eş adaylarını strese sokabilmekte, aslında tali olan/olması gereken bu meselelerde yaşanan görüş ayrılıklarından yuvalar henüz kurulmadan dağılabilmektedir. Bu kapsamda düğünün ve evliliğin asıl amacı asla unutulmamalıdır. Düğünden maksat duyurmaktır. Evlilikten maksat ise bir kadın ve erkeğin huzur içinde yaşayacakları ve çocuklarını güvenle büyütebilecekleri bir yuva ortamıdır. Fakat ülkemizde ne yazık ki ailelerin ve çiftlerin zaman zaman bu çizgiden çıktıklarını görülebilmekte, “Şu, şu, şu olmadan asla evlenmem!” gibi şartlar sunulmaktadır. Bu şartlar bazen eşyalar bazen takılar

bazen de yapılacak merasimin şekli konusunda gündeme gelebilmektedir. Hatta eş adayları bazen imkânları olmamasına rağmen şatafatlı düğünler yapmakta, daha sonra evliliğin ilk yıllarında ilişkilerini inşa edecekleri, olgunlaştırmaya odaklanacakları bir zaman diliminde borç stresi ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Mükemmeliyetçi Tutumlar

Evliliği geciktiren tutumlardan birisi de her şey tam olduğunda evlenme düşüncesidir.

Kalıcı bir işim olduğunda, ev aldığımda, arabanın borcu bittiğinde ya da yüksek lisans yaptığımda evlenirim gibi düşüncelerin aslında birtakım mükemmeliyetçi arka planı olabilir. Bu kariyer hedefleri belki de hayatınız boyunca asla tamamlanmayacaktır. Evliliği böyle bir koşula bağlamak gerçekçi bir tutum olmayabilir. Yine herşeyiyle mükemmel o adayı beklemek de benzer bir şekilde mükemmeliyetçi ve irrasyonel tutumlara örnek gösterilebilir. Burada “mükemmel”i değil, “yeterince iyi”yi aramakta fayda var. Ana meselelerde anlaşıyorsanız, kırmızı çizgileriniz konusunda bir fikir ayrılığı yoksa diğer tali meselelerin en iyisini beklemenin bir sonu olmayabilir.

Bilgi Kirliliği/Eksikliği, Geçmiş Deneyimler ve Korkular

Evlilikle ilgili bilgi eksikliği, hem de cinslerin birbirleriyle ilgili daha az bilgiye sahip olması, kök ailesinde

kavgalara, anlaşmazlıklara şahit olması, boşanma ve yanlış seçim yapma korkusu, sorumluluk alamama, kararsızlık, mükemmeliyetçilik, yetersizlik, kötümserlik gibi nedenlerden dolayı evlilikler gecikebilmekte veya evlilik öncesi evrenin gereksiz yere uzatılmasına neden olmaktadır.

Eş seçiminde dış görünüş, güzellik/yakışıklılık, giyim tarzı için önemsiz diyemeyiz. Eş adayımıza karşı bir çekim hissetmemiz önemlidir fakat her şey değildir. Bu çekim ilişkinin başlangıcında işimize yarar fakat sonrasında artık şahsiyetlerin ve ruhların buluşması vardır. Orada bu fiziksel özellikler bir süre sonra anlamını yitirebilir. Hatta bunların zamanla değişebileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Evliliğin Değersizleştirilmesi

Son yıllarda hem basın yayın organlarında hem de sosyal medya ağlarında evliliği değersizleştiren ve önemsiz bir noktaya konumlandıran çok sayıda yayına rastlamaktayız. Elbette ki farklı bir insanla hayatı paylaşma niyetiyle bir araya geldiğimizde her şey güllük gülistanlık olmayabilir. Ama bu düğünler bizim büyüme noktalarımızı oluşturur. Çözümlediğimizde değişir ve dönüşürüz. Kendimizin bir üst versiyonuna ulaşma imkânını elde ederiz. Evlilik, hem devlet nezdinde hem de manevi açıdan birlikteliğin güvenliğini sağlar,

tarafların hukukunu korur. Fevri ayrılıkları önler. Birlikte kalıp problemleri çözmeye teşvik eder. Evlilik ve gerekliliği konusunda çok sayıda bozucu bilgi de olsa psikolojik açıdan biliyoruz ki insan yakın ilişkiye ekmek su gibi muhtaç. Bir yakın ilişki içerisinde olmak bizi daha yatışmış, daha güvende, daha mutlu hissetmeye yardımcı olur. Aynı zamanda kişiyi patolojik düzeydeki yalnızlıktan korur. Hayata anlam ve amaç katar. Bu anlam ve amaç bazen o kadar önemlidir ki yokluğunda kişi, kendini kocaman bir boşluğun içinde hissedebilir ve hayattan kopabilir.

Yazımız boyunca evliliğin öneminden, faydalarından, öncesinde karşılaşılabilecek sorunlardan ve onların yerine gösterilebilecek daha işlevsel yaklaşımlardan söz etmeye gayret ettik. Tam da bu noktada Efendimiz'in (s.a.s.) hem ailelere hem de çiftlere evlilik süreci ile ilgili rehber olabilecek hadis-i şerifini analım: “En hayırlı nikâh en kolay olanıdır.” (Ebu Davud, Nikâh, 30-31) Yine tüm bu çetrefilli fakat bir o kadar da heyecan verici süreçte kolaylaştırmayı, zorlaştırmamayı ve evliliğin asıl amacını unutmamayı temel ilke olarak baş üstünde tutmakta fayda var.

Evlerimizin sıcak bir yuvaya dönüşmesi, şen çocuk gülüşleriyle çınlaması temennisiyle kapatalım. Değil midir ki mutlu bir yuva, huzurun başlangıcıdır.

RESHAD STRİK İLE SİNEMA SEKTÖRÜ ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Avustralya'da başlayıp Hollywood'a kadar uzanan dizi ve sinema oyunculuğu olan, pek çok kısa film ve belgesel yapmış bir sanatçısınız. Sizce başta sinema olmak üzere dizi ve kısa filmlerin toplum için öneminden ve etkileyici yönlerinden kısaca bahsedebilir misiniz?

Sinema, dizi ve kısa filmler bana göre insanların kendi duygu, düşünce ve tecrübelerini paylaşmada önemli bir araç. Bunlar insanlara kültür, tarih ve toplumsal meseleler hakkında bilgi verirken aynı zamanda düşünsel ve kültürel anlamda bir bakış açısı da kazandırıyor. Her biri kendi mecralarında farklılık arz etseler de aslında hepsi toplumsal konular hakkında farkındalık oluşturmak, sorunları ele almak ya da bir propaganda aracı olarak kullanılıyor ki başta ABD, sinema ve dizi sektörünü bu bağlamda çok iyi kullanan ülkelerden biri hatta günümüzdeki sinema sektörünün Amerikan sinemasının egemenliği altında olduğunu da söyleyebiliriz.

Sadece sinema özelinden baktığımızda sinema, bütün dünya insanına seslenebilen ve etki alanı yüksek olan, toplumların sosyal, kültürel anlamda değişim ve dönüşümüne yönelik potansiyeli çok yüksek bir sanat dalı. Bu potansiyeli fark eden ve bunun bilincinde olan ülkeler sinemayı kendi topraklarının dışına da hitap

edebildikleri önemli bir araç olarak görüyorlar. Bu amaç uğrunda sinemayı kullanmak için de çok ciddi bütçeler ayırdıklarını görürsünüz.

Sinema kadar etkileyiciliği olmasa da diziler de günümüzde revaçta. Ancak dizi sektörü sinemaya göre daha zor. Niye? Çünkü uzun süreli bir anlatım var ve bu da bazı zorlukları beraberinde getiriyor. Bu zorluklarına rağmen sinema kadar etkileyici olmasa da kültürel, tarihî ve sosyal anlamda bilgilendirmenin yanı sıra izleyenlerin karakterlerle özdeşleşmesine ve onlarla, onların hayatındaki olaylarla duygusal bağ kurmalarını da sağlıyor. Mesaj verme kaygısı belki de en üst düzeyde olan kısa filmler, sinema ve diziyeye kıyasla daha güçlü bir etkiye sahip. Sinema ve dizi sektörüne göre daha masum ve daha sınırlı bütçeyle yapıyor. Genellikle toplumsal sorunları konu edinirken topluma bir mesaj vermekle yetinmiyorlar.

Kısacası sinema olsun dizi olsun kısa filmler olsun salt görsel bir zevk ya da şölenin ötesinde daha büyük amaçlara hizmet ediyorlar aslında.

Müslüman hikâyelerinin sinema, dizi ya da kısa film üzerinden yeterince anlatılmadığından bahsediyorsunuz. Müslüman olarak sizce bu hikâyeler nasıl anlatılmalı ve Müslümanca bir dizi, kısa film ve sinema ne şekilde yapılmalı?

Öncelikle başta yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de pek çok

Sinema özelinden baktığımızda sinema, bütün dünya insanına seslenebilen ve etki alanı yüksek olan, toplumların sosyal, kültürel anlamda değişim ve dönüşümüne yönelik potansiyeli çok yüksek bir sanat dalı. Müslümanlar olarak bizler sinemayı, *Çağrı* ya da *Çöl Aslanı Ömer Muhtar* filmlerinin üzerine çıkarmalıyız.

hikâye ve kıssa var. Allah (c.c.), bu hikâye ve kıssalardan yola çıkarak düşünmemizi ve ibret almamızı istiyor. Dolayısıyla İslam dünyasında Müslümanlara dair hikâyeler ve Müslümanların hikâyeleri çok önemli. İşte bu hikâyelerin hep hayatımızda olması ve bizlere ders vermesi yönünde canlı tutulması gerektiğini düşünüyorum. Pek çok hikâyeye sahip Müslümanların bu hikâyeleri sinema ve diziyeye uyarlanarak insanların istifadesine sunulmalı. İslami anlayışa göre sinema, dizi ve filmler yapmak elbette hiç kolay değil ama imkânsız da değil. Evvela İslam'ın bizlere göstermiş olduğu sınırları göz önünde bulundurarak belirli İslami ilkeler, hassasiyetler

çerçevesinde eserler ortaya koyabiliriz. Mustafa Akkad'ın filmleriyle büyümüş biri olarak söylüyorum; teknolojinin bu kadar geliştiği bir çağda Müslümanlar olarak bizler sinemayı, *Çağrı* ya da *Çöl Aslanı Ömer Muhtar* filmlerinin üzerine çıkarmalıyız. İslami hassasiyeti olan senaristler, oyuncular, yönetmenler yetiştirmeliyiz. Teknolojinin hızla akıp durduğu, iletişim mecralarının çok fazla çoğaldığı bu zamanda İslam dünyasının bunlara bigâne kalması düşünülemez. Müslümanlar olarak bize emanet edilen hikâyelerimizi okumalı ve onları herkese ulaştırabilecek mecralara taşmalıyız.

Gençlerimize, yıldızı olmak istedikleri bu dünyanın geçici olduğunu anlatmalıyız. Eğer "cennette yıldız" olmak için uğraşırlarsa sadece ahirette değil bu dünyada da yıldız olabileceklerini Müslümanlara ait hikâyelerle anlatmalıyız.

Fotoğraf Kaynak: Anadolu Ajansı

İnsanların ilgiyle izlediği belgesel programlarınız aracılığıyla hem dünyayı hem Anadolu'yu gezdiniz ve Anadolu'yu çok ayrı bir yere koydunuz. Sizin dünyanızda Anadolu neden farklı konumda yer aldı ve bu coğrafyanın hangi özellikleri sizi bu kadar etkiledi?

Anadolu İslam'la yoğrulmuş ve İslam ahlakıyla ahlaklanmış tertemiz bir yer. Dünyanın pek çok yerine gittim ama Anadolu kadar kendimi evimde hissettiğim sıcak bir yerle karşılaşmadım. Bu da herhâlde İslam şehirlerinin güzelliklerini barındırmasıyla ilgili. O yüzden gezip gördüğüm yerler arasında Anadolu ve Anadolu insanı benim gönlümde ayrı bir yere sahip. İnsanlar çok sıcakkanlı, misafirperver ve sevecen. Herkes bizlere hanesini açıyor ve bizleri güler yüzlerle karşılıyor.

Belgesel programlarınızda birçok yerel geleneğe ve mistik

ritüele tanık oldunuz. Hiç de alışık olmadığınız yaşam koşullarında zorlu işlerde çalıştınız. Bir gezgin ya da bir maceracı olmaktan öte bizzat oradaki yaşamın içinde yer aldığınız bu programlarda ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

Öncelikle gittiğimiz yerlerde iyi bir aile bulmak çok önemli bir mesele. Bulduğumuz ailenin oranın kültürünü de taşıması gerekiyor. Kültürünü, geleneklerini, göreneklerini, yemeklerini ve işlerini bilmediğimiz, onlarla yaşayarak öğrendiğimiz yaşam elbette çok zor. Köylerine gittiğimiz ve evlerine misafir olduğumuz insanların hepsi ayrı coğrafyaların insanları. Bu nedenle başta iklimsel değişiklikler, yemek kültüründeki farklılıklar bizi zorluyor. Ayrıca oradaki insanların köydeki işlerine yardım ederken her türlü tehlikeyle karşı karşıya kalabiliyorum. Bu da yaptığımız işin ayrı bir zor yanı.

Türkiye'ye ilk olarak 2010 yılında geldiniz, İstanbul'u gördünüz ve 2013 yılında da ailece İstanbul'a yerleştiniz. İstanbul'a ilk geldiğiniz ve yaşamaya başladığınız dönemde sizi duygulandıran, etkileyen ve bizlerin de çok da fark edemediği güzellikler nelerdi? Bizler nelerin farkında değildik ve olmalıydık?

Biz aile olarak Avustralya'da deniz kıyısında bir yerde büyüdük. Yaşadığımız yerde bir cami yoktu. Ailece namaz kılıyorduk ama bir ezan sesi duymuyorduk. Ezanı kendimiz evde okuyorduk. Komşularımız da bize tuhaf tuhaf bakardı. İslam'ı ailece çok seviyorduk. Türkiye'ye, İstanbul'a ilk abim geldi. Avustralya'ya âdeta vurulmuşçasına döndü. "Reshad, mutlaka Türkiye'ye gitmelisin ve özellikle İstanbul'u görmelisin; her yer cami ve her yer minare dolu." dedi. Ben de 2010 yılında ilk defa İstanbul'a geldim camileri görünce, ezan seslerini duyunca dayanamadım ve ağladım. Çünkü ezan sesine hasret diyarlarda yaşamış birinin ezana kavuşmasının ne kadar büyük bir duygu olduğunu anlatamam. Camilerin ve ezan sesinin ne büyük nimet olduğunu keşke bilebilseydiniz! İslam'ı hatırlatan o kadar çok eser var ki! İşte bu eserlerin farkında olmak ve değerini bilmek gerekir.

Son olarak egonun hükmettiği ve sizin tabirinizle herkesin bu dünyada yıldız olmak istediği bir çağda cennette yıldız olmayı daha çok önemseyen biri olarak cennette yıldız

olabilme düşüncesini özellikle gençlerimize ve insanlara nasıl vermeliyiz?

İnsanlar, ekranda gördükleri ve ekrandan tanıdıkları kimselere büyük bir hayranlık duyuyorlar. Onlara erişemediklerinden o oyuncuların sadece gösterilen yüzlerini görüyorlar. İnsanların aşırı hayranlıkları ekranlardakilerin egolarının yükselmesine neden oluyor. Oyuncular egoları yükseldikçe daha da erişilmez oluyorlar ve izleyenlerin onlara duydukları hayranlık daha da artıyor. Bu hayranlık, bir yerden sonra oyuncuları insan ötesi birer varlıkmiş gibi görmeye ve "Keşke ben de onun gibi olsam!" diye düşünmeye neden oluyor. İnsanlar ve özellikle de gençler, gelip geçici olan şöhrete ve lüks bir yaşama heves ediyorlar. Hâlbuki bilmiyor ki o şöhretin ve lüks yaşamın arka sokaklarında bu insanların hiçbiri mutlu değil. Bunu sektörün içerisinde olunca bunu fark ediyorsunuz.

Öncelikle gençlerimize yıldız olmak istedikleri bu dünyanın geçici olduğunu anlatmalıyız. Eğer "cennette yıldız" olmak için uğraşırlarsa sadece ahirette değil bu dünyada da yıldız olabileceklerini Müslümanlara ait hikâyelerle anlatmalıyız. İşte o yüzden Müslümanlara ait hikâyelerin sinemaya taşınması çok önemli. Gençlerimiz kendi İslam dünyalarından gerçek cennet yıldızlarıyla karşılaştıklarında geçici dünyanın şöhret ve lükse boyanmış kayıp gidecek yıldızlarına itibar etmeyecekler.

ÖZ GEÇMİŞ

Boşnak kökenli olan Reshad Strik, 22 Haziran 1981 tarihinde Avustralya'nın Canberra şehrinde doğdu. Avustralya'nın Yeni Güney Galler eyaletindeki Central Coast bölgesinde büyüdü. Avustralya'da ulusal bir reklam filminde rol aldı. Avustralya Tiyatro ve Sanat Akademisinden mezun olduktan sonra *Headland* adlı dizide oynadı. Bu diziden sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin, Los Angeles şehrinde yer alan Hollywood'da çalıştı ve pek çok filmde rol aldı. Hong Konglu yönetmen Fruit Chan'ın *Don't Look Up* filminde ilk kez başrol oyuncusu olarak oynadı. 2010 yılında Saraybosna'da evlendi. Atalarının ana dilini ve geleneklerini öğrenmek, klipler, reklamlar üretmek ve yönetmek için bir müddet Saraybosna'da yaşadı. Bosna Hersek'te iki uzun metrajlı film ve reklam çalışmaları yapan ünlü aktör, 2013 yılında Türkiye'ye geldi ve İstanbul'da yaşamaya başladı. TRT'de yayımlanan *Filinta* ve *Diriliş Ertuğrul* dizilerinde rol alan sanatçı *Ailemizin Yeni Üyesi* adlı belgeselle hem dünyanın pek çok ülkesinde hem Anadolu'daki zorlu yaşam mücadelesini bizzat kendisi de yaşayarak gözler önüne serdi. Pek çok proje üzerinde çalışmakta olan Reshad Strik, iki çocuk babasıdır.

MİŞ GİBİ YAŞAMAK

■ Özlem GÖKTAŞ

Teknolojik gelişmeler ve internetin yaygınlık kazanmasıyla telefon, tablet, uzaktan eğitim, çevrim içi görüşmeler hayatımızda daha çok yer aldı. Sosyal medya ortamında iletişim öne çıktı. Uzaklar yakın oldu. Whatsapp grupları, canlı bağlantılar, video konferans ile buluşmalar, Zoom toplantıları yapıldı. Bayramlarda uzak şehirlerdeki büyüklerimizin ellerini görüntülü aramalar yaparak öptük. Evimizden dahi çıkmadan nice konferansı canlı yayında dinledik. Hayatın koşuşturmacasında katılmadığımız panelleri Youtube üzerinden dinledik. İnternetin ve sosyal medyanın hayatımıza kattığı değerler de oldu. Bilgiye daha hızlı ve kolay erişebildik. Fakat yine internet ve sosyal medya sebebiyle yaşam pratiklerimiz ve paradigmamız da bir değişime tabi oldu. Sanki o sanal dünyada bir izdüşümü yoksa yaşadıklarımız sayılmıyordu. “Sosyal medyasız kimse kalmamasın! Paylaşım yapalım! Paylaşalım ama her şeyi!” sloganları sessizce yayıldı.

Bilim ve teknolojiye yapılan araştırmalar, yeni icatlar, keşifler, uzay araştırmaları ile dünyamız değişiyor ve bu değişimle birlikte değerlerimiz, hayata bakışımız da değişiyor. Yeni nesil bu değişimi heyecanla takip ediyor ve bu değişimin içinde olmak, onu üretmek, keşfetmek istiyor. “Sanal dünya, sanal evren, sanal hayatlar, çevrim içi hayatlar, sosyal medya, metaverse” gibi kelimeler hayatımıza giren yeni kavramlar. Dünyadaki

bu hızlı değişime gözümüzü, kulağımızı kapatmak mümkün değil. Ya tamamen uzak durmayı seçiyor ya da teknolojiye karşı durulmaz diye, üzerine düşünmeden, sevinçle hayatımıza alıyoruz. Mustafa Kutlu bir söyleşisinde “Yapmayın, etmeyin demek bir şey değil, bu aletler bize hâkim olmuş durumda. Cep telefonunu cebine koyduktan sonra o iş bitti efendim, işte gerektiği kadar kullanalım çocuklarımıza kontrollü verelim, bunlar yalan, bırakın bunları.” diyor. Mustafa Kutlu, teknolojinin, dijital dünyanın yenilikleri karşısında insanın acizliğine dikkat çekmek istemiş diye düşünüyorum. İnsanın zayıf yönlerini ya da kısacası insanı iyi tanıyor olmalı.

Hayata karışarak,
yaşayarak,
yaralanarak,
yaralarımızı iyi
etmeye çalışarak
büyürüz, gelişiriz.
Zor olarak
gördüğümüz hayat,
aynı zamanda
içinde panzehir de
saklıyor. Yaşarken
yara alıyoruz ama
yine yaşarken
iyileşiyoruz.

Bundan beş altı yıl önce bir haber okumuştum. Çin’de dijital bağımlılık oranları artmış ve bu sebeple devlet dijital bağımlılık merkezlerinin sayısını arttırmak için yeni planlamalar yapmış. Tedavi olacak kadar dijital dünyaya bağımlı yetişkinlerin, gençlerin, çocukların olması, dijital bağımlılık merkezi tabelalarını şehrimizin sokaklarında görmek bizim ülkemiz için çok uzak gibi gelmişti. Şimdi, aynı ortamda olduğumuz arkadaşların telefonunu sürekli kontrol etmesine, biz konuşurken mesaj yazmaya devam etmesine, bir lokantada aynı masada oturan aile fertlerinin her birinin telefonla meşgul olmasına alıştık gibi. Yüzünü görmediğimiz, kimlerden diye sormadığımız, mahallemizden, şehrimizden, ülkemizden uzak mecalardan yeni arkadaşlar, bize öfkeyi öğreten dijital oyunlar, “like” almak için yaptığımız paylaşımlar. İlgi çekmek yerine eline cep telefonu verdiğimiz çocuklar, iki kelime cümle kurmak yerine bol bol gönderdiğimiz emojiler. Dijital oyunlarla kontrolünü kaybetmiş, kötülüğü ve iyiliği ayırt edemeyen zihinler...

Apartmanda üst komşum sosyal medya hesabından “Babam hakkın rahmetine kavuştu.” yazmıştı. Diğer komşum da “Başın sağ olsun.” yazmış ve iki tane de üzgün yüz emoji eklemişti. Diğer komşular da yorumlara emojiler koymuşlardı. Çocukluğumuzda mahallede

bir cenaze olunca ortalık sessizleşir, emojiler değil, gerçek yüzlerimiz üzgün olurdu. Komşular taziye evine sessiz adımlarla girip çıkardı. Mahalleden cenaze çıkınca düğünü, nişanı olan iptal ederdi. Sadece kötü günde değil, iyi günde de mahalleli toplanır, oturur sohbet eder, güler, anlatırdı ama en son herkes kendi evine gider kapısını kapatır, kendi özelini yaşardı. “Ben” ve “biz” vardı. “Ben” özeldi, sınırlar vardı, mahremdi, farklıydı, birey olmanın şartıydı. “Biz” ise paylaşmak, çoğalmak, aktarmak, kendimize yetemediğimiz zamanlarda ortak duygularda buluşmaktı. Şimdi çevrim içi hayatlarla mahalleler değişti, duvarlar yıkıldı, kapılar yok oldu, ağlara bağlanıp taşındı mahallenin sakinleri, “paylaşım” bizi çoğalttı. Aşağı mahallenin çocuğu yerine dijital mecraların çocukları girdi bahçemize, evimize. Misafirlikleri zamansız ve eskilerin deyimi ile arsızca. Ev sahibi de misafir de “paylaşım” adı altında mahremiyetin perdelerini inceltince özel bir şey kalmadı. Akşam lambalar yanınca evin içi görünmesin diye çekilen perdeler sosyal medyada hiç kapanmaz oldu. Sofradaki tabağımız, iki lokma ekmeğimiz, parlak avizelerimiz, dantelli perdelerimiz, gözyaşımız, kahkahalarımız, kapının ardında kalması gereken her şey sosyal medyada paylaşım olarak yer almaya başladı.

Dijital çağla sınırlar kalktı. Oysa sınırlar bizim için

önemlidir. Kişisel sınırlarımız yok olunca hayatımızın kontrolünü başkaları almaya başlar. Mahremiyet bizi diğerlerinden ayırır. Bize dair özel ve özerk alanlar olması birey olmamız ve bağımsız düşünmemizi sağlar. İnsan, kendini var edebilmek için önce kendine özel bir dünya geliştirmeyi ve bunu korumayı öğrenmelidir. Kalabalıklar içinde farklı olduğumuzu hissetmek bizi ayırıştırır yanlarımızdır. Mahrem yanlarımızla birbirimizden ayırırız. Sosyal medyada her şeyin paylaşılması insanların kendi içlerinde, arkadaş arasında, akraba arasında, dost arasında gibi katmanları yok etmeye başladı.

Üç çeşit dünya olduğunu yazmış bir öğrenci sosyal medyada “Gerçek olan yani

uzayda dönüp duran dünya, öldükten sonra gideceğimiz dünya yani ahiret ve ağlara bağlanıp girilen sanal dünya.” Çevrim içi olan her insan, aslında mahalleden, yaşadığı evden, oturduğu semtten yani hayatın gerçekliğinden kopmuş oluyor. Galiba bu gerçeklikten kopuşla bu dünyadaki sorumluluklarımız azalıyor gibi hissediyoruz. Gerçek dünyadan koparacak kadar bizi içine alan sanal dünyada, “Küfretme bak, ağzına biber sürerim!”, küfrün kirine bulaşacağına biberle yansın ağzı, diyen büyükler yok. Ayıp ettin diye gözünün içine bakan arkadaşlar yok. Kimseye bir durumu izah etme derdi yok.

Ekran kapanınca her şey biter, ertesi gün göz göze gelme derdi yok. Yüz yüze bakmak yok, gerçek yüzler yok. Onay almak, takdir toplamak için çalışmak yok. Gözünün içine bakmadan, sesinin sıcaklığını hissetmeden iletişim kurulunca kalp kırma korkusu yok. Sıkılınca mahalleden taşınmak daha kolay. Sanal dünya bir bolluk dünyası, kırılan arkadaşın, küsen takipçinin yerine hemen birisi bulunabiliyor. Arkadaşlığa özen göstermeye, gidenin üzerine düşünmeye gerek yok. Çünkü başka bir isimle yeniden başka mecrada hesap açmak, bize ait olmayan bir yüzle yeni bir isimle arkadaş toplamak kolay. Bize ait olmayan arabalara binmiş, evlerde yaşamış gibi, her gün mutluluk pozları vermek kolay. İçimiz daraldığında komşumuzun kapısını çalıp iki laf etmek artık zor geliyor.

Çevrim içi hayatlarla mahalleler değişti, duvarlar yıkıldı, kapılar yok oldu, ağlara bağlanıp taşındı mahallenin sakinleri, “paylaşım” bizi çoğalttı. Aşağı mahallenin çocuğu yerine dijital mecraların çocukları girdi bahçemize, evimize.

Hem komşumuz hem de biz konuşmak, dertleşmek yerine sanal dünyada vakit geçirmeyi seçiyoruz. Sanal dünya “sanmak” üzerine kurulmuş olmalı. Böyle yaşarsak dolu dolu yaşamış, özgürce her şeyi yapabilmış sanıyoruz. Sanal dünyada beğenilmek yani “like” almak, yaşadığımız dünyaya göre daha kolay görülüyor. Sihirli bir değnek gibi olan dijital programların özellikleriyle yüzümüzü, gözümüzü beğenmediğimiz neyimiz varsa olmasını istediğimiz gibi gösterebiliyoruz. Sanal dünyada mutlu olmak için “mış gibi yapmak” yeterli. Kemal Sayar “Facebook’ta, Instagram’da ne kadar çok görünüyorsak ve ne kadar çok orada dışlarımızı göstererek mutluluk pozunu veriyorsak aslında içeride bir şeyler o kadar kötü gidiyor demektir.” diyor. Bir kaçış kendi gerçeğimizden. Maskelerle yaşıyoruz, mutluluk maskeleri takıyoruz yüzümüze.

Ağlarla birbirimize bağlanarak, çevrim içi mahallelerde toplanarak gerçek dünyadan kopuyoruz. Bizi büyüten yalnızlığımızı, birey olma yeteneğimizi kaybediyoruz. “Beni de görün, en çok ben görüneyim.” diye yaptığımız filtreli paylaşımlarla aslında gerçek hayatın içinde flulaştığımızı fark edemiyoruz. Oysa yarın cenazelerimizi sanal arkadaşlıklar kaldırmayacak, yolda kaldığımızda takipçilerimiz koşup gelmeyecek. Komşum aç yatmasın, bir tas çorba vereyim diyerek kapıyı çalmayacak sanal arkadaşlarımız. Gözyaşımızı silmeyecek “like” atanlar, sanal dünyada öksüzü, yetimi doyuran mahalleli olmayacak. Hiçbir zaman sanal dünyanın yıldızları, yaz gecelerinde damlara serilmiş yataklardan seyredilen yıldızlar kadar parlamayacak. Geçmişteki güzel değerleri yeniden hatırlamak ve bugün de yaşatmak gerekiyor. Günlük hayatın içinde bizi heyecanlandıran şeyleri

görmek gerekiyor. Hayata karışarak, yaşayarak, yaralanarak, yaralarımızı iyi etmeye çalışarak büyürüz, gelişiriz. Zor olarak gördüğümüz hayat, aynı zamanda içinde panzehir de saklıyor. Yaşarken yara alıyoruz ama yine yaşarken iyileşiyoruz.

Kapılıp gittiğimiz sanal dünyanın yenilikleri bizden yaşama dair bağlarımızı, insana has özelliklerimizi alıyor. Tamamen hayatımızdan çıkaralım, hiç kullanmayalım diyerek reddetmek de doğru olmayacaktır. Burada galiba ölçü ve sınır önemli. Teknoloji, değer verdiğimiz şeylerin gelişmesi için değil değerlerimizin içinin boşalması için hizmet ediyor. Yardımlaşmayı öğütleyen “Paylaşalım, paylaştıkça çoğalır.” değerimiz, sanal dünyada takipçilerin görünmek, daha çok görünmek duygusuna hizmet ediyor. Paylaşımlar çoğaldı ama paylaşmaya paylamak katıldı. Had bildirmek, gör bakalım nasıl olur demek, hava atmak, arsızca üsluplar karıştı işin içine. Paylaştıkça paylaşımlar çoğaldı ama insana has olanlar, özel olanlar tükendi, mahremiyet eridi, sınırlar aşıldı. Paylaştık, takipçilerle çoğaldık. Paylaştık ama pay edilmemesi gereken her şeyi paylaştık.

Mustafa Kutlu, söyleşisinin devamında, “Aletlerin daha beteri gelecek, robotlar...” diyor. Robot çağı geliyormuş. Robotlar, çevrim içi odalarda özünü kaybetmiş, içi boşalmış insan bedenleri midir, diye düşünmeden edemiyor insan.

KÖSTENCE

Hatıraları

■ Dudu ALKAN

Geleceğe yapılabilecek en iyi yatırım kültürdür. Milletimizin köklü geçmişi, devraldığımız zengin miras, ecdadın izlerini sürmeye davet ediyor. Bizden parçalar barındıran geniş bir coğrafyada, tarih bizi çağırıyor. Her adımında kalbimin heyecanla çarptığı, bambaşka duygular yaşadığım Balkanlar turunda gezip gördüğüm Romanya'nın Köstence şehrini size tanıtmak istiyorum. Seyahat alternatifleri olan bir rotadır Köstence. Biz aracımızla çıktık bu seyahate. Sizler isterseniz bizim gibi Bulgaristan üzerinden kara yoluyla veya İstanbul'dan direkt uçuşların düzenlendiği Mihail Kogalniceanu Uluslararası Havalimanı'na uçakla seyahat edebilirsiniz.

Kültür ve medeniyetlerin teşekkülünün, nesilden nesle intikalinin ancak insan unsuruyla gerçekleştiği kabul edilir. Osmanlı Devleti, bir medeniyet imparatorluğu olarak Balkan coğrafyasında çok önemli izler bırakmıştır. Bazen yanık bir Rumeli türküsünde duyarız Balkanları, bazen Balkan muhacirlerinin çocukluk anılarında, memleket hasretinde denk geliriz bu topraklara. Balkanların en fazla nüfusa sahip devleti olan Romanya, coğrafya olarak Avrupa'nın güneydoğusunda, Karadeniz ile Adriyatik arasında kalan çok bereketli topraklara ve doğal kaynaklara sahip bir bölgede bulunmaktadır. Tarih kitaplarında Eflak (Romanya) ve Boğdan (Moldova) diye okuduğumuz Romanya topraklarına doğru yola çıkıyoruz. Burası, akarsular ülkesi âdeti; yemyeşil bir coğrafya, fazla yüksek olmayan dağlar, platolar, ovalar karşılıyor bizi. Uçsuz bucaksız buğday tarlaları olan bu ülke; Osmanlı Devleti'nin tahıl ihtiyacını büyük ölçüde karşılamış, şimdi de Avrupa'nın tahıl ambarı konumunda.

Anghel Saligny köprüsü

Balkanların Tarih Koridoru

Romanya'nın Dobruca bölgesindeki en önemli ikinci şehri Köstence'dir. Tarih ve denizin iç içe olduğu, 2600 yıllık bir yerleşim yeri olan şehir, tarih sahnesinde birçok

medeniyete ev sahipliği yapmış. Kültür koridorlarının yakınında ve çoğu zaman içinde olan bu şehri keşfetmeye limandan başladık. Yaklaşık 30 km uzunluğunda çok büyük etkileyici bir liman. Karadeniz, antik dönemlerde "misafirperver deniz" diye anılmış. Köstence sokaklarında yürürken çok yabancılik hissetmedim. Bu şehir, gelişim arayışları içerisinde olan bir liman kenti. Sahilde, limana yakın bir noktada, etkileyici mimariye sahip, iki kubbenin üst üste bindirilmesi ile oluşan, 1910 yılında inşa edilmiş, Constanta Casino olarak isimlendirilmiş güzel bir yapı var. Şehrin en dikkat çekici yapılarından biri, akşamları gece aydınlatmaları ile daha da güzel oluyor.

Köstence'nin en ünlü meydanı olarak bilinen, Romalı şair Ovidius heykelinin olduğu alan, bu şehrin kalbi konumunda. Bilindiği üzere, neredeyse Avrupa'nın tüm başkentlerinin ve büyükşehirlerinin meydanları, tarihî kişilik ve sanatçıların heykelleriyle süslenir, zira bu durum bir Avrupa kültürünün sonucudur. Meydana açılan ara

Taş Estetik Katan Mimari

Avrupa Birliği ülkesi olan Romanya'nın başkenti Bükreş'e ulaştık. Bizi görkemli Parlamento Sarayı binası karşıladı, bol rüzgârlı geniş meydanında, etkileyici güzellikteki bu saray; mermer ağırlıklı, ince bir mimari ve estetiğe sahip. Romanya'nın eski lideri Çavușesko ve karısı Elena'nın Bükreş mezarlığındaki sıradan ve mütevazı mezarları, sağlıklarında yaptırdıkları bu muhteşem sarayla tam bir tezat oluşturmakta. Bükreş sokakları Avrupa'yı andırıyor ama merkezden biraz uzaklaşınca hemen Balkan sadeliği başlıyor.

Bükreş'ten esas rotamız olan Karadeniz'in en büyük liman kenti Köstence'ye (Constante) yaklaşık 3 saatlik bir yolculukla ulaştık. Yol güzergâhında ilerlerken tarihî Anghel Saligny Köprüsü'nün yanından geçtik. Bükreş ve Köstence arasındaki demir yolu bağlantısını sağlamak için 1890-1895 yılları arasında Kral I. Carol tarafından inşa edilen bu köprü, şu an kullanımda değil ama yapıldığı devirde çok ilgi görmüş.

sokaklar oldukça renkli. Alana adını veren Ovidus heykelinin hemen arkasında Romanya'nın en zengin müzelerinden biri olan Ulusal Tarih ve Arkeoloji Müzesi var. Meraklıları için söylüyorum, müze; fotoğraftan haritaya, mobilyadan madenî paraya kadar 430 binden fazla Yunan, Romen, Bizans ve Orta Çağ objelerinden oluşan zengin bir koleksiyona sahip.

Ecdat Yedigârı Camiler

Ovidus Meydanı'na gerçek güzelliğini veren Sultan Abdülaziz Camii ya da diğer ismiyle Hünkâr Camii ve Kral Camileridir (Mahmudiye Camii). Merkezdeki bu iki cami birbirine çok yakın konumda.

Kral camii, 1910 yılında Romanya Kralı I. Carol tarafından, I. Dünya Savaşı'nda Romanya için savaşıyan Müslüman Türk ve Tatarların sadakatini ödüllendirmek için Mahmudiye Camii'nin temelleri üzerine inşa edilmiş. Klasik Türk cami mimarisinden farklı, kilise mimarisini andıran, değişik tarzda yapılmış bir eserdir.

Cuma namazını, Sultan Abdülaziz Camii'nde kıldık. Osmanlı Devleti'nin son dönem mimarisini yansıtan bu güzel cami, çok büyük ölçekte değil ama sıcaklık ve samimiyeti ile sarıyor insanı. Zaten Balkanlardaki camilerin sayısı çoktur, mimari yapı olarak küçüktür ama göreni kendine sıcaklığı ile bağlayan, kalpte iz bırakan bir güzelliği vardır.

Köstence'de mahalle aralarında iki cami daha var: Anadolu Camii ve Köyiçi Camii. Anadolu Camii, beyaz kireç boyalı, bizim köy camilerine benziyor. Köyiçi Camii de avlusu ve şadırvanı olan çini ağırlıklı bir mahalle camisi. Köstence şehri, ülkedeki Müslüman nüfusun, dinî merkezi konumundadır.

Köstence'de yaklaşık 80 bine yakın Türk-Tatar Müslüman azınlık nüfus mevcut. Gördüğüm kadarıyla Romanya halkıyla entegre olmuş durumdadır. Ticaret alanında gelişıyorlar, il merkezine yakın köylerde hayvancılık ve ziraat ile meşgul oluyorlar, öte yandan devlet kademelerinde üst düzey görevler alıyorlar.

Geçmişten Bir Hatıra Mecidiye

Biz gezimizi ilkbaharda yaptık, hava çok yumuşaktı, bu bölgede genelde ılıman iklim hâkim. Aslında tüm Balkan coğrafyası ilkbaharda gezilmeli. Köstence'nin iki sahili var: Mamaia ve Mangalia. Biz Mamaia sahiline gittik. Bu geniş ve temiz sahilde mutlaka yürüyüş yapmanızı öneririm. Ben her gittiğim sahilden hatıra olarak çakıl taşı ve deniz kabuğu toplarım, çocuklukta kalma bir alışkanlık.

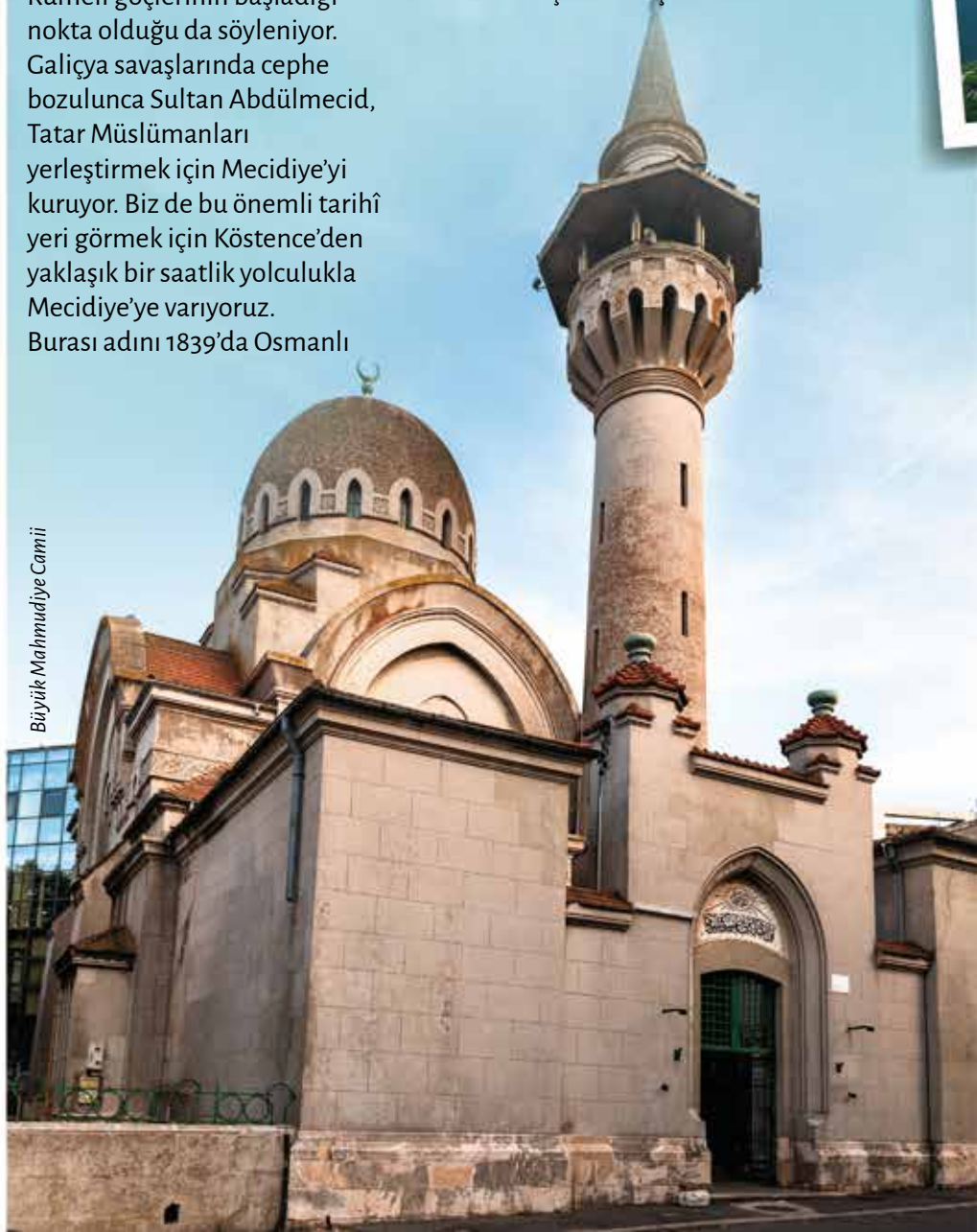
Nereye gidersek gidelim, çocukluğumuz hep cebimizdedir. Çakıl taşlarımı toplayıp Karadeniz'in tertemiz havasını içime çekerek uçsuz bucaksız görünen, bazen hırçın, bazen sakin olan bu denize bakınca 15. yüzyıldan 18. yüzyılın başlarına kadar Türk gölü olduğunu hatırladım,

ecdadımız bize ne güzel bir şanlı tarih bırakmış.

Rumeli veya Balkan göçleri kitlesel ve çok hızlı bir şekilde gerçekleşmiş, göçten neredeyse hiç iz kalmamış. Bu hızlı ve kitlesel göçe dair en önemli örneklerden biri Romanya'nın Dobruca bölgesidir. Öyle büyük bir göç olmuş ki hiçbir köy kalmamış. Göç edenler, sanki orada yüzyıllar boyunca hiç yaşamamışlar gibi evleri, eserleri yok olup gitmiş. Hatta Osmanlı-Rus Harbi nedeniyle Rumeli göçlerinin başladığı nokta olduğu da söyleniyor. Galiçya savaşlarında cephe bozulunca Sultan Abdülmecid, Tatar Müslümanları yerleştirmek için Mecidiye'yi kuruyor. Biz de bu önemli tarihî yeri görmek için Köstence'den yaklaşık bir saatlik yolculukla Mecidiye'ye varıyoruz. Burası adını 1839'da Osmanlı

Devleti tahtına çıkan Padişah Abdülmecid'den almaktadır. Mecidiye, Sultan Abdülmecid döneminde inşa edilen yapılar, yerleşim birimleri ve birçok yeniliğe verilen ortak addır. Mecidiye ismi taşıyan her yer, yapı ve kuruluş Sultan Abdülmecid döneminden günümüze gelen hatıralardır. Osmanlı Dönemi'nde Dobruca'da çok sayıda yerleşim yeri kurulmuş ve bu yerleşim yerlerinin en önemlisi de Mecidiye'dir. Kentin planı Sultan Abdülmecid tarafından İstanbul'da çizdirilmiş hatta

Büyük Mahmudiye Camii

Parlamento Sarayı

Marmara Sahili

rivayete göre bizzat kendisi çizmiş. Köstence şehrinin içinde Dobruca bölgesinde yer alan Mecidiye'nin nüfusunun yüzde yirmisi Müslüman. Mecidiye'yi gezmeye Sultan Abdülmecid Camii'nden başladık, 1860'ta yapılan bu caminin bütün kerestesi İstanbul'daki Belgrad Ormanı'ndan getirilmiş, mihrabındaki mumlar da Sultan Abdülmecid tarafından hediye edilmiş. Mecidiye Camii'nin hemen karşısında Osmanlı'dan kalma üç katlı bir "Nahiye Binası" var. Şimdilerde belediye binası olarak hizmet veriyor. Kültür ve medeniyetimizin bu kıymetli eserlerinin sonraki nesiller tarafından amacına uygun olarak kullanılmasını önemli buluyorum. Çünkü bu eserler ecdadımızın yaşadığı

coğrafyaya nasıl değer kattığını gösteriyor.

Göçen bir köy halkı çoğu zaman dağılır, sosyolojik bütünlüğünü yeniden yakalamak pek mümkün olmaz ama Mecidiye'de kalanlar, göç etmeyenler birlik ve beraberliğe sıkı sıkıya tutunmuş. Tabii bu konuda Türkiye'nin çok büyük etkisi var, desteğini soydaşlarından, dindaşlarından hiç çekmemiş.

Mecidiye'de; eskiden Mecidiye Medresesi olarak yıllarca hizmet veren okul, öğrenci yokluğundan kapanmış ama 1995 yılında Mustafa Kemal Atatürk İmam-Hatip Okulu olarak tekrar açılmış hatta yanına filoloji ve pedagoji liseleri de eklenmiş. Romanya ve Türkiye Millî Eğitim Bakanlıkları ortak bir şekilde eğitim faaliyetlerini sürdürüyor. Bu okulun da etkisiyle Türk-Müslüman nüfus Mecidiye'de daha aktif. Ayrıca, bu eğitim kurumunun yatılı kısmının iâşe ve ibadesi Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılanıyor. Ülkemiz adına Türkiye Diyanet Vakfı dünyanın her köşesinde önemli hizmetler yürütüyor.

Romanyalı iki önemli insanımız; Kemal Karpat ve Mehmet Niyazi hakkında da bilgi vermek istiyorum. Kırımlı Tatar Halk şairi merhum Mehmet Niyazi (1878-1931) Mecidiye halkı tarafından çok seviliyor. Her yıl Mecidiye'deki mezarı başında anma töreni düzenleniyormuş. Babadağ doğumlu Mecidiye Medresesi

mezunu dünyaca ünlü tarihçi Merhum Kemal Karpat'ın ismi de bu topraklarda gururla anılıyor.

Köstence Mutfağı

Doğal güzelliklerinin yanında biraz da Köstence mutfağından bahsedecek olursak, Balkan mutfağına çok benziyor. Kuru fasulye olmazsa olmazları, düğünlerde ve bayramlarda mutlaka yapıyormuş. Karadeniz'e kıyısı olması nedeniyle kalkan balığı da çok meşhur. Lahanadan yapılan, Türk mutfağındaki lahana dolmasına benzeyen sarmale diye bir yemekleri var. Bir de simit ve tulumba tatlısının tadına mutlaka bakın. Ülke gezilerinde yöresel lezzetleri tatmak, oranın kültürünü, yaşayışını anlamak adına önemli. İnsanın şahsiyeti üzerinde; doğup büyüdüğü ailenin, yetiştiği çevrenin, temas hâlinde olduğu kimselerin, gezip gördüğü yerlerin büyük etkisi vardır. Osmanlı bakiyesi eserleri, mimari inceliği, dinamik bir hayatı, keyifli sahil şeridi ile Köstence insanı kendisine çekiyor. Yemyeşil dağlara, ovalara, uçsuz bucaksız buğday tarlalarına, muazzam büyüklükteki limana bakarken anladım ki bu topraklara duyulan özlem beyhude değilmiş. Dört asır Osmanlı himayesinde harman olup baharını gören bu topraklar, bizden ayrılmış ama gönüller ayrılamamış. Dininde, dilinde, âdetinde, görgüsünde hâsılı her yerinde bizden izler taşıyan bu kültürü, coğrafyayı herkesin görmesi gerekir.

FATİMA EL-FİHRÎ

Dünyada İlk Üniversitenin Kurucusu

■ **Meryem DALĞIÇ**

Başkanlık Vaizi

Bilme eylemi ilk insan, ilk peygamber, Hz. Âdem'e cennette öğretilendi. Zira insan bildikçe, idrak ettikçe yücelirdi. Böylece o, önce kendisini sonra da en yüce olan Rabbini bilir ve varlığını anlamlandırabilirdi. Son elçiye gelen ilk vahiy de "Oku!" emri ile başlamamış mıydı? Kuşkusuz bu hitap insanın kendisi, kâinatın yaratılışı, tabiat olayları kısacası varlığın her boyutu üzerinde tefekküre bir davetti. Allah (c.c.), "De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (Zümer, 39/9) sualiyle ilim olgusuna dikkatlerimizi çekmişti. Elbette sadece insan değil medeniyetler de ilimle, bilimle neşet eder ve yücelirdi. İslam medeniyetinin temelleri de vahyin bu öğretileri ve Allah Resulü'nün ilme teşvikleri doğrultusunda inşa edilmişti. Asr-ı Saadet Dönemi'nden itibaren mescitler, medreseler her biri aynı zamanda birer ilim meclisiydi. Tüm bilimlere ilgi duyulan ve

bilimsel alanda ilerlemelerin kaydedildiği Abbasiler zamanında MS 800 yılında Tunus'ta dünyaya gözlerini açtı Fatıma el-Fihri.

Fatıma henüz çocukken fakih olan babası Muhammed b. Abdullah el-Fihri, Kayreva'daki Şîi hâkimiyetinden kaçarak ailesiyle birlikte Fas'a göç etti. İyi bir eğitim alan Fatıma el Fihri ile kız kardeşi Meryem'e babalarından büyük bir servet miras kaldı. İlim aşığı, takvasıyla meşhur, yardımsever iki kız kardeş, bu mirasın bir kısmını muhtaç kimselere diğer kalan kısmını da cami ve külliye yaptırmak üzere vakfetti. 859-860 yıllarında Fatıma, Fes'in Kayveren Mahallesi'nde Karaviyyin Camii'ni, Meryem ise Endülüs mahallesinde Endülüs Camii'ni yaptırdı. Bir ramazan ayında temelleri atılan caminin inşa süreciyle bizzat ilgilenen Fatıma el-Fihri, cami tamamlanıncaya kadar günlerini şükür sadedinde oruç, ibadet ve dua ile geçirdi. Fatıma'nın

asıl emeli, niyeti ve niyazı bu yapının bir ilim merkezine dönüşmesiydi. Nihayetinde inşasından üç yıl sonra cami, İslami ilimlerin okutulduğu Fes şehrinin en önemli dinî eğitim merkezi oldu.

Karaviyyin Medresesinde halka açık eğitim yapılırdı. Böylece derslere sadece öğrenciler değil kendini yetiştirmek isteyen tüccar, sanatçı, işçi olan insanlar da katılırdı. Dersleri takip etmek isteyen esnaf, gündüz belirli bir saatte dükkânlarını kapatmayı âdet edinmişlerdi. Fas'ın en önemli ilim merkezlerinden olan Karaviyyin Camii zamanın hükümdarları tarafından özel bir ihtimam gösterilerek tarihsel süreçte yenilendi ve genişletildi. Bilhassa Merînîler, caminin etrafına medreseler ve kütüphane inşa ettiler. Kütüphanede kâğıt ve ceylan derisi üzerine yazılmış Mushaf'lar ve bazı hadis kitaplarının yanı sıra tıp, felsefe ve matematik bilimine ait kıymetli eserler vardı. Hükümdarlar ve özel

şahısların bağışladığı nadide eserlerden oluşan Karaviyyin Kütüphanesine İbn Haldun da meşhur eseri *el-İber*'in bir nüshasını vakfetmişti. Zengin kütüphanesiyle Karaviyyin Medresesi daha da meşhur oldu ve İslam dünyasının çeşitli bölgelerinden ilim öğrenmek isteyenlerin Fas'a rağbet etmelerini sağladı. Ayrıca Endülüs'ün Hristiyanlar tarafından işgal edilmesinin ardından pek çok âlim Fas'a gelerek Karaviyyin Medresesinin eğitim kadrosuna katıldı. (DİA, Karaviyyin Camii md.)

Günümüzde de en önemli kütüphaneler arasında sayılan ve UNESCO'nun "Dünya Hafızası" listesine aldığı Karaviyyin Üniversitesi Kütüphanesi'nde 4000 el yazma nadide eser bulunmaktadır.

Dinî ilimlerin yanı sıra hukuk, mantık, matematik, edebiyat, tıp, kimya, müzik ve tarih alanlarında derslerin de verildiği Karaviyyin Medresesi, üniversite olma statüsüne Merînîler döneminde kavuştu. Karaviyyin Üniversitesi kurulduğu andan itibaren eğitim kalitesiyle nice âlimi ve bilim insanını yetiştirdi. İbn Haldun, İbn Hazm, İbn Arabi, İbn Rüşd, İbn Batuta, Yahudi Felsefeci İbn Meymun, Avrupalı gezgin Afrikalı Leo, Papa II. Sylvester gibi isimler eğitim almak ya da eğitim vermek üzere Karaviyyin Ünivesitesine yolu düşenlerdi.

Dünyanın ilk ve en eski, saygın üniversitesi olan Karaviyyin'de sadece Müslümanlar değil Yahudiler ve Hristiyanlar da eğitim görmekteydi. Genç kızlar, kadınlar da bu eğitim ve kültür hizmetlerinden istifade ederlerdi. Hatta kadın âlimlerin de ders halkaları vardı burada eğitim verilerdi. (Sümeyra Ocak, "Estetik, Mimari ve İşlevsel Yönleriyle On İki Asırlık Fas Karaviyyin Camii", IX. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu, 2018, s.294)

Vahyin ilk öğretisi "Oku!" hitabının gereği bir Müslüman kadın, Orta Çağ Avrupa toplumlarının henüz karanlıkta olduğu ve kadının insan olup olmadığının tartışıldığı bir dönemde, İslam beldesinde 859 yılında ilk üniversiteyi kurdu. Fas'ın incisi, âlemin göz bebeği olan bu nadide mekânın kubbesinde asırlar boyunca nice kıymetli âlimin ve

sanatkârın sesi yankılandı. Her yaştan, farklı sosyal sınıf ve inançtan insanların eğitim aldığı bu üniversite tarihsel süreçte birçok bilimsel çalışmalara kapı araladı.

Bin yıllık bir geçmişe sahip olan ve İslam dünyasının en önemli eğitim, kültür merkezlerinden biri hâline gelen Karaviyyin Üniversitesi, ilk ve en eski üniversite olma unvanıyla UNESCO ve Guinness Rekorlar Kitabı'nda yer aldı. Kuşkusuz Karaviyyin Üniversitesinin bu haklı şöhreti Fatıma el Fihri'nin samimiyetle Rabbine yönelerek inşa ettirdiği caminin bir ilim meclisine dönüşme niyazının tecellisiydi. Fatıma el Fihri, basiretiyle yüzyıllar öncesinden hem yaşadığı dönemi hem de geleceği aydınlattı. Ardından kalan sadaka-i cariyesi ile öncü bir Müslüman kadın olarak tarihte derin bir iz bıraktı.

ÎSÂRIN EN GÜZEL ÖRNEKLERİ

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Başkasının ihtiyacını kendinden önce düşünmeyi ve bu şiar üzere yaşamayı öğretiyordu İslam bize. Böylesi erdemli bireylerin bulunduğu bir toplumda hodbinlik kendine yer bulamayacaktı. İnsanlar benlik hastalığından bir bir kurtulacaktı. Bencilliğin kararttığı hayatların üzerine îsâr güneşi doğacaktı. İnsanlar o îsâr güneşinin ışığıyla ruhlarının derinliklerinde bir

cevher misali yer tutan şefkat ve merhamete ulaşacaklardı. İşte o vakit insan; fitratıyla, insanlığıyla karşılaşacaktı. 6 Şubat'taki afette insanımız îsârın, diğerkâmlığın ne demek olduğunu kelimelerle değil de bizatihi yaşanan canlı örneklerle gördü ve anladı. Yurt içinden ve yurt dışından kendi yuvasından, ailesinden ve hatta kendinden vazgeçip afetin yaşandığı bölgelere koşarak giden nice

diğerkâmlara şahit oldu ve onları kalplerin en müstesna yerlerinde muhafaza etti.

Babasını kaybettikten sonra değil herhangi bir cenaze merasimine katılmak mezarlıklara gidemeyen biriydi Necla Hanım. Mersin'de yaşıyordu. Depremi Mersin'de yaşamış ancak Hatay'dan bir türlü haber alamamıştı. Kendi deyimiyle boyuna ve kilosuna bakmadan ben Hatay'a gitmeliyim diyerek işini gücünü bırakıp otostop yaparak "benim hayatımın dönüm noktası burası" dediği Hatay'a gelen bir diğerkâm kendisi.

Afetin olduğu gece Gaziantep Nurdağı'ndan sisli bir havada yola çıkmıştım oradaki aile

dostlarımın bu gece burada kal ısrarlarına rağmen. Mersin'deki evimize dönmüş ve çantalarımızı koymuştuk ki o büyük sarsıntıyı yaşadık. Hemen sağı solu aramaya ve yakınlarımıza ulaşmaya çalıştık, ta ki gün aydınlanıncaya dek. Kimsenin muhayyilesine sığdıramadığı bir afet yaşanmıştı ve hiç kimse olan biteni tam olarak bilemiyordu. Gece, nöbetini günün aydınlığına teslim etmiş giderken hâlâ ne olup bittiği anlaşılmadan öğlene doğru ikinci deprem oldu. Bir an önce Hatay'a gideyim diye düşündüm. AKUT eğitimi olan biriydim ve gönüllü olarak başvurduğum ama henüz çağrılmamıştım. Daha fazla dayanamayıp yedek bir kıyafetimi çantaya koyup annemin "Kız başına oralarda ne yapacaksın?" ikazlarına da aldırılmadan çıktım yola. Yollar kapanmıştı, oysa ben hep gitmek üzerine yapmıştım planımı. Yüreğimde, siddeti her geçen zaman artan bir yangındı Hatay. Başıma neler geleceğini ve nelerle karşılaşacağımı bilmeden o istikamete giden yardım tırlarına yalvara yakara deprem bölgesine gitmek üzere kendimi kabul ettirdim. Kahramanmaraş'a giden bir tırla ilk Osmaniye civarına kadar gelip oradan da İskenderun'a geçtiğim de afetin ikinci günün gecesiydi. Burada hemen bir ekibe dâhil oldum ama 1,58 boyunda 50 kg ağırlığındaki genç bir kız olarak kimse benden bir şey beklemiyordu. Sağlık mezunu olmam hasebiyle

o gece İskenderun'daki hastaneye gittim ve orada başladım mücadeleye. Bırakın cenazeye gitmeyi taziye evine gidemeyen ben, Hatay'ın yaralılarına bakıp cenazelerini taşıyordum. Böylesi bir atmosferin içerisinde ne ağladım ne de Mersin'de yaşadığım beni yerle bir eden krizlere girdim. O gecenin bir kısmını orada geçirdikten sonra bir cana ulaşma umuduyla enkaza geçtim. Afetin üçüncü gününü İskenderun'da geçirdim ama aklımın bir köşesi çılglık ve feryatların inlediği Antakya'daydı. Üçüncü günü tam mola verdiğim anda bir adam geldi ve Hatay tarafındaki bir köyden geldiğini

yiyecek ve su lazım olduğunu söyledi. Bunu duyar duymaz dinlenmek üzere çöktüğüm yerden hemen kalkarak ona yardımcı olacağımı söyledim. Birlikte köyüne erzakları bıraktık. Hatay'a doğru gittikçe afetin kıyamete döndüğünü gördüm. Bu yolculuk içimdeki yangını daha da alevlendirdi. Nihayet üçüncü günün sonunda kendimi Antakya'ya atmaya başardım. Meşhur Belen rampasından aşağı inerken koyu griye bürünmüş ve üzerinden hâlâ dumanlar yükselen bir şehir gördüm. Depremi yaşadığı andan itibaren yüreğimde başlayan yangınla yüzleşmişim ve kendisini görüyordum artık. Antakya benim bedenimin küçüklüğüne bakmadan dile gelmiş ve lütfen beni kurtar diyordu sanki. Merhameti kuşanmış hangi yürek bu çılgına kayıtsız kalabilirdi ki. Günlerce durmaksızın enkazlarda çalıştım, canlara ulaşmaya ve ellerinden tutmaya gayret ettim. Şimdi de oradan kurtarabildiğimiz insanlara yardım etmeye çalışıyorum, onların ihtiyaçlarını karşılamak için mücadele veriyorum. Her hafta, "Buralar artık toparlanmaya başladı, bu hafta giderim." diyorum ama bir türlü buralardan kopamıyorum.

"Allah göstermesin böyle acıları elbette ama yine bir yerde bir afet olsa ve canımı da vereceğimi bilsem insanların hayatlarının, hayallerinin, umutlarının üzerine düşen enkazları kaldırmaya yine gelirim." diyen cengâver bir

Günlerce durmaksızın enkazlarda çalıştım, canlara ulaşmaya ve ellerinden tutmaya gayret ettim. Şimdi de oradan kurtarabildiğimiz insanlara yardım etmeye çalışıyorum, onların ihtiyaçlarını karşılamak için mücadele veriyorum. Her hafta, "Buralar artık toparlanmaya başladı, bu hafta giderim." diyorum ama bir türlü buralardan kopamıyorum.

diğerkâmdı Cem. İstanbul'un Ümraniye ilçesinden hamile eşini üç yaşındaki çocuğunu bırakıp başka çocukların hayatı kurtulsun diye yüreğini enkazların altına koyan canıyla îsârın belki de en güzel örneklerinden biriydi Cem Alptekin.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin endüstriyel atıklar biriminde çalışıyorum. Deprem olduğu gece işteydim ve çalışıyordum. Yüreğime bir acı saplandı ve artık yerimde duramaz oldum. AFAD'ın gönüllü arama kurtarma ekibinde olduğum için oradan haber beklemeye başladım. Zaten deprem olur olmaz hazır olun mesajı gelmişti. 6 Şubat günü öğleden sonra havaalanında olmamız istendi ve o günün akşamı hemen Adana'ya uçtuk. Saat 23.30'da Adana'yduk. Oradan kara yoluyla Hatay'a geçtik ve sabah beş buçukta Hatay'a indik. Hemen enkazlara doğru yürüdük, iş makinelerini beklemeden enkazların altındaki hayatları kurtarmaya başladık. Durmuyorduk ve duramıyorduk; o feryatlara, o çığlıklara yürek dayanmıyordu. Her enkazın başına bir hayat daha kurtarabilmenin ümidiyle koşuyorduk ve zamanın karşı konulmaz akışına karşı canlarımız pahasına çırpınıyorduk. Bu çırpınmalarımız esnasında çıkardığımız her cenazeyle daha çok üzülyorduk. Ancak uzattığımız ele tutunan, gün ışığına kavuşan her canda da sevincimize gözyaşlarımız eşlik ediyordu. Ben Hatay'da gördüm için

için ağlamak neymiş ve ben yine Hatay'da bildim yüreğin ağlaması nasılmış. Bir binanın enkazından bebek sesi geldiğini duyup yıkık binanın çatı tarafına çıktık. Ancak kepçe vurduğu zaman ona zarar vermesinden endişe ediyorduk. Operatöre ne yapması gerektiğini tarif ettik, o da kepçeyle enkazı kaldırdı ve bir tünel açıldı. Ellerimizle molozları bir bir atıyorduk. Molozları attıkça sese daha çok yaklaştım ve en son molozu atınca sesini duyduğum bebekle göz göze geldim. O anı belki ömrümce unutamam. Bebek ışığın etkisiyle bir irkildi ve korktu. Bebeğe seslendim: "Gel kurban olduğum gel." Birden yüzünde bir tebessüm belirdi ve ellerini uzattı. O cennet kokulu yavruyu kucağıma alınca işte o zaman gözyaşlarıma hâkim olamadım. Ağladım. Sonrasında annesini de oradan

çekip aldık. Bu mücadelemiz esnasında uzatılan suyu dahi içemedim "Bunları almadan su içmeyeceğim." dedim. On beş gün boyunca gece gündüz mücadele ettik, kendi canlarımızı hiçe sayıp pek çok enkazın altına girdik, ta ki yıkıntıların altından çıkardığımız cenazelerden ötürü ciğerlerim enfeksiyon kapana dek. İstanbul'a dönüp tedavi oldum. İlk zamanlar idari izinli ve görevli olarak geldiğim Hatay'a kendi yıllık izinlerimden kullanarak tekrar tekrar geldim. Çünkü burada yıkıntıların arasından kurtulan insanlarımızı destek olmamız gereken o kadar çok şey var ki. Sanki mücadeleye şimdi başlıyoruz gibi...

"Biz depremi değil küçük kıyameti yaşadık." diyen "Bu memleket yedi defa yerle bir oldu ve ayağa kalkmış. Allah bize de sekizinci defa ayağa

**kaldırabilmeyi nasip etsin.”
diyerek devam eden, o küçük
kıyametin yaşandığı gün
fırınına insanlara açıp onların
barınmasını sağlayan Hatay
sevdalısı bir diğer kâim Zilal
Bozoğulları.**

Hatay’da doğdum ve büyüdüm. Buranın her bir köşesine hatıralarımı, anılarımı ilıştirdim. Hatay bensiz olabilir ama ben Hatay’sız olamam. Biriktirdiğim hatıralarımı bırakıp da gidemem. İşte ömrümün geçtiği o kadim şehir Hatay, yüzyılın doğal bir afetini yaşadı ki yüzyıllar geçse de o gece hiç unutulmaz.

O gece biz de depreme evimizde yakalanmıştık. Eşim, ben ve çocuklar hepimiz yerlere yattık ve helalleştik. Bu dünyadaki vademiz tamamlandı artık, dedik. O felaket anında helalleştığımızı hatırlıyorum başka da hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Bir anda

aşağıda bulduk kendimizi lakin aşağıya nasıl indiğimizi hiç bilmiyorum. O gece insanın iliklerine kadar işleyen müthiş bir soğuk vardı ve çok yağmur yağıyordu. Hemen iş yerime gittim. İş yerimin üstü prefabrik sac ve çelik konsol olduğundan burada hiçbir yıkıntı olmamıştı. O bölgede jeneratör olduğu için tek ışık yanan yer benim fırını ve sığınabileceğim tek yerdi. İnsanları fırına çağırdık, fırının içi tıklım tıklım insan doldu. O anda fırından yeni çıkmış dağıtılmaya hazır simit ve ekmekler vardı. Sıcacık ekmek ve simitleri öncelikle oradaki insanlara sonra da etraftakilere dağıttık o sabah. İnsanlar korku doluydu ve kimse dışarı çıkamıyordu. Yıkılan yıkılmış, yıkılmayan ise tehlike saçmaya devam ediyordu. Çok canımız enkaz altında kaldı. Yine binadan sağ kurtulup da başka bir binanın üzerine yıkılması

Başkasının ihtiyacını kendinden önce düşünmeyi ve bu şiar üzere yaşamayı öğretiyordu İslam bize. Böylesi erdemli bireylerin bulunduğu bir toplumda hodbinlik kendine yer bulamayacaktı. İnsanlar benlik hastalığından bir bir kurtulacaktı. Bencilliğin kararttığı hayatların üzerine îsâr güneşi doğacaktı. İnsanlar o îsâr güneşinin ışığıyla ruhlarının derinliklerinde bir cevher misali yer tutan şefkat ve merhamete ulaşacaklardı.

sonucu vefat edenlerimiz de vardı. Buna rağmen dikkatli ve temkinli bir şekilde dışarı çıkıp yardım edebildiğimiz kadar ettik. Kendi çabalarımızla canlar kurtarmaya çalıştık. Birbirimize tutunduk ve sığındık. Bulduğumuz bölgeye gelen yardım ekiplerini yönlendirirken çocukluğumun geçtiği anıları biriktirdiğim o kenti tanıyamıyordum artık.

O deprem gecesindeki yaşadıklarımızı Allah düşmanıma dahi yaşatmasın.

SÖZÜN BAŞLADIĞI YER

■ Sümeyra ÇELİK

“Sözden çok imajları tercih ettiğimizde daha az insan oluruz” der J. Ellul. İmajlar çağı, sözün mucizesini görselin hegemonyasına bıraktığından beri insan azalmaya devam eden taraftadır. Bu basit bir taht değişimi gibi gözükse de insanın hayatına doğrudan etki etmiştir. Bu tercihle insan; varlığı işiten, özümseyen ve varlıkla iletişim içerisinde olmayı terk eden biri haline gelmiştir. Kendisine dayatılan, dikte edilen görselin egemenliğine bir başka deyişle imajların hapishanesine gönüllü olarak girmiştir. Üstelik buna başka kılıflar bularak.

Görsel çağ da denilen günümüzde görüntüler, insan idrakine ve kavram dünyasını keskin sınırlar çizer. Görünür olmak, göstermek ve gösteriş yapmak gibi birçok problemi beraberinde getirerek yapar bunu. Görme, insanı dünyanın merkezine yerleştiren bir yetidir. Böylece kişi nesnelere kendi konumuna göre yerleştirir ve görür. Bu duruma vizyon kamerası denilebilir. Örneğin karanlık, görmeye engel olduğundan merkezden insanı alır. Dolayısıyla görme, görülen şeyin hükümlerine girme ve tek taraflı bir görüşün ilk adımıdır. Görülen şey yaratılmışların düzeyine, somut gerçekliğe aittir. Tek başına soyut manalar içeremez ve muhayyile dünyasına pencere açamaz. Görme engeli ortadan kalkan insanların

ilk etapta gördükleri şeyleri anlamlandıramaması hatta nesnelere önce dokunarak hissetmeyi seçmesi buna örnek verilebilir.

Görme biçimlerinin etkilediği pek çok alan vardır. Görüntü sosyal medyadan tüketim kültürüne zihin kodlarından kişilik skalasına kadar çok geniş bir alanda tek tip insan oluşturmayı kolaylaştırır. Dahası görüntü, kontrol ve gözetim toplumu olma noktasında kendi sermayesini oluşturur. Yani görselin hâkimiyeti herkesin her şeyi aynı şekilde görmesini ve anlamlandırmasını hedefler. Herkes aynı rengi, aynı içeceği, aynı duyguyu ve aynı açığı görür. Çünkü görüntü hayal dünyasına ket vurmuş, zihni sabitler gösterilenin ötesine geçmede zorlanmıştır. Bütün bunlar görselin esasında tek boyutlu/ taraflı dayatılan bir olgu olmasının sonucudur. Çünkü görme insanı düşünmekten kurtarır. Günümüzde ise her şeyi gösterip hiçbir şey görmemeyi sağlayan bir görsellik söz konusudur.

Buna karşılık söz çok anlamlıdır, az ya da çok bir bilinmezlik içerir. Anlama ve yorumlama gerektirir. Yani söz çift taraflı bir yetidir. Konuşan ve işitenin karşılıklılığına bağlıdır. Söz işitmenin hinterlandındadır ve işitmede herkes dolayısıyla öznedir. Söz dönüşen, şekillenen, anlam kazanan veya anlamı değişen bir canlılığa sahiptir. Mekân ve zamandan

doğrudan etkilendiği gibi söyleyen ve dinleyene göre de farklılıklar gösterir. O yüzden söz canlı, dinamik ve devingen bir yapının esas aktörüdür. Sözlerin kıyafeti olarak ses ise söze cisim katan formun adıdır. Ses rengi, bütün seslerin parmak izi gibi ayrı ayrı ve biricikliği ise söze daha da önemiyet katan bir konudur. Söz hakikatin aktarımıyken imajın/görselin hakikatle hiçbir bağı yoktur. İlahi vahyin sözlü aktarımı bunun tam örneğidir. Kalamullah Allah'ın sözüdür. Yani bütün sözler Allah'ın kelamından başlar. Vahyin muhatabına vahyin sahibi tarafından gönderilmiş hakikat, söz formundadır. İki taraflı bir iletişim örneğidir. Vahyi gönderen ve vahyi dinleyen karşılıklı sözün içindedir. Kastedilen mana vahiyle muhataba aktarılır ve muhatap bu söze dünyasında cevap verir. İşte bu karşılıklılık söze tahtını veren kısımdır. İlahi kelamın söz yoluyla gerçekleşmesi bu tahti sonsuza kadar muhkem kılar.

“Söz uçar yazı kalır.” söylemi buraya kadar anlattıklarımızı şu yönüyle açıklar. Yazı sözlerin imaja dönüşmüş şeklidir. Yani yazılanlar düşüncelerin veya sözlerin metinsel aktarımıdır. Dolayısıyla kısır ve sabit bir şekilde metin üzerinde vardılar. Ancak sözler konuşulduktan sonra uçup gitmelerinden dolayı canlı ve anlamlıdırlar. Her söz kendi canlılığını sonsuza kadar yeni yeni anlamlar ekleyerek

sürdürebilir. Bu bağlamda sözler ölmez diyebiliriz. Ayrıca söz, insanı özgürleştiren bir yapıya da sahiptir. Dua sözdür, tövbe sözdür, istiğfar sözdür, şükür sözdür. Bütün bunlar Allah ile bağ kurma adına söylenen sözlerdir. Bu bağ; sözlere Yaradan'ın cevap vereceğine inanma hissi katarak yapılan eylemdir. Ellul, inancın münhasıran işitmeyle ortaya çıktığını ve mutlak olarak insanın gördüğü şeyden doğmayacağını söyler. Delil ve gördüğümüz şey bizi bir güven ve inanç ilişkisinden koparır ve "Tanrı görülemez, ancak işitilebilir." diye ekler.

Bütün bunların yanında söz; çok ve boş konuşma seçeneklerine indirgenildiğinde yıkıcı etkiye sahiptir. Her şeyin çoğu zarar ilkesinden hareketle söz kalabalıklığı yahut lakırdı diye tanımlanan anlamsız ve amaçsız sözlerden bir fayda mülahaza edilemez. Bu tür sözler hiçbir şey söylemez. Yani hiçbir şey söylemeden çok şey konuşanların sıklığı, insanlığın azalmasıyla doğru orantılıdır. Burada gevezeliğe sözün intiharı diyebiliriz. Görüntü diktesinin yanında sözün olumsuz formu hiçbir şey söylemeden konuşmayı çoğalmasını sağlamıştır. Aynı zamanda; çok konuşan ama hiçbir şey söylemeyen sözler kanser hücreleri gibi yayılma eğilimindedir. Esasında bir şeyin faydalı olması yararlı olmasıyla alakalıdır. Söz de kendini ifade etme biçimlerinden biri olduğu için

Görselin hâkimiyeti herkesin her şeyi aynı şekilde görmesini ve anlamlandırmasını hedefler. Herkes aynı rengi, aynı içeceği, aynı duyguyu ve aynı açığı görür. Çünkü görüntü hayal dünyasına ket vurmuş, zihni sabitler gösterilenin ötesine geçmede zorlanmıştır.

bu ifadenin bir yarar sağlaması; ifade kelimesinin etimolojisi ile bağlantılıdır. Faydası olmayanın ifadesi gereksizdir. Sözün kanserli hücresi diye tarif edebileceğimiz görüntü ya da malayanilikte muhatap yine aktiftir. Ancak bu aktiflik fayda verir nitelikten arındırılmıştır. Kendini ifade etmenin bu kadar önem kazandığı günümüzde susmak veya sessiz kalmak da olumsuzluk içerir hâle gelmiştir. Hâlbuki sözün faydasızından veya sözün kıymetinin bilinmeyeceği yerlerde israftan kaçınmak gerekir. Sözün israfı ister olumlu formda (gevezelik) veya olumsuz formda (kıymetinin bilinmemesi) olsun canlılığı itibarıyla yıkıcılığını sürdürür. Gerçeği yansıtmadığını bildiği hâlde şahsa karşı yapılan bir ithamın kişiyi üzmesi buna örnek gösterilebilir. Ya da olumsuz eleştirilerin; söyleniş şekli ve tınısının moral-motivasyon açısından rahatsızlık vermesi de aynı

sebeptendir. Çünkü ses canlıdır, yapıcı ve yıkıcı etkiyle cemdir.

Kadim kültürlerin pek çoğunda söze hürmet esastır ve sözlü gelenek yaygındır. Sözün senet kabul edilmesinden tutun savaşı ve barışı taşıyan kilit bir konumundan bahsedilmesi, üzerinde yaşadığımız topraklara yabancı cümleler değildir. Poetik ve politik dünyanın merkezinde yine sözün gücü mevzubahistir. Kültür coğrafyamızda sözlü aktarımın sayısız örneklerine rastlanır. Söze muhatap olmak ya da sözlü kültüre muhatap olarak büyümek gönül dünyasını çiçek tarlası diye kullanmak gibidir. Çünkü söz âdeta bir tohum gibi tasavvur dünyasında ekilir, işitmenin verdiği karşılıkla yeşerir ve filizlenir. Bütün bunlar olurken kişinin kendisi bütün süreçlere dâhildir. Kulağından giren sözün nerede makes bulacağı âdeta belirlenmiş bir rota gibi hangi hakikate karşılık geleceği bellidir. Çünkü sözün canlandırma/ yeşertme özelliği vardır. Bazı insanları dinlemenin insanda oluşturduğu şifa hâli böyle açıklanabilir. Yine insanın bazı sözleri duymaya olan ihtiyacı sözün hayati önemi haiz durumunu açıklar.

Sözün tekrarı bir tazelenme ameliyesidir. İnsan, kulağı ve ağızıyla bu tazeliğe talip olur sonrada gönül ve zihin bu tazeliğin coşkusuna varır. İşte bu coşkunun varlığı sözü yeniden ve yeniden

tekrarın durağına getirir. İlahi kelimada tekrar edilen sözlerin zaman, mekân ve zeminin değişimiyle muhatabın tasavvur dünyasında yeniden var olması da buna örnektir. Her tekrar birbirinden farklı ve biriciktir. Hiçbir tekrar birbirine benzemez. Aynı nehirde ikinci kez ıslanmanın mümkün olmaması gibi.

Bugün geldiğimiz noktada mekanik ses, sözün yerine konumlandırılmaktadır. Teknik ses ile bireyler kitleleştirilerek özne olma pozisyonlarından soyulmak istenmektedir. Teknik ile hapsedilen ses ile birlikte sözünde canlılık alameti kaybolur. Canlı performansı dinlenen ses sanatçılarından kayıtlardakinden farklı olması burada söylediklerimizi anlatır mahiyettedir. Dolayısıyla teknik ses karşılıklılık ilkesinden yani işitenin muhataplığından arındırılmıştır. Sözü mekanik ses ile tahakküm altına alma çabası beyhudedir. Teknik olarak mümkün olan bu çaba fitri olarak insana bir şey demez. Hiçbir şey sözü parmaklıklar arkasında tutamaz. Sözün canlılığı ve akışkanlığı buna müsaade etmez. Dolayısıyla mekanik bir ses ile dinlediği ninni bebek için bir var olma türküsü olamayacaktır. Dahası bu mekanik söz tanıdık değildir. Çünkü burada söz mekanik bir sese indirgenmiştir. Mekanik ses ise sözün yeşertme, şifa verme ya da iyileştirme özelliğinden yoksundur. Teknik ses, yabancı dil gibidir. Bir yabancı dili konuşmayı öğrenen o dilin zihniyetini de eş zamanlı öğrenir. Çünkü dil kişiyi olduğu şey yapar. Mekanik seste zihniyeti kendi alanına taşır ve her şeyi bir makine gibi ele almak ister.

Günümüz dünyasında bir sonuç olarak söz baskı altına alınmıştır. Sözün anlaşılır veya anlamlı olması bir mesele olmaktan çıkartılmıştır. Görselin hegemonyası altında insanlar her şeyi görmek ve gösteri toplumuna dâhil olma seçeneğine mahkûm edilmiştir. Ancak sözün başladığı yere geri dönebilenler bu hapishaneden kurtulabilir.

HAYAT...

■ Mustafa KURT

Hayat, tıpkı bir felsefecinin “zaman”la ilgili söylediği gibi, hakkında bir şey sorulmadığı takdirde çok şey bildiğimiz bir kavram. Ne var ki gerçekten hayatın ne anlama geldiğini düşündüğümüzde kendimizi hayli cahil hissediyoruz. Çünkü bütün bir felsefe tarihi, başlangıcından bu yana yalnızca insan ve hayatın anlamı üzerinde düşündü ama hâlâ onlarla ilgili sorulara açık bir cevap bulabilmiş değil. Belli bir değer ve inanç sisteminin içinden bakıldığında hayat oldukça sade ve açık bir kavram; çünkü yalnızca bu dünyaya değil, bir ruhun varoluşundan sonsuza uzanan bir bütüne ait. Bu bakımdan bu çerçevede algıladığımız hayatı “dünyanın sınırları” ile değerlendirmek doğru değil. Geçmişten günümüze hayatın karşıtının hep ölüm olduğu varsayılmıştır. Oysa ölüm hayata anlamını veren tek gerçekliktir. Her ne kadar modernite insanı ölüm duygusundan uzaklaştırmak için elinden geleni yapsa da ölümlü olduğunu idrak etmek, hayatın hem anlamı hem de en büyük bir trajedisidir. Bütün varlıklar içinde ölümlü olduğunun bilincinde olan tek varlık insandır. Hayatın anlamı bir kere yaşanmasında ve sonlu olmasında saklıdır. Bir an dünyadaki insanların hiç ölmeyeceğini düşünürsek hayata yüklenen bütün anlamlar kökünden sarsılır.

Hayat, onun üzerine düşünen zihnin biçimlendirdiği bir kavramdır. Siz hayatı nasıl görüyor ve ona nasıl bir anlam yüklüyorsanız hayat öyledir ve o kadardır. “İşte hayat böyle bir şey!” dersiniz yaşadığınız bir olaydan sonra. Aslında o bir fark ediş ânıdır. Nefes almayı ancak nefesimiz kesildiğinde hatırlarız. Hayatın ne olduğunu da hayat ve yazgımız bize bazı şeyleri fısıldadığında hissederiz. Hayat sizinle eş zamanlı olarak yaşayan bütün canlıların hayatıdır ve sizin varoluşunuz ancak diğerleriyle anlamlar kazanır. Hayatla ilgili bir hükme varmak için başkalarıyla karşılaşmak ve hayatın getirdikleriyle sınanmak gerekir. Hayat, kendi hükmünü tamamladığında sonsuzluğa ve yepyeni anlamlara açılır. Bu çerçevede yaşamının ve hayatın anlamı, felsefenin asırlardır söylediği gibi, “ölmeyi öğrenmektir.” Çünkü ancak ölümlü olduğunun bilincine varmış olanlar, insan olmanın gerçek anlam ve değerini kavrayabilir.

NADİR OLAN AZIZDIR

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle azizim!
Nice zaman, nice mekânlar geçti sanki sana yazmayalı. Ama bazen de bir bakıyorum ki daha dün gibi. Söyleyecek çok şeyi olan insanlara zaman mefhumu sorulmaz, der bilenler. Ne de güzel anlarlar, anlatmak için dili ile damağı arasında mekik dokuyan âdemin hâlinden. İşte ben de o kalender anlatıcılardan biriyim, naçizane.

Biz ki gösterişsiz yaşarız, cismimize türlü anlamlar yüklemeyiz evlat. Mühim olan gönlümüzün şatafatıdır, bilesin. Elimizden çok dilimizden dökülenedir meylimiz, sezessin. Yuvasında garip kalmış bir serçe yavrusunu alıp evine mi getirirsin, yoksa ona göreceği günlerden havadis mi verirsin, sorarım sana. Yaşama tutunmak demektir evlat. Ağızdan çıkacak bir tek söz en kuvvetli dayanak olur âdemoğluna. Şefkatle bezenmiş seslenişler bir merdiven kurar, korumasız kalmış küçük kuşa. Sonra patika, sonra yol ve en sonunda gökyüzüne uzanan bir baş.

Yarına dair kurulan her cümle kanat olur uçmak isteyene, unutmayasın. Yardım eli dediğin, elden değil dilden gelir. İsterim ki benim bu kalender sözlerim de sana kılavuz olsun, ışık olsun, kanat olsun. Çünkü sen, yuvasında yarınları bekleyen bir yavru kuşsun. Yavru kuşlar, korunmaya muhtaç değildir evlat, bilesin. Doğru söze, has öze muhtaçtır her canlı, bu kelama itimat edesin.

Can dediğin değer umar. Değer vermeyi de değer görmeyi de bil evlat. İkisi de birer kanattır sana. İkisi de nadide bir mücevherden farksızdır benim nazarımda. Hangi şey nadir ise o şey azizdir.

Can dediğin değer umar. Değer vermeyi de değer görmeyi de bil evlat. İkisi de birer kanattır sana. İkisi de nadide bir mücevherden farksızdır benim nazarımda. Nadide derim, zira öyle herkes iki kanadını bir araya getiremez. **Hangi şey nadir ise o şey azizdir.*** Bundan sebep sana "Azizim" diye seslendim bu mektubumda. Elime kâğıdı kalemi almama sebep sendeki bu öz, nadirdir evlat. Değerli anlamına gelen aziz kelimesini sonuna kadar hak ettiğini bilmeni isterim. Mahcubiyete ya da mütevazılığa hacet yok. Kişi, kendinde olan meziyetlerin farkına varmalı, farkında olmalı ki misliyle karşılık verebilsin.

Değer gördüm ki değer veririm evlat. Hürmet gördüm ki sevgi beslerim evlat. Diyeceğim o ki hitap önemlidir. Hitap, sana senin kim olduğunu söyler. Neyi ne kadar hak ettiğini belirler. Özündeki nadide mücevherleri hatırlatır. Lakin şunu da söylemeden geçemeyeceğim; mücevher ki bahttır insana. Kuttur, muttur... Sımsıkı sarılmanı öğütlerim. **Gelen kut bir gün olur gider.*** Perişanlık denen illet seni harap eder.

Peki ama nasıl, diye sorduğunu duyar gibiyim. Aramızdaki onca mesafeye rağmen hissederim; aklında binbir soru, gönlüdeyse ağırlığınca endişe. Fakat sana vereceğim bir cevabım yoktur, bilesin. Bu, sana merdiven kurmak, patika açmak, kanat takmak olurdu. Her can kendi yolunu kendisi bulmalı evlat. Bir çuval dolusu harfi senin önüne döktüm işte. Kelimelerini kendin oluşturmalı, cümlelerini

kendin kurmalısın. Bir ömür boyunca aynı ağacın dalında, aynı taşın kovuğunda, aynı toprağın oyuğundaki yuvada kalamazsın. Kanatlarını tam edip uçuş vaktin gelince ki bu vakti en iyi sen bileceksin, çuvaldaki harflerle en manalı sözleri başka başka serçe yavrularına bu kez sen söyleyeceksin.

Vakit evlat!

En mühim teferruatlardan birisidir, unutmayasın. Her şeyin bir vakti zamanı olduğunu aklına koyasın. Aceleye mahal yok! Yeterince ve kararınca beklemeyi kural belle. **Hangi işte acele edilirse o iş uzar ve gecikir; acele yapılan işler pişmanlık ile neticelenir.***

Bilirim, hazır olmadan yeltenmezsin; kanatsız uçmaya, ayaksız koşmaya. Buğdayın başağını hatırla. Henüz çatlamayan yumurtayı da. Ayvanın hamını, gönlün tamını.

Her şey vaktini bekliyorsa bu âlemde, sen de bekleyeceksin. Vaktinden önce ağarmıyorsa tan, bil ki vaktine hürmetindedir. Kimi zaman emeklemeli insan. Yeri geldiğinde yürümeli, yerine göre de koşmayı bilmeli. Bunları yapamadığından değil, elbette en âlâsını yaparsın, farkındayım. Ama mühim olan zamanlamadır evlat. Neyi ne zaman, ne hızla yaptığın çok önemli. Mayalanmış yoğurdu tam zamanında uyandırmazsan mesela, ekşir. Hem kendi yüzünü ekşitir, hem de seninkini. Küpün içinde dinlenen üzümünden hazel al. Sirke olup şifa dağıtısın

diyedir bu bekleyiş. Ancak geçiriverirsen vaktini, çatlatır küpü, sirkenin keskinliği. Keskin sirkeyi kim ne yaparsın? Hem sana hem küpe zarar. Gel bir de zıddından bakalım bu misallerin neticesine. İvedi ettin de vaktinden evvel kaldırıverdin yoğurdun örtüsünü, açıverdin küpün kapağını. Yeter bu kadar beklediğiniz deyiverdin. Yetmek evlat! Senin karar vereceğin bir tamam oluş değildir bu. Yetmenin zamanını bir belirleyen var. Olmanın zamanını, bilmenin ve sezmenin zamanını da...

Tüm bu söylediklerimi idrak etmenin de zamanı gelecek elbette. Bu zaman gelene kadar sabırlı olmayı bil evlat. Aceleden kimseye hayır gelmez. Dinleme vakti dinlemeyi, söyleme vakti söylemeyi öğrenme kıvamındasın şimdi. **Vakti gelince kapalı kapılar açılır.*** İşte

o vakit önüne ummanlar gibi bilgelik saçılır.

Vakitlerden söyleme vaktindeyim ben. Yoğurdum mayalandı, başağım doldu, sirkem olgunlaştı. Ama sanma ki her derde devayım, tamamlandım! İnsan, hiçbir zaman olamaz ki tam. Olduğu kadarı da sende baki değildir üstelik. **Bil ki ikbal bugün sende ise yarın başkasındadır.*** Mertebe dediğin, hemen şu kapının arkasındadır. Girdin bir an, çıktın bir an!

Yazdık, söyledik evlat. Şimdi kâğıdı dürüp zarfa koyma vakti. Hece hece okuyasın, okudukça kanasın. Yüce Rabbim yolunu açık, bahtını gür eylesin. Benden sana çokça selam olsun.

***Kutadgu Bilig**

KOMPOST: SOFRALARIMIZDAN BAŞLAYAN DÖNÜŞÜM

■ Şule TÜZÜN

BM kaynaklarına göre küresel karbon emisyonunun %8'inin tüketmediğimiz gıdalardan oluştuğunu biliyor muydunuz? Ülkemizde 2018 yılı kayıtlarına göre her yıl 26 milyon ton gıda israf ediliyor. Dünyada çöpe atılan gıda atıklarının değeri yoksul ülkelerdeki insanları doyurabilecek kadar çok maalesef. Bunların büyük

bir kısmını da her akşam evimizden çöp olarak çıkardığımız organik atıklar oluşturuyor.

Gıda atıklarımızı çöp yığınlarına gönderip çevresel tahribata neden olmak yerine evlerimizde dahi yapabileceğimiz basit yöntemlerle çok kıymetli topraklar elde edebiliriz. Böylelikle başta tarım ve orman alanlarının iyileştirilmesi olmak üzere bu atıkları, çok yönlü amaçlar için kullanabiliriz.

Kompost Nedir?

Kompost, organik atıkların nemli ve oksijenli bir ortamda bir araya getirilerek çürütülmesi dolayısıyla parçalanması işlemidir. Parçalanma ise kompostlama işlemi sırasında oluşan doğal

mikroorganizmalar tarafından gerçekleştirilir. Mikroorganizmalar bu işlemi gerçekleştirmek için iki maddeye ihtiyaç duyarlar: Azot ve karbon. Bunlar arasında en çok ihtiyaç duyulan karbondur. İşte kompostun azot ihtiyacını evimizden çıkan organik atıklarla karşılarız.

Kompost yapımı ile tam olarak gübre olmasa da gübre değeri olan bir materyal elde edilir. Kompost; toprağın pH'ını, fiziksel ve kimyasal yapısını düzenler, kısaca toprağı zenginleştirir. Toprağın nemini korumaya da yardımcı olur. Topraktaki bitkiler tarafından kullanılması zor olan bitki besin maddelerinin emilimini kolaylaştırarak kullanılabilir hâle getirir.

Kompostlama, uygulama alanının çok olması, hijyenik açıdan bir sakınca taşımaması, toprak ve bitkilerin besin madde ihtiyacını karşılamasına katkıda bulunması, topraktaki canlı yaşamı desteklemesi gibi nedenlerle tüm dünyada

kimyasal gübreler yerine tercih ediliyor.

Peki, Kompost Nasıl Yapılır?

İhtiyacınız olan tek şey evinizdeki atık miktarına göre ebatını sizin belirleyeceğiniz, altında ve etrafında delikler açılmış bir kova. Özel hazırlanmış kompost kovalarını da kullanabilirsiniz.

Kompost için ihtiyacımız olan malzemeler, azot ve karbon bakımından zengin olan malzemelerdir. Sebze meyve atıkları, yeşil yapraklı otlar gibi azot oranı yüksek atıklar, çay posası atıkları, yumurta kabuğu, kahve telvesi de kompostumuza atacağımız organik atıklardır. Kahverengi malzemeler de karbon bakımından zengindir. Kuru yaprak, ağaç kabukları, kurumuş dal parçacıkları, kuruyemiş kabukları, talaş, karton, orman toprağı, yumurta kolisi gibi.

Kompost işleminde en çok merak edilen şey, kompostun ağır kokup kokmadığı. Doğru malzemeleri kullanıp su ve havalandırma ihtiyacını karşılırsak ağır koku asla olmayacaktır. Az miktarda rahatsız etmeyen koku normaldir.

Narenciye kabuklarının asit oranı yüksek olduğundan kullanmıyoruz. Süt ürünleri, et, kemik, atık yağlar, metal, cam, hayvan kumu, yağlı pişmiş yemek, küflenmiş herhangi bir atık atmıyoruz.

Kullanacağımız atıkların oranı; %30 azot, %70 karbon yani iki birim karbon bir birim azot şeklinde olmalı.

Böylelikle azot-karbon dengesini sağlayacak, kötü kokunun önüne geçmiş olacağız. Kompostta önce karbon malzemelerle başlamak gerekiyor. İki birim karbon malzemeyi kovanın dibine yayıp üzerine bir birim mutfağımızdan biriktirdiğimiz organik atığımızı yayarız. Eklediğimiz atıkları küçük parçalara ayırırsak fermente olma hızını da artırmış oluruz. Bu şekilde katmanlar oluşturulur. Kovamız dolduğunda eğer nem oranı düşükse (kuru malzeme çok kullanılmışsa) biraz sulayıp kapağını kapatalım. Dört gün kapalı bir şekilde beklettikten sonra alt üst karıştıralım. Kompostun oluşabilmesi için oksijene ihtiyacımız var, düzenli aralıklarla karıştırırsak kompostlama, ihtiyacı olan havayı alacağından daha hızlı seyreder. Üç günde bir kontrol edip karıştırıp nem oranı düşükse arada bir de sulamak gerekir. Kompostun oluşması 2-3 ay aralığında değişecektir. Kompostlamada sıcaklığın 55°C'nin üzerine çıkmaması gerekiyor.

Kompost Yaparken Karşılaşılan Sorunlar

Kompostta çürüme gözlemleyemiyorsanız evsel organik atık ve az su ekleyin. Kompostun fazla ısındığını fark ettiyseniz karbon içerikli malzemeler ekleyip biraz fazla karıştırmak sıcaklığı düşürmeye yardımcı olacaktır. Kompostta kötü koku oluşması, atılmaması gereken atıklar atıldığından ya da iyi havalanmadığındandır. İyi havalandırıp yine az karbon içeren malzeme eklemek kötü kokuyu engelleyecektir. Yağlı süt ve süt ürünleri, et, balık gibi atıklar kompostta eklenirse kemirgen ve sinek gibi canlıları kendine çeker. Komposttan fazla su sızıyorsa karbon dolgu maddesi ve havalandırma ile azaltılabilir.

Renk koyu kahverengiden siyaha doğru döndüğünde ve toprak gibi kokmaya başladığında kompostumuz hazır demektir. Evde saksı bitkilerimizde, bahçemizde, parkta ağaç diplerinde rahatlıkla kullanabiliriz.

BABASININ DUASI:

HZ. İSMAİL

■ Dr. Ferda YILDIRIM
Sakarya İl Vaizi

Babası Hz. İbrahim'in bir duasıyla dünyaya gelmiştir Hz. İsmail. Hz. İbrahim Allah'a, "Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlat ver." diye yalvararak niyaz etmiş, Rabbi de onu iyi huylu, akıllı, salih bir evlatla müjdelemişti (Saffât, 37/100-101). İşte babasının duasıdır Hz. İsmail. Allah tarafından bu müjdeye mazhar olan Hz. İbrahim, Rabbine hamdetmişti defalarca (İbrâhîm, 14/39). Babası ona, Allah'a itaat eden anlamında İsmail adını vermişti. Sonradan bu isimle müsemma olacaktı hatta bu isim üzerine imtihan olacaktı Hz. İsmail.

Hız İsmail'in hayatı, bir müminin hayatının her alanında kendine örnek alabilecek hususları ihtiva etmektedir. Nasıl bir kul, nasıl bir evlat, nasıl bir eş, nasıl bir baba, nasıl bir kardeş...

Hız İbrahim, küçük yaşlarındayken oğlu İsmail'i ve annesi Hz. Hacer'i, Allah'tan aldığı işaretle, bugün Beytülharâm'ın bulunduğu yere bırakmıştır (İbrâhîm, 14/37). O sırada tamamen ıssız ve kupkuru bir vadiydi Mekke. Sonra yeşerecekti İsmail'in ayak vuruşlarıyla... Onun ayak vuruşlarından bir medeniyet doğacaktı. Hz. İbrahim, eşini ve evladını bu topraklara bırakıp ayrılırken hüzünlenmişti. Ne yapacaklardı oğlulla bir başına bu ıssız bucaksız kurak topraklarda, ya azıkları bitince ne olacaktı? Bir meşin torba hurma, bir kırba su...

Anne yüreği sızlamıştı, sordu eşi Hz. İbrahim'e, "Bizi hiçbir ekinin bitmediği ve kimsenin yaşamadığı bu vadiye bırakıp gitmeni senden Allah mı istedi?" Hz. İbrahim'in bunu Rabbinin istediğini söylemesi üzerine Hz. Hacer, "Öyleyse arkana bakmadan git. Allah bize yeter. O bizi muhafaza eder." (Taberî, *Târih*, I, 130-131) dedi teslimiyetle. Hz. Hacer, Allah'a teslim olmuş yüce şahsiyete sahip bir hanımdı. Hacer, teslimiyetinin karşılığını Rabbinden alacaktı ama biraz sabır gerekiyordu...

Hız İbrahim'in, eşini ve gözünden sakındığı tek evladını bu ıssız yerde bırakmaya gönlü el vermiyordu. Ancak Hz. İbrahim Rabbine teslim olmuş, yalnızca ona sığınmış ve bir baba şefkatiyle evladı için Rabbine şöyle yalvarıyordu: "Ey Rabbimiz,

ey sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için benim neslimden bir kısmını senin Beytülharâm'ının yanında ziraat yapılmayan bir vadiye yerleştirdim. Sen de insanlardan bir kısmının gönlünü onlara meylettir ve çeşitli meyvelerle onları besle ki sana şükretsiner.” (İbrâhim, 14/37) Allah’a teslim olmuş, O’na güvenip O’na dayanmış bir annenin ve babanın evladı Hz. İsmail...

Hacer, ıssız Mekke vadisinde Hz. İbrahim’in bırakmış olduğu su ve erzakın azalması üzerine evladı İsmail’in susuzluktan ölmesinden korkmuştu. Çaresizce oğluna su bulabilmek için Safa ile Merve tepeleri arasında yedi defa gidip gelmişti. Hz. Hacer bu arayışlarından sonra İsmail’i bıraktığı yere döndü. İsmail’in ayaklarını vurduğu yerden suyun fışkırarak aktığını görünce bu vadide kendisine su ihsan eden Allah’a gönülden şükretti. Anne yüreği, suyun biteceği endişesine kapılarak, “Yavaş yavaş ak, dur!” demişti suya. Belki de bu sebeplerden dolayı “zem zem” (dur, dur) denilecekti bu mucizevi suya. Hz. İsmail hürmetine bahşolunan bir ikram. Hz. Hacer yavrusunu suya doyurmak istiyordu, bu sebeple suyun etrafını kumla çevirdi. Bu suda çaba vardı, yürek sızısı vardı, bir annenin yavrusunu yaşatabilme gayreti vardı. O yüzden ismi “Bir’u İsmâil” olarak anılacaktı. Hz.

Babasının duasıdır Hz. İsmail. Allah tarafından bu müjdeye mazhar olan Hz. İbrahim, Rabbine hamdetmişti defalarca. Babası ona, Allah’a itaat eden anlamında İsmail adını vermişti. Sonradan bu isimle müsemma olacaktı hatta bu isim üzerine imtihan olacaktı.

Peygamber, “Allah İsmail’in annesine rahmet etsin. Eğer suyun önünü kapamasaydı zemzem akıp giden bir ırmak olurdu.” sözleriyle onun bu davranışını taltif etmiştir. (Buhari, Enbiyâ, 9)

Hz. İsmail, halim bir evlat, müşfik bir baba, refik bir eş, yola revan olmuş bir kardeş, Allah’a teslim olmuş nebi ve resul. Hz. İsmail’in ahlakını Kur’an’dan öğreniyoruz. Sabırlıdır buyuruyor Yüce Allah onun için (Saffât, 37/101), sabrı onun hayatından murat etmemizi istiyor. Tevhit abidesi olan babası Hz. İbrahim de sabırlı bir

peygamberdi. Hz. İbrahim, babası Azer’e sabretti, Allah ona ileri yaşta iki evlat nasip etti; İsmail ve İshak. Hz. İsmail Mekke’de babasız olmaya ve onsuz büyümeye sabretti; Allah ona hayırlı evlatlar nasip eyledi. Allah’a kurban olmaya teslim oldu, babasına saygı gösterip itaat etti ve bu yolda sabretti, Allah ona peygamberlik lütfetti.

İlk eşiyile imtihan oldu, sonra babasının öğüdüne kulak verdi, Allah ona hayırlı bir eş lütfetti (Buhari, Enbiyâ, 9). Evlatlarını yetiştirirken gayretli ve sabırlı bir baba oldu, Allah ona Resûlullah’ın soyuyla birleşen bir soy nasip etti. Hz. İsmail’in hayatı, bir müminin hayatının her alanında kendine örnek alabilecek hususları ihtiva etmektedir. Nasıl bir kul, nasıl bir evlat, nasıl bir eş, nasıl bir baba, nasıl bir kardeş...

Bir evlat... Babasına hasret büyüyen bir genç Hz. İsmail. Mekke’de annesiyle birlikte yaşarken Filistin’de olan babası zaman zaman onları ziyarete geliyordu. Onu her gördüğünde yeniden yeşeriyordu yüreği baba sevgisiyle. Babasıyla buluştuğu vakit güzel hatıralar biriktiriyorlardı. Beraber odun topluyor, hayvanları otlatıyor, Mekke sokaklarında adım adım yürüyorlardı. Her adımında babasını örnek almıştı Hz. İsmail. Baba-oğul birlikte Kâbe’nin duvarlarını yükseltmiş, namaz kılmış, hac vazifesini tatbik etmişlerdi.

Cıpta edilecek bir aile...
Baba-oğul ayrı şehirlerde,
bedenen az bir zaman
birlikte vakit geçirebilseler de
manevi birliktelikleri daim
olmuştur. Evlada baktığımızda
vuslat zamanı saygı, itaat,
teslimiyet hâli görülmektedir.
Gurbette baba yolu veya
evlat yolu bekleyenlere
ne güzel örnekliktir Hz.
İsmail. Babasına her özlem
duyduğunda annesi teskin
ediyordu yüreğini. Mesafelere
rağmen birbirine kenetlenmiş
bir aile bağı. Ve bir imtihan...
Ailece bir imtihan... Ve
sonunda müjdelere mazhar
olacak bir aile.

Babaya hürmet, saygı, itaat
ve güven hususlarını onun
hayatından idrak edebiliriz.
Önce Rabb'e güven, saygı ve
teslimiyetin ne olduğunu
öğreniyoruz sonra da babaya.
Kurban edilmek üzere önce
Rabbine sonra babasına
teslim olmuştu. İmtihanı hem
bir kul olarak hem de bir evlat
olarak ağırdı. Bu imtihanın
sonunda bahşolunan bir koç...

Kur'an-ı Kerim'de, Hz.
İbrahim'in oğlunu kurban
etmesi olayında isim
zikredilmemekle birlikte bu
evladının Hz. İsmail olduğu
bilinmektedir. Hz. İbrahim,
putperest kavmi tarafından
atıldığı ateşten Rabbinin
yardımıyla kurtulduktan sonra
o dönemde çocuğu olmadığı
için Allah'tan salih bir evlat
ister. Kendisine iyi huylu bir
erkek çocuk müjdelendir. Duası
kabul buyrulur. Hz. İsmail
büyüyünce Hz. İbrahim'in

gördüğü bir rüyada ondan
çocuğunu kurban etmesi
istenir. Bu durumu oğluna
anlatınca oğlu İsmail babasına
emredilene yapmasını ister.
Kendisinin de bu duruma
sabredeceğini söyler (Saffât,
37/100-103). Babasının
rüyasını tasdiklemek için
boynunu keskin bıçağın altına
uzatan bir genç Hz. İsmail.

Bir peygamber duası ve bu
duaya icabet. Hz. İbrahim ne
çok dua etmişti Rabbine bir
evladı olsun diye. Allah'tan
gelen bir lütuf sonra bu
lütfun ardından gelen çetin
imtihan; evlat Hz. İsmail.
O, babasından öğreniyordu
teslimiyeti, babası Rabbine
nasıl teslim olduysa o da
öyle teslim olmuştu. Nasıl
sabrettiyse Rabbinin emrine
o da öyle sabretmişti.
Teslimiyet, saygı ve sabır; bu
üç unsur derin bir sevginin
tezahürü değil miydi? Babanın
evlada her duası ve evladın
babaya her itaati baba ve
oğul arasındaki içten sevgi
bağını gösteriyordu bize. Hz.
İsmail, bir evladın babasına
sevgisini göstermesine ne
güzel örnekliktir. Çünkü
ailenin temeli ve aileyi ayakta
tutan yegâne değerler sevgi ve
saygıdır.

Gençlere örnek bir şahsiyet
Hz. İsmail. Güzel ahlaka ve
surete sahip Hz. İsmail'in
okçulukta ve binicilikte mahir
olduğunu öğrenmekteyiz.
Nitekim Resûlullah ok
yarışması yapan bir grubu,
"Ey İsmailoğulları, ok atınız;
babanız da ok atıcındı."

(Buhari, Cihâd, 78) buyurarak
onun bu yönüne dikkat çekmiş
ve sahabeyi bu konuda teşvik
etmiştir.

Çok sevdiği ve ona hasret
büyüdüğü babasının
vefat haberi ulaştığında
hüzünlenmişti Hz. İsmail.
Bu sefer o gitmişti babasının
yanına Filistin'e, evlat olarak
vazifesini ifa etmek istiyordu.
Artık vuslat bekaya kalmıştı.
Babasını elleriyle defnetti,
kardeşi Hz. İshak ile birlikte.
İki kardeş... Allah yolunda
cehdeden üç kişiydiler, üç
peygamber, baba ve iki
oğlu. Şimdi abi Hz. İsmail,
omuzlarındaki sorumluluğu
daha içten hissetmişti.
Babasının vefatından sonra ise
istikameti hiç değişmemişti.

Sözüne sadık bir ömür...
(Meryem, 19/54) Elli yıl... Allah
yolunda bir peygamber olarak
yürüdü. Ömrünün sonuna
kadar Kâbe'ye hizmet etmiş,
bu görev kendi uhdesinde
kalmıştır. Yüz otuz yedi
yaşında vefat ettiğinde
(Taberî, *Târih*, I, 162) artık ilk
geldiği gün çorak toprak olan
Mekke, abıhayat, neşvüneva
bulmuştu onunla birlikte.
Mekke şehrinin ahlakı Hz.
İsmail'in ahlakıydı, vazife
tamam olmuştu artık.
Rabbinin huzuruna giderken
Allah ondan razı, o Allah'tan
razıydı. Annesinin yanına
Hicr'e defnedilmişti Hz.
İsmail. Nasıl ilk gün annesiyle
baş başa kaldırlarsa bu
topraklarda, yine annesinin
yanında olacaktı aynı
topraklarda...

KALSİYUM EKSİKLİĞİ

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

İnsan vücudunda en çok bulunan minerallerden biri olan kalsiyum vücutta sentezlenemez. Bu yüzden gıdalarla alınması gerekir. Sağlıklı ve yetişkin bir insan vücudunda yaklaşık 1000-1300 mg kalsiyum bulunur. Kalsiyumun %99'u kemiklerde depolanır, geri kalan %1'lik kısmı büyük oranda hücre içinde, daha azı ise hücre dışı sıvılarda bulunur.

Kalp kasının kasılmasında, hormon salınımında, kan pıhtılaşmasında,

sinir iletiminde, kemik metabolizmasında, kemik ve dişlerin oluşması ve korunmasında, kanın pıhtılaşmasında, metabolizmanın düzenlenmesinde çizgili ve düz kasların kasılıp gevşemesinde önemli rol oynar.

Çeşitli nedenlerle günlük alınması gereken kalsiyum miktarından daha az kalsiyum tüketimi sonrasında veya çeşitli hastalıklar nedeniyle kalsiyum eksikliği (hipokalsemi) görülebilir.

Başlıca Kalsiyum Eksikliği Belirtileri

- Kemiklerin zayıflaması, kas ağrıları ve kramplar
- Tırnaklarda deformasyon ve kırılmalar, deride kuruluk
- Kısmi ya da yaygın epilepsi nöbetleri

- Kafa içi basınç artışı, depresyon, kaygı, sinirlilik, düşük entelektüel kapasite, kişilik bozuklukları, psikoz
- Ağız çevresinde ve parmaklarda uyuşukluk, karıncalanma hissi
- Çocuklarda diş gelişim bozuklukları, diş çürümeleri
- Uyku problemleri
- Sık sık hastalanma
- Kilo vermekte zorlanma
- Âdet öncesi ağrı ve şişkinliklerin artması
- Katarakt ve görme bozuklukları

Kalsiyum Eksikliğine Yol Açan Sebepler

- Böbrek yetmezliği
- Yetersiz D vitamini alımı
- Besinlerden uzun süre yeterli kalsiyum alınmaması
- Kalsiyumun emilimini bozan ilaçlar kullanmak (fenitoin, fenobarbital, rifampin vs.)

- Yoğun ve ağır egzersizler
- İshal, kabızlık gibi bağırsak problemleri
- Kanser
- Aşırı kafein ve alkol tüketimi
- Yoğun cıva maruziyeti
- Menopoz
- Çölyak hastalığı, inflamatuvar barsak hastalığı gibi barsaktan emilimi bozan nedenler
- Bulimia, anoreksi gibi yeme bozuklukları
- Pankreas iltihabı (Pankreatit)

Kalsiyum Eksikliği Tedavisi

Kalsiyum düzeyi düşük hastalar hafif bir klinikle gelebileceği gibi yaşamı tehdit eden durumlarla da karşımıza çıkabilir. Tanısı konamayan veya kötü tedavi edilen hipokalsemi hayatı tehdit eden ciddi sorunlara yol açabilir. Hipokalsemi genellikle başka bir hastalık sürecinden kaynaklanır. Hipokalsemiye neden olan hastalıkların bilinmesi önemlidir, böylece hastalar erken teşhis edilebilir.

Hafif kalsiyum eksikliği yiyeceklerle ve kalsiyum takviyeleri ile kolayca tedavi edilebilir. Hekim kontrolü dışında kontrolsüzce kullanılan kalsiyum takviyeleri metabolizmanın dengesini bozabilir ve böbrek taşı gibi pek çok rahatsızlığa neden olabilir.

Ciddi kalsiyum eksikliği olan durumlarda beslenme ve kalsiyum takviyeleri

yetersiz kalır. Bu durumlarda hastalara düzenli kalsiyum enjeksiyonları yapılmalıdır. Hasta 1-3 ay boyunca düzenli olarak takip edilir.

Kalsiyum Eksikliğine Acil Yaklaşım

Çoğu hipokalsemi aciliyeti hafiftir. Bazı durumlarda hastalar şiddetli hipokalsemi sonrası gelişen nöbet, tetani (kasılma), refrakter (direnci) hipotansiyon veya daha ciddi aritmiler sebebiyle acil müdahaleye ihtiyaç duyarlar. Acil serviste, magnezyum ve kalsiyum acil durumları tedavi etmek için gerekli olan tek ilaçtır.

Kalsiyum İçeriği Zengin Besinler

Kalsiyum eksikliğinin oluşmaması için ya da tedavinin etkinliğini arttırmak için kalsiyum içeriği zengin olan besinlerin tüketilmesi tavsiye edilir. Bunlar yumurta, süt ve süt ürünleri (peynir ve yoğurt), tere, soğan, lahana, Brüksel lahanası, karalahana, brokoli, roka, tofu, bamya, badem, incir, portakal, balık (sardalya gibi yağlı balıklar), kuru fasulye, nohut, mercimek, susam, yer fıstığı, karides, kuşkonmaz, tahin pekmez, keten tohumu gibi besinlerdir.

DOĞAL AFETLERDE VAKIFLARIN ROLÜ

■ Nermin TAYLAN

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz..." (Âl-i İmrân, 3/92) buyurur. Efendimiz (s.a.s.) ise bir hadis-i şerifinde: "İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir: Sadaka-i câriye (faydası kesintisiz sürüp giden sadaka),

kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat." (Müslim, Vasiyyet, 14) diye buyurur ve insanlara infak etmeyi tavsiye eder.

İşte tam da bu sebeptendir ki İslam ile şereflenen ilk sahabeden günümüz Müslümanlarına, padişahından esnafına, paşasından hanım sultanına,

kalfasından harem ağasına kadar hayırda yarışmayı vazife bilmiş Ümmet-i Muhammed. Toprak fethedilmiş vakıflar kurulmuş, evlat dünyaya gelmiş sebiller inşa edilmiş, afetler yaşanmış imarethaneler baş göstermiş. Her hâlde, her durumda, her sevinçte ve dahi her musibette kadını-erkeği hayırda yarışmış. Vakfolmak,

vakıf ile bende olmak, vakıf kurmak olmuş tüm gaye ve asırlara ışık, dünyaya ders, atiye en güzel mesaj bir vakıf medeniyeti tezahür etmiş kadim tarihimizde.

Arapça bir sözcük olan “vakf”; durdurma, hareketten alıkoyma, hareketsiz bırakma gibi manaların dışında tamamen verme, büsbütün verme anlamlarını da içerir. Vakıf, İslam hukukunda bir malın, bir paranın veya bir servetin sürekli olarak bir amaca yönelik sırf Allah'ın rızasını gözeterek zengin kişiler tarafından kurulan ve sadece ihtiyaç sahiplerinin faydalanmaları için kurulan ihtiyaç müessesinin adıdır. Esasında “kişinin kendi mülkünü Allah'ın mülkü olarak tayin etmesi” de denilebilir. İlk vakitlerde vakfedilen mala “mevkuf”, vakıf edene de “vâkıf” denilirken zaman içerisinde kuruma da vakıf denilmiştir.

Kadim tarihimizi incelediğimizde âdeta vakıflar medeniyeti denilebilecek kadar hizmete sahip bir medeniyetle karşılaşıyoruz. Öyle ki Evliya Çelebi 17. yy'da kaleme aldığı *Seyahatname*'sinde Osmanlı vakıf sistemiyle ilgili şunları söylemiştir: “Ben elli yılda 18 padişahlık ve krallık yere seyahat ettim, hiçbir yerde bu kadar hayrat görmedim”. Nitekim Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde yer alan 30.000'i aşkın vakıf belgesi Evliya Çelebi'nin söylediğinin en bedihi delilidir. Bunların

içerisinde en dikkat çekenler ise kadınların kurduğu vakıflardır. O kadınlar ki Allah için vermeyi vazife bilip 2309 adet vakıfa imza atmışlardır.

Osmanlı arşiv kayıtlarından ulaştığımız vakıf belgelerinden anlıyoruz ki Osmanlı'nın ilk vakıf kurma çalışması Orhan Gazi döneminde Adapazarı'nın kuzeyinde bulunan Ekizce'nin fethiyle olmuş. Orhan Gazi, Şeyh Muslihiddin'e bölgenin eğitim işlerinin yürütülmesi ve ihtiyacı olanların ihtiyaçlarının giderilmesi için büyük bir arazi vakfetmiştir. Sonrasında ardi ardına vakıflar kurulmuş, her gelen padişah kendi malından ikram etmeyi vazife bilmiş lâkin bunun yanı sıra hanım sultanlar, saraylılar, devlet adamları ve dahi halktan insanlar da yine ellerinde ne

Deprem, sel, yangın ve dahi büyük kazalar gibi durumlarda acil müdahale edilmesi için Osmanlı Dönemi'nde de nice vakıflar kurulmuş, halkın ihtiyaçları bu minvalde karşılanmaya çalışılmıştır.

var ise insanlık yolunda vakıflar aracılığı ile infak etmişlerdir.

Elimizdeki en eski vakıf belgesi 1250'li yıllara ait olsa da ülkemizde vaktiyle kurulmuş olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün alametinde de yer aldığı üzere ülkemiz topraklarında ilk kurulan vakıf, Malazgirt Zaferi'nden çok yıllar önce Erzurum'un Pasinler ilçesinde Seyyid Halil Gücdevani tarafından 1048 yılında kurulan vakıftır. Vakıfların Anadolu'da hızla yaygınlaşıp önemli hâle gelmesinde sadaka, infak ve hayırda yarışmaya teşvik eden ayetler ve hadisler etkili olmuştur.

Deprem, sel, yangın ve dahi büyük kazalar gibi durumlarda acil müdahale edilmesi için Osmanlı Dönemi'nde de nice vakıflar kurulmuş, halkın ihtiyaçları bu minvalde karşılanmaya çalışılmıştır. Bu alanda bilinen en önemli vakıflardan biri, döneminde Haşşab İskenderzâde Hacı Ahmed Efendi'nin kurmuş olduğu vakıftır. 1509 yılında vuku bulan büyük İstanbul depreminde şehirde bulunan evler büyük ölçüde zarar görmüş, Fatih Camii kubbesi tamamen yıkılmıştır. 1509 depreminde depremin korkusu ve verdiği hasar sebebiyle Sultan II. Bayezid günlerce sarayın bahçesindeki çadırda yatmıştır. Bazı kaynaklara göre 4.000-5.000 bazılarına göre ise 13.000 ile 14.000 insan hayatını kaybetmiştir. Nitekim depremde İstanbul'da 1070'ten fazla ev yıkılmış,

zarar görmemiş tek bir ev kalmamıştı. Surlar, kuleler, sütunlar yıkılmış; pek çok yapı ve nice tarihî eser zarar görmüştü. Şehrin yeniden imarına ise mart ayının bitmesiyle başlanmış; her yirmi evden bir kişi işçi olarak alınmış ve ev başına 22 akçe geçici vergi konmuştu. Anadolu'dan 37.000, Rumeli'den 29.000 işçi, usta getirilmiş, 9 Mart 1510'da başlanan inşaat ve bakım onarım işleri 1 Haziran 1510 tarihinde tamamlanmıştı. 1509 depremi, son 500 yılda Akdeniz'de yaşanan en büyük yıkıcı deprem olmuş, artçı sarsıntılar yıllarca devam etmişti.

Devlet eliyle halkın yaraları sarılmaya çalışılmış ve hasar gören evler onarılmıştı lâkin deprem psikolojisi, kaybedilen hayatlar ve dahi yitip giden umutlar zihinlerden bir türlü silinememişti. Aradan onca yıl geçmesine rağmen depremde yaşananların etkisini üzerinden atamayan Ahmed Efendi, 1549 yılında yangın, deprem ve sel baskını gibi doğal afetlerden sonra zarar gören evlerin ve mimari yapıların onarılması, zarar gören insanlara maddi yardım yapılması için 500 dirhem ayırarak bir vakıf kurmuş ve vakfın şartnamesine şunları yazdırmıştır: "Herhangi bir deprem ve yangın durumunda vakıf için ayırdığım gümüş parayla bu vakfiyede yazılı olan mescit, mektep ve diğer mekânların tamiri özenle yapılsın, asırlar geçse de bu böyle devam etsin."

Ahmet Efendi'nin kurduğu bu vakıf sebebiyle bugün Kasımpaşa semtindeki mahalleye Hacı Ahmed ismi verilmiş olup aynı adla anılan cami ve okul da bu vakıf sayesinde bugüne kadar gelebilmiştir.

Fakir fukara, garip gurebanın yeme, içme ve barınma; deprem, sel, yangın gibi afetlerde zarar görenlerin faydalanması, hac yolu üzeri ihtiyacı olanların her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan vakıflardan bir diğeri de Sokullu Mehmed Paşa'nın Hatay'da kurduğu ve aynı anda binlerce kişiye hizmet veren vakıftır. Bilindiği üzere Hatay, oldukça köklü bir tarihe sahip olmakla birlikte binyıllar boyu makûs deprem tarihinde yüzbinlerce can vermiştir. 1513 yılında yaşanan Maraş depreminden büyük ölçüde etkilenmiş olsa da geçen yıllarda kendisini toparlamış ve dahi hac yolu güzergâhında olması münasebetiyle devlet

adamlarının daima göz bebeği olmuştur. Bu sebeptendir ki Hatay'ın deprem ve sel gibi afetlerde sürekli zarar görmesi, halkın ihtiyacının giderilmesi ve hacıların ihtiyaçlarının karşılanması için Osmanlı Devleti'nin en önemli devlet adamlarından Sokullu Mehmed Paşa'yı harekete geçirmiştir.

1574 yılında, Sokullu Mehmet Paşa, İstanbul-Mekke güzergâhında her bir günlük yürüme yolu mesafesinde birer külliye inşa etmesi için Mimar Sinan'a emir vermiştir. Bir kervansaray, kadın ve erkekler için bir hamam, bir medrese, bir cami ve 45 dükkânı olan bedesten seçkin bir külliye tamamlar.

Külliye en önemli yapı olan kervansarayın geniş avlusu, etrafında kervanların ve yolcuların geceyi geçirdikleri kubbeli odalarla çevrilidir. Avlu ve odaların etrafında emniyeti sağlayan, 5-6 metre

yüksekliğinde bir gözetleme kulesi olan kalın duvarlar bulunur. Külliye'nin en önemli unsuru olan kervansaray, dönemde afetlerde zarar görenlerin de daima sığınağı olmuş, evsiz kalanlar burayı kendilerine ev bilmişlerdir. Ülkemizde son yaşanan depremlerde de evleri yıkılan, can kayıplarıyla yürekleri dağlanan insanlar yine bu ecdat yadigârı kervansarayına sığınmışlardır. Şimdilerde kervansarayın kubbeli her odasını bir-iki aile paylaşıyor; avlusunda ise evsiz kalanlara ve kimselerini yitirenlere yemek dağıtılıyor.

Bunun dışında, denizde boğulanları gözetlemek, batmaya yüz tutmuş gemileri fark etmek için gözlem yapılan ve Sarayburnu'nun hemen yanında yer alan bölgede teknesi, gemisi zarar görmüş, kaza geçirip ölümlerle yüz yüze gelmiş insanlara yardım edecek bir vakıf kurulmuştur. Süleyman Subaşı b. Abdülmennan isimli kişi, 1576 yılında kurduğu vakfın vakfiyesinde de şöyle bir şart koşturmuş: "İstanbul'da denizde kaza yapan veya batan ve bu sebeple felakete uğrayanlara; malımı bağışladığım bu vakıf marifetiyle imdad oluna ve dahi karada felakete uğrayanlara da imdad oluna." Bu vakfın kurulmasıyla birlikte cankurtaranların yer aldığı bu semt, "cankurtaranları olmasa da" bu güne dek aynı isimle varlığına devam etmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde deprem, sel, yangın gibi felaketlerde halka maddi manevi yardım edenlerin, bu uğurda vakıf kuranların yanı sıra bir de bu gibi afetlerde kendi canlarını bir nevi vakfederek tehlike bölgesinden insanları kurtarmaya giden kişiler vardı ki "cankurtaran" diye müsemma edilen bu kişiler, nice insanın hayatta kalmasına vesile oluyorlardı. Devlet ise Sultan Abdülmecid döneminden itibaren depremden yangına, sel afetinden gemi kazalarına

kadar uzanan tüm afetlerde kendi hayatlarını tehlikeye atarak insanların hayatlarını kurtaranlara altın ve gümüş olmak suretiyle bir madalya vermeye başladı. "Tahlisiye Madalyası", "Cankurtaran Madalyası" veya "Tahlis-i Can Madalyası" diye isimlendirilen ve devletin bir nevi takdirini gösteren bu sivil madalyaların üzerinde; "Düşükçe halka edenler imdâd. Olunur midhat u tahsîn ile yâd." yani; "İnsanlar tehlikeye düştüğü zaman yardım edenler, övgü ve takdirle anılırlar." yazılmaktaydı.

Tarihte bu ay neler oldu?

Sait Faik Abasıyanık vefat etti. **(11 Mayıs 1954)**

Soma'da maden faciası meydana geldi. **(13 Mayıs 2014)**

Mustafa Kemal Paşa Millî Mücadele'yi başlattı. **(19 Mayıs 1919)**

Nene Hatun vefat etti. **(22 Mayıs 1955)**
Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethetti. **(29 Mayıs 1453)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

29 Mayıs 1453	Bir sure adı	Babanın kız kardeşi Giresun'un bir ilçesi	Eski dilde su Belirgin	Bir sure adı Havada yol alma	Tanınırlık Öğütülmüş tahlil	Gözdeki canlılık	Geri alınmak üzere verilen
Toplumun çekirdeği Ölçüyü aşmak				Çanakkale ilinin bir ilçesi		İstek Bir binek hayvanı	
Demir simgesi Katman		Rütbe gösteren omuzluk	Sıradan, kolay	Çatlarda bulunan hava deliği	Çölden esen kuru ve sıcak rüzgâr	Toprak Mağara	Tellür elementinin simgesi
				Lahza Tutma organımız		Gümüş	
Yuvarlak biçimli Bir nota			Toplama, bir araya getirme		Söz, ifade	At yavrusu Nazık	
	Yerel Allah'ın kimi kullarına lutfettiği olağanüstü iş veya hâl				Gizli düşmanlık, garaz, buğz		Litvanya plaka kodu Ufuktaki kızılık
			Nesne, madde	Genişlik	Çiçekli bir bitki		
Mektep		Ölüm Herkes, yabancılar			Seyretme, izleme	Tren yolu Füze	
Gözün ağ tabakası İlkel su taşıtı					İrfan sahibi Özen, ihtimam		
		Bir yazı çeşidi		Limonla yapılmış serinletici şerbet			
Hüner					Değişken	Dolaylı söz, üstü kapalı anlatım	
Acıklı				Geçmiş zamanı anlatır Bir kumaş türü İsim			İzinsiz Uzun, sivri bıçak
			Bağnaz				
Bir giysi türü	Anlamlı					Arapça ateş Yanardağ püskürtüsü	
					İşaret, belirti		
					Ferment		
					Hörgüçlü bir hayvan		Girişim Arapçada cezire
					Arınmış, soyutlanmış	Çalışma, eylem	Basit bilgisayar oyunu
						Farsçada ağız	
					Türlü amaçlarla kullanılan nesnelere		

HELAL HARAM DUYARLILIĞI

■ Zeynep ÇELİK

Dünyevileşmenin ve sekülerleşmenin etkisi altında örselenen dinî değerlerden biri de hiç kuşkusuz helal haram duyarlılığı. Sarkacın insanın aleyhine bozulduğu, hassasiyetlerin zedelendiği dünyada Allah'ın bağışlamasına güvenip bununla kendi nefisini aldatanlar günah işlemekte bir beis görmedikleri gibi, ısrarcı da davranmakta. Hâlbuki Müslüman bilinci tüm yaşantısında helal ve haram çizgisine riayet etmeli hatta şüpheli şeylerden dahi uzak durarak mutmain bir kalple Allah yolunda ilerlemelidir.

Helal ve haram birbirinin sınırlarını çizen ve birbirini tanımlayan kavramlardır. Helal, yüce Allah'ın rızasına uygun, insanın temiz fıtratını da koruyan söz ve davranışlardır. Haram ise bunun karşısında yer alır. Haramlardan kaçınmak toplumsal hayatın dirlik ve düzeni için elzemdir. Fakat kimi zaman yaşanan bilgi kirlilikleri nedeniyle pek çok iyi niyetli inanan dinî alanda istismar edilebiliyor. Helal ve haram arasındaki çizgi kötü niyetli insanlar eliyle flulaştırılıyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bu gibi aksaklıkları bertaraf etmek ve toplumu sahih dinî bilgiyle buluşturmak için, *Helal Haram Duyarlılığı* kitabını neşrederek okurlarının istifadesine sundu. Prof. Dr. Ali Erbaş'ın "Helal Hayat" başlıklı makalesiyle yer aldığı eser, kolektif bir çalışmanın ürünü. Erbaş, "kendisini dünyada salaha, ahirette felaha ulaştıracak yol işaretlerini gör(e)meyip kaçırın ve bunun sonucunda da bunalımlara maruz

kalan insanoğlu için hayatı anlamlı kılacak yegâne kurtuluş reçetesi"nin öze, fıtrata, hakikate dönüş olduğunu dile getirdi. Prof. Dr. Huriye Martı, helal haram duyarlılığının temelini ailede atıldığını vurguladığı yazısında çocuklarımızı dinî hassasiyetlerle yetiştirmenin önemine değindi: "Helal ile Dost, Haram ile Küs Bir Aile Olmak"

Helal haram çizgisinde kimi zaman sehven ama çoğu zamanda art niyetle meydana gelen aşınmalara ise Dr. Abdülkadir Erkut değindi. "Helal Haram Duyarlılığında Aşınma" yazısında Erkut, bilhassa Rabbin mağfiretinin nefsi aldatmada kullanılması tehlikesine dikkat çekti: "Dinî değerler dünyevileşmenin cenderesi altında etkisizleşmiş, helal haram duyarlılığı aşınmış, artık haramlar kolayca işlenir hâle gelmiştir. Günahları pervasızca işlemekte ve Allah'ın mağfireti ile kendilerini aldatmaktadırlar. Allah'ın emirlerini temelsiz yorumlarla tevil etmekte, dini tahrif etmektedirler." Haramlara dikkat edilmeden sürülen bir hayatın sadece bireysel değil toplumsal hayatı da etkileyeceği ve maalesef güven ortamını zedeleyerek kaosa kapı aralayacağını ifade eden bir yazı ise Prof. Dr. İbrahim Hilmi Karslı'nın kaleminden: "Haram Lokma ve Toplumsal Kaos" Prof. Dr. İ. Hakkı Ünal "Helal Haram Endişesi", Dr. Mustafa Çakır "Ticarette Helal Haram Hassasiyeti", Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın "Helal Çizgisinde Hayat" yazılarıyla kitaba katkı sunan diğer isimlerden.

NE İZLİYORUZ?
NE İZLİYORUZ?

NE İZLİYORUZ? NE İZLİYORUZ?

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

JSD YAYIN

Pazar

22.00

DIYANET TV

Digitürk - 68. kanal

tv88 - 49. kanal

axşam - 104. kanal

rotol - 955. kanal

tv - 833. kanal

@ diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺